

Centrum vedecko-technických informácií
Odbor metodiky a tvorby informácií školstva
Oddelenie vysokého školstva

**Sociálne a ekonomické podmienky života
študentov vysokých škôl v Európe s dôrazom na
výsledky
za Slovenskú republiku
(EUROSTUDENT V 2012-2015)
komparatívna analýza**

Zodpovedný riešiteľ: RNDr. Mária Fuseková
Spoluriešiteľ: Mgr. František Blanár

Bratislava

2015

Obsah

Skratky participujúcich krajín	3
Úvod.....	4
1. Zameranie projektu a metodika.....	5
1.1. Realizácia projektu v SR	7
2. Výsledky prieskumu.....	9
2.1. Prístupové cesty k vzdelávaniu na vysokých školách	9
2.2. Sociálne zázemie študentov vysokých škôl	11
2.3. Sociálno-demografická charakteristika študentov vysokých škôl	12
2.4. Študenti vysokých škôl podľa študijného programu a formy štúdia.....	14
2.5. Práca popri štúdiu a časový rozsah pre štúdium a platenú prácu	15
2.6. Finančná situácia študentov	20
2.6.1. Finančné zabezpečenie študentov	21
2.6.2. Výdavky študentov.....	23
2.7. Bývanie študentov a spôsob ich dopravy z domu na fakultu	29
2.8. Medzinárodná mobilita	33
2.8.1. Absolvovanie študijnej aktivity v zahraničí	33
2.8.2. Vplyv potenciálnych negatívnych javov na plánovanie študijnej aktivity v zahraničí	37
2.8.3. Organizačné zastrešenie (posledného) študijného pobytu v zahraničí	39
2.8.4. Financovanie študijného pobytu na vysokej škole v zahraničí	40
2.8.5. Uznanie kreditov získaných počas (posledného) študijného pobytu v zahraničí	41
2.8.6. Ovládanie cudzích jazykov	42
2.8.7. Štátne študijné programy vyučované v cudzom jazyku	43
2.9. Zhodnotenie jednotlivých aspektov štúdia a študijné plány do budúcnosti	43
3. Zhrnutie hlavných výsledkov	47
4. Odporúčania	51
5. Prílohy	52
5.1. Zloženie prieskumného súboru za Slovensko	52
5.2. Doplnkové výsledky prieskumu.....	55

Skratky participujúcich krajín

Výsledky za jednotlivé zúčastnené krajiny sú v grafoch označené nasledujúcimi skratkami:

AM	Arménsko
AT	Rakúsko
BA	Bosna a Hercegovina
CZ	Česká republika
DE	Nemecko
DK	Dánsko
EE	Estónsko
FI	Fínsko
FR	Francúzsko
GE	Gruzínsko
HR	Chorvátsko
HU	Maďarsko
CH	Švajčiarsko
IE	Írsko
IT	Taliansko
LV	Lotyšsko
LT	Litva
ME	Čierna Hora
MT	Malta
NL	Holandsko
NO	Nórsko
PL	Poľsko
PT	Portugalsko
RO	Rumunsko
RS	Srbsko
RU	Rusko
SE	Švédsko
SK	Slovensko
SI	Slovinsko
UA	Ukrajina

Úvod

Téma sociálnych a ekonomických podmienok života študentov vysokých škôl je jednou z dôležitých tém pri kritickom reflektovaní súčasného vysokoškolského vzdelávania na Slovensku. Okrem odborníkov pracujúcich v tejto oblasti sú to politici, ktorých úlohou je riadiť veci verejné vypracovávaním a schvaľovaním zákonov pre vytvorenie lepších podmienok pre život ľudí v danej krajine. Sú to tiež občania strednej generácie, ktorí chcú, aby ich deti dosiahli vysokoškolské vzdelanie a takisto samotní záujemcovia o štúdium, ktorí majú ambíciu toto vzdelanie dosiahnuť a tak mať lepšie vyhliadky na profesijné uplatnenie a občiansku participáciu pri spravovaní verejných záležitostí. Vyspelá spoločnosť by mala vytvárať podmienky, aby každý občan, či už v mladom alebo v neskoršom veku mohol dosiahnuť vysokoškolské vzdelanie, ak má na to dostatočné intelektové alebo umelecké vlohy. Cieľom kvalitného vzdelania nie je len získanie mnohých vedomostí, prípadne aj zručností alebo zveľaďovanie talentu v študovanej oblasti, ale aj celková kultivácia osobnosti, z čoho má úžitok nielen samotný absolvent vysokoškolského štúdia, jeho rodina a priatelia, ale aj spoločnosť, v ktorej žije. Je preto dôležité dbať na to, aby aj záujemcom, pochádzajúcim zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktorí majú potrebné schopnosti a ambície toto štúdium úspešne absolvovať, bolo umožnené čo najviac rozvíjať a kultivovať svoj potenciál v oblasti vzdelávania a profesijného uplatnenia.

Zisťovanie sociálnych a ekonomických podmienok života študentov prostredníctvom sociologického prieskumu umožňuje získať informácie, ktoré neposkytujú oficiálne štatistické údaje. Ide pritom o údaje veľmi potrebné či už z hľadiska tvorby lepšej vzdelávacej politiky alebo kvôli informovanosti občanov, ktorých deti alebo oni sami chcú toto vzdelanie dosiahnuť. Poznanie tejto problematiky môže pomôcť politikom prijať rozhodnutia, ktoré vnesú do systému vzdelávania viac sociálnej spravodlivosti a sociálnej kohézie.

Projekt EUROSTUDENT V bol zameraný na skúmanie sociálnej dimenzie vysokoškolského vzdelávania. Získané výsledky umožnia hlbšie analytické porovnanie výsledkov špecifických tematických okruhov za jednotlivé krajiny zúčastnené na projekte.

Predkladaná štúdia predstavuje komparatívnu analýzu výsledkov projektu za Slovenskú republiku a ostatné zúčastnené krajiny. Podkladom pre všetky výsledky uvedené v štúdiu boli grafy a tabuľky publikácie projektových koordinátorov uvedeného projektu Hauschildt K., Gwosć Ch., Netz N. a Mishra Sh.: *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. Synopsis of Indicators. EUROSTUDENT V 2012-2015*. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag GmbH & Co. KG. 2015 (Sociálne a ekonomické podmienky života študentov v Európe. Prehľad indikátorov. EUROSTUDENT V 2012-2015. Bielefeld: Vydavateľstvo W. Bertelsmann Verlag GmbH & Co. KG).

1. Zameranie projektu a metodika

Prostredníctvom projektu EUROSTUDENT sú zhromažďované údaje z národných prieskumov, realizovaných prostredníctvom národných ministerstiev zodpovedných za školstvo alebo organizácií spadajúcich do ich kompetencie, či už vysokých škôl, iných akademických ustanovizní, prípadne mimovládnych organizácií. Hlavné ciele projektu sú:

- pomáhať pri budovaní kapacít s cieľom zriadiť politicky relevantné a robustné národné monitorovacie štruktúry pre sociálnu dimenziu vysokoškolského vzdelávania;
- poskytnúť rozsiahlu politicky relevantnú medzinárodnú komparáciu údajov o sociálnej dimenzii európskeho vysokoškolského vzdelávania;
- podporiť krajiny v ich úsilí využívať poznatky z medzinárodného porovnania s cieľom prehodnotiť a zlepšiť sociálnu dimenziu vysokoškolského vzdelávania vo svojej krajine.

Tieto ciele umožňujú naplňovať ciele Lisabonskej stratégie a Bolonského procesu vytvoriť atraktívny, kompetitívny Európsky vysokoškolský vzdelávací priestor, ktorý umožní maximalizáciu osobného rozvoja jednotlivcov a ich aktivitu v spoločnosti a ekonomike.

Okrem toho, projekt EUROSTUDENT V je zameraný na dva špecifické ciele:

- sústrediť sa nie na rozvoj nových dohovorov, ale na dodržiavanie spoločných konvencií uvedených v projekte EUROSTUDENT IV. To vyžaduje užšiu spoluprácu s národnými tímami:
 - ✓ v tom, ako premeniť spoločné konvencie do implementácie národných prieskumov;
 - ✓ v tom, ako vypočítať porovnávacie údaje;
- zamerať sa na zabezpečenie používania komparatívnych a národných údajov na podporu politiky založenej na empirických údajoch na národnej a európskej úrovni. To vyžaduje užšiu spoluprácu s národnými tímami a tvorcami politík:
 - ✓ na porozumenie ich potrebám;
 - ✓ na zakladanie národných kontextuálnych informácií, ktoré podporujú pochopenie národnej situácie danej krajiny a uľahčujú viac kontextuálnej reflexie na komparatívne výsledky. Tento proces bude uľahčený plánovaným vytvorením Európskeho observatória pre sociálnu dimenziu vo vysokoškolskom vzdelávaní.

Realizácia projektu trvala od apríla 2012 do mája 2015. Bola riadená kombináciou centrálného koordinačného prístupu s princípom zdieľanej zodpovednosti. Centrálné riadenie bolo vykonávané organizáciou Deutsches Zentrum für Hochschul- und Wissenschaftsforschung (DZHW) so sídlom v Hanoveri, Nemecko. Odborníci z DZHW riadili EUROSTUDENT konzorcium, pozostávajúceho zo siedmich medzinárodných partnerských organizácií (Belgicko, Estónsko, Holandsko, Malta, Nemecko, Rakúsko a Švajčiarsko). Každý z týchto partnerov mal zodpovednosť za konkrétnu oblasť realizácie projektu. Práca konzorcia bola podporovaná medzinárodným riadiacim výborom, ktorý poskytoval rady zo strategického hľadiska. Členmi tohto výboru boli:

- ✓ Európska komisia (the European Commission);
- ✓ Skupina bolonských promótorov (the Bologna Follow-Up Group);
- ✓ Európska únia študentov (the European Students' Union);
- ✓ Holandské ministerstvo vzdelávania, kultúry a vedy (the Dutch Ministry of Education, Culture and Science);
- ✓ Observatoire de la vie étudiante;
- ✓ Dánske ministerstvo vysokoškolského vzdelávania a vedy (the Danish Ministry of Higher Education and Science);

- ✓ Chorvátske ministerstvo vedy, vzdelávania a športu (the Croatian Ministry of Science, Education and Sports);
- ✓ Nemecké federálne ministerstvo vzdelávania a výskumu (the German Federal Ministry of Education and Research).

Po dokončení základných metodických nástrojov začala v jednotlivých krajinách prebiehať príprava zberu údajov a v súlade s časovým harmonogramom ďalšie fázy realizácie projektu.

V záujme zabezpečenia porovnateľnosti získaných údajov boli všetky zúčastnené krajiny povinné pracovať v súlade s metodickými pokynmi hlavného koordinátora, do čoho spadala časový harmonogram realizácie jednotlivých fáz projektu, získanie údajov od určenej cieľovej skupiny respondentov použitím štandardizovaného dotazníka s manuálom, ktorý obsahoval vysvetlenia, definície a účel jednotlivých otázok.

Pre cieľovú skupinu respondentov prieskumu boli stanovené nasledujúce kritériá:

- ✓ všetci študenti danej krajiny, teda jej občania aj cudzinci, ktorí študujú na vysokej škole v danej krajine, kde bol realizovaný prieskum, okrem študentov, ktorí študujú na danej škole v rámci medzinárodnej mobility;
- ✓ študenti denného aj externého štúdia podľa oficiálneho delenia;
- ✓ študenti všetkých študijných programov úrovne 5, 6 a 7 podľa medzinárodnej klasifikácie ISCED 2011¹, nezávisle na ich charaktere;
- ✓ študenti všetkých vzdelávacích inštitúcií, ktoré sú považované v danej krajine za štandardné pre uvedenú úroveň vzdelávania (v SR verejné vysoké školy);
- ✓ študenti všetkých stupňov štúdia korešpondujúcich s úrovňou 5, 6 a 7 ISCED 2011;
- ✓ študenti dištančného vzdelávania, študujúci na vysokých školách okrem inštitúcií, zameraných výhradne na takého vzdelávanie.

Do prieskumu mohli byť zapojení aj študenti (nie sú zahrnutí v medzinárodnej analýze):

- ✓ študenti úrovne 8 podľa ISCED 2011, doktorandi / PhD študenti;
- ✓ študenti vysokých škôl nezaraďovaných do štandardnej cieľovej skupiny (napr. špeciálne vysoké školy).

Niektoré krajiny z viacerých príčin nemohli úplne dodržať všetky spoločné kritériá pre prieskumnú vzorku. Jednou dôležitou príčinou bolo, že niektoré krajiny začali realizáciu prieskumu už pred začiatkom realizácie projektu EUROSTUDENT V a mali úmysel zabezpečiť porovnateľnosť získaných údajov s výsledkami predchádzajúcich prieskumov s rovnakou tematikou za ich krajinu, čo by nebolo možné, keby prijali všetky kritériá tohto medzinárodného projektu. Za Slovenskú republiku boli do prieskumu zahrnutí študenti vysokoškolských inštitúcií univerzitného typu. Ani jedna z ostatných vysokých škôl nemala v čase zhotovovania vzorky respondentov viac ako tisíc študentov. Keďže jedno z kritérií prieskumnej vzorky bol celkový počet študentov za každú vysokú školu a počet respondentov bol vypočítaný proporcionálne k celkovému počtu študentov verejných vysokých škôl v SR, najmenšie inštitúcie neboli zahrnuté do prieskumnej vzorky. Upraveňujúce informácie o prieskumnej vzorke a odchýlky od štandardnej cieľovej skupiny respondentov sú uvedené v publikácii Hauschildt K., Gwosć Ch., Netz N. a Mishra Sh.: *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. Synopsis of Indicators. EUROSTUDENT V 2012-2015*. 2015, str. 19 - 21 (Sociálne

¹ Informácie o klasifikácii ISCED 2011 sú uvedené na stránke: <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-standard-classification-of-education.aspx>

a ekonomické podmienky života študentov v Európe. Prehľad indikátorov. EUROSTUDENT V 2012-2015).

Za implementáciu a analýzu národných prieskumov boli zodpovední experti z prispievajúcich krajín. Projekt bol financovaný prostredníctvom kontraktov s ministerstvami zodpovednými za vysokoškolské vzdelávanie v participujúcich krajinách. Účastnícky poplatok bol spolufinancovaný Európskou komisiou prostredníctvom programu celoživotného vzdelávania (Lifelong Learning Programme). Finančné príspevky poskytli takisto Nemecké federálne ministerstvo vzdelávania a výskumu (the German Federal Ministry of Education and Research) a Holandské ministerstvo vzdelávania, kultúry a vedy (the Dutch Ministry of Education, Culture and Science). Realizácia projektu za Slovenskú republiku bola financovaná Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Aktívnymi prispievateľmi údajov v rámci projektu EUROSTUDENT V bolo 30 krajín Európy (Arménsko, Bosna a Hercegovina, Česká republika, Čierna Hora, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Gruzínsko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Nemecko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Rusko, Slovensko, Slovinsko, Srbsko, Švajčiarsko, Švédsko, Taliansko a Ukrajina).

Výsledky projektu za všetky zúčastnené krajiny budú použité medzinárodnými organizáciami, ktoré sa venujú problematike vysokoškolského vzdelávania (OECD, Európska komisia, pracovná skupina Bolonského procesu pre sociálnu dimenziu a mobilitu) a budú využiteľné aj na úrovni jednotlivých krajín pri tvorbe vzdelávacích politík a pre informovanosť občanov.

1.1. Realizácia projektu v SR

Prieskum bol realizovaný metódou dotazníkového zisťovania, cieľovou skupinou boli študenti študijných programov úrovne ISCED 6 a 7 denného a externého štúdia verejných vysokých škôl na Slovensku. Dotazník bol anonymný, obsahoval spolu 59 otázok, z toho 17 selektívnych. Otázky boli rozdelené do šiestich tematických celkov (*Študijná situácia študentov, Situácia študentov pred začiatkom vysokoškolského štúdia, Životné podmienky študentov, Medzinárodná mobilita študentov, Osobné údaje študentov a Rodinná situácia študentov*).

Východiskovými údajmi pre zostavenie vzorky respondentov boli oficiálne štatistické údaje za vysoké školy k 31.10.2011, zozbierané v Ústave informácií a prognóz školstva (aktuálne Centrum vedecko-technických informácií SR). Výberovými triediacimi znakmi boli: počet študentov v rámci jednotlivých verejných vysokých škôl, univerzitných miest, skupín študijných odborov, ročníka štúdia a podľa pohlavia.

Zber údajov bol uskutočnený prostredníctvom anketárov, ktorými boli najmä študenti jednotlivých fakúlt prieskumnej vzorky, väčšinu z nich tvorili členovia študentskej časti akademického senátu fakúlt alebo Študentskej rady vysokých škôl. Zber údajov sa uskutočnil v mesiacoch november a december 2012. Následne boli údaje z dotazníkov postupne vložené do databázy, súbor bol vyčistený a spracovaný prostredníctvom syntax programovania. Získané údaje boli vážené podľa veku, pohlavia a študijného zamerania respondentov. Na jeseň roku 2013 bola vytvorená priebežná správa pre Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. V jesenných a zimných mesiacoch 2013 boli získané výsledky vložené do medzinárodného internetového metodického nástroja (*Data Delivery Modul*), v priebehu roka 2014 boli vypracované analytické štúdie osobitne za študentov denného a externého štúdia.

Počas fázy zberu údajov bolo distribuovaných spolu 4 080 dotazníkov na 50 fakúlt. Fakulty dvoch vysokých škôl na ponuku spolupracovať na projekte nereagovali, resp. po dohovore nespolupracovali (Technická univerzita vo Zvolene a Trnavská univerzita). Získali sme 3 833 (aspoň čiastočne) vyplnených dotazníkov, návratnosť bola 94,0 %. Do vyhodnotenia bolo použitých spolu 3 734 dotazníkov, t.j. 2,3 % z cieľovej skupiny.

2. Výsledky prieskumu

2.1. Prístupové cesty k vzdelávaniu na vysokých školách

V otázke možností prístupu k štúdiu na vysokej škole existujú dve skupiny:

- ✓ Krajiny, v ktorých **je nevyhnutnou podmienkou úspešné ukončenie vyššieho sekundárneho vzdelania**. Do tejto skupiny patria väčšinou krajiny strednej alebo južnej Európy, včítane Slovenska.
- ✓ Krajiny, v ktorých **existujú** okrem vyššie uvedeného spôsobu **aj alternatívne prístupové cesty, tzn. získanie vyššieho sekundárneho vzdelania nie je nevyhnutnou podmienkou pre reálnu možnosť štúdia na vysokej škole**. V týchto krajinách sa uplatňuje možnosť tzv. druhej šance, teda prístup k štúdiu na vysokej škole sa získava aj na základe preukázania talentu alebo zručnosti, prípadne pracovnými skúsenosťami v danej oblasti. Do tejto skupiny patrí väčšina krajín zúčastnených na projekte, väčšinou ide o krajiny západnej a severnej Európy. V každej krajine z tejto skupiny však bol podiel študentov začínajúcich študovať na VŠ prostredníctvom dosiahnutia kvalifikácie v rámci vyššieho sekundárneho vzdelania a/alebo centrálnej prijímacej skúšky na VŠ vyšší ako podiel študentov prijatých na VŠ prostredníctvom alternatívnej cesty.

V 18 z 25 krajín aspoň štyria z piatich študentov boli prijatí na VŠ prostredníctvom dosiahnutia kvalifikácie v rámci vyššieho sekundárneho vzdelania a/alebo centrálnej prijímacej skúšky na VŠ. V ostatných krajinách uvedený podiel dosiahol aspoň 70 %.

V 60 % z 25 krajín bol podiel študentov prijatých na VŠ prostredníctvom dosiahnutia kvalifikácie v rámci vyššieho sekundárneho vzdelania vyšší ako podiel študentov prijatých na VŠ prostredníctvom centrálnej prijímacej skúšky. Na Slovensku, v Gruzínsku, Estónsku, Litve, Poľsku a Lotyšsku najmenej 95 % študentov bolo prijatých na VŠ prostredníctvom dosiahnutia kvalifikácie v rámci vyššieho sekundárneho vzdelania.

V Gruzínsku, Bosne a Hercegovine, Srbsku a Čiernej Hore viac ako 95 % študentov bolo prijatých na VŠ prostredníctvom centrálnej prijímacej skúšky.

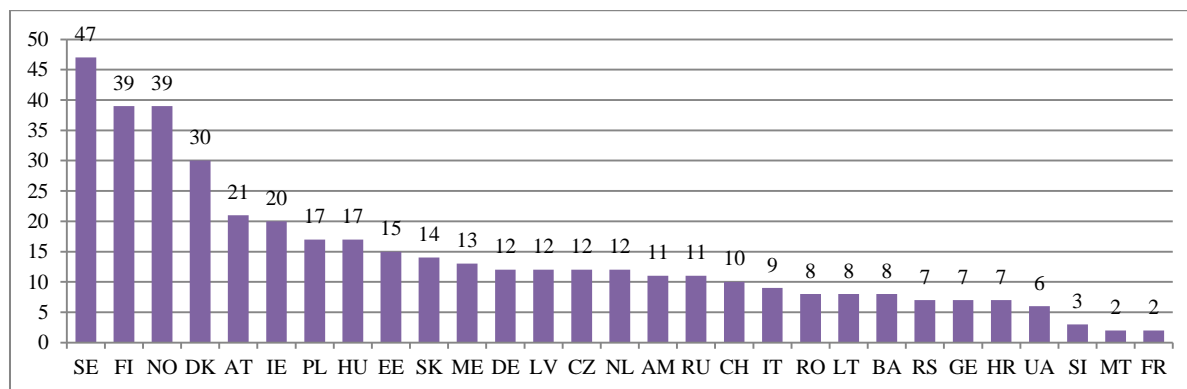
V 18 z 25 krajín aspoň jedna alternatívna cesta býva využívaná študentmi. Národné systémy ponúkajú rôzne možnosti alternatívnych prístupových ciest, vo všeobecnosti existujú štyri: vyššia sekundárna akademická dráha prostredníctvom vzdelávania dospelých, špeciálna skúška pre určitú skupinu študentov, špeciálne prístupové kurzy, uznanie / akreditácia predchádzajúceho vzdelávania. V ôsmich vzdelávacích systémoch sú využívané najmenej tri rôzne typy alternatívnych prístupových ciest na VŠ: je to Arménsko, Rakúsko, Chorvátsko, Estónsko, Írsko, Švédsko, Švajčiarsko a Rusko.

Z alternatívnych prístupových ciest profitujú najmä študenti bez terciárneho vzdelania rodičov alebo začínajúci študovať na VŠ po viac ako 24 mesiacoch od dosiahnutia prvej kvalifikácie v rámci školského systému, respektíve starší študenti.

Existuje veľmi široký rozsah v podiele študentov, ktorí začali študovať na VŠ po viac ako 24 mesiacoch od dosiahnutia prvej kvalifikácie v rámci školského systému. Jednoznačne najviac takýchto študentov bolo vo Švédsku, ich podiel dosiahol takmer polovicu z prieskumnej vzorky (47 %). Prvú štvoricu krajín ďalej tvoria Fínsko, Nórsko a Dánsko, teda všetko severské štáty. V nich podiel študentov uvedenej charakteristiky tvoril 30 % až 40 % (39 %; 39 % a 30 %; príslušne). Podľa týchto výsledkov je teda v severských krajinách v porovnaní s inými štátmi Európy značne rozšírenejším javom študovať až po

viacročnej prestávke. Na druhej strane v Slovinsku, na Malte a vo Francúzsku podiel uvedenej skupiny študentov tvoril menej ako 5 % z prieskumnej vzorky (3 %; 2 % a 2 %; príslušne). **V prípade Slovenska približne jeden z desiatich študentov začal študovať na VŠ po viac ako 24 mesiacoch od dosiahnutia prvej kvalifikácie (14 %), v absolútnej väčšine prípadov išlo o maturitu².** Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 1.

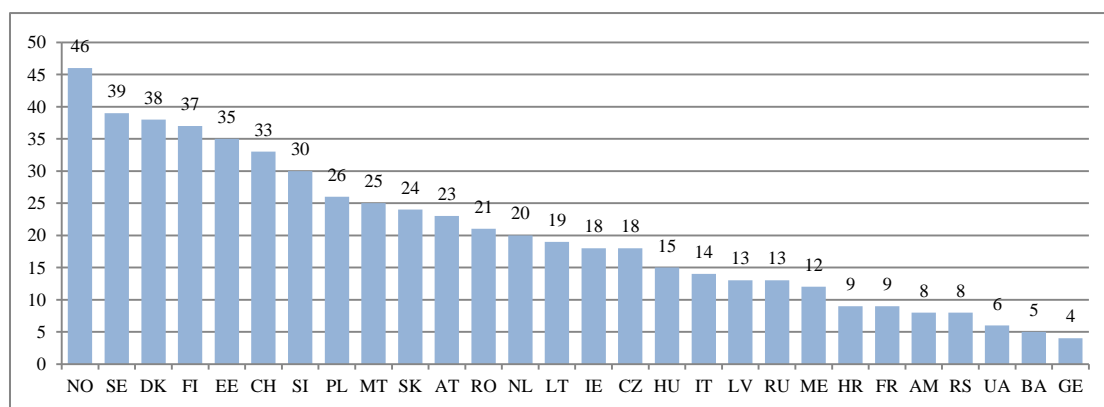
Graf 1 – Študenti začínajúci študovať na VŠ po viac ako 24 mesiacoch od dosiahnutia prvej kvalifikácie (%)

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, CZ, EE, FR, SI. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

V medzinárodnom porovnaní existujú veľké rozdiely aj v podiele študentov, ktorí **pracovali (pravidelne) najmenej jeden rok pred začiatkom štúdia na VŠ**. Vo všetkých štyroch severných krajinách tvoril tento podiel viac ako tretinu ich respondentov, v prípade Nórska to bola takmer polovica z prieskumnej vzorky (46 %). Teda zo všetkých krajín zúčastnených na projekte je najrozšírenejším javom získať najprv pracovné skúsenosti a až potom ísť študovať na vysokú školu v severných štátoch. Na druhej strane študenti Ukrajiny, Bosny a Hercegoviny a Gruzínska pracovali (pravidelne) pred svojím štúdiom na VŠ skôr výnimočne. **Takúto prácu mala takmer štvrtina slovenských študentov (24 %)**. Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 2.

Graf 2 – Študenti so skúsenosťami (pravidelnej) práce pred štúdiom na VŠ (%)

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: FR, RO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

² Výsledky prieskumu sú uvedené v správe Fuseková, M.: *Sociálne a ekonomické podmienky života študentov denného štúdia verejných VŠ na Slovensku, Medzinárodný projekt EUROSTUDENT V (2012-2015)*, 2014, s. 16 a v správe Fuseková, M.: *Sociálne a ekonomické podmienky života študentov externého štúdia verejných VŠ na Slovensku, Medzinárodný projekt EUROSTUDENT V (2012-2015)*, 2014, s. 13.

2.2. Sociálne zázemie študentov vysokých škôl

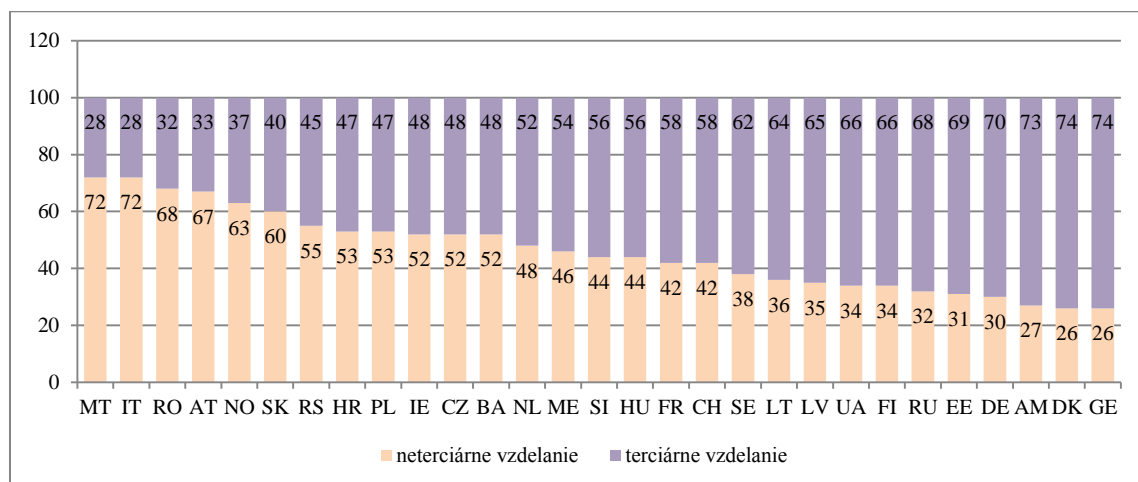
Sociálne zázemie študentov je pomerne významným faktorom, ovplyvňujúcim sociálno-ekonomické podmienky ich života. V rámci projektu sme ho skúmali prostredníctvom nasledujúcich ukazovateľov: najvyššie dosiahnuté vzdelanie ich rodičov, ich zamestnanecký status a subjektívne zhodnotenie ich sociálneho statusu študentmi. Pri ukazovateli vzdelanie rodičov uvádzame dve kategórie, ktoré predstavovali v rámci projektu základné delenie uvedeného faktora a priradili sme k nim zodpovedajúce stupne vzdelania na Slovensku:

- *neterciárne vzdelanie (ISCED 1-4)*: otec alebo matka dosiahli maximálne niektorý z uvedených stupňov:
 - ✓ základné (primárne a nižšie sekundárne);
 - ✓ učňovské alebo stredoškolské bez maturity (vyššie sekundárne);
 - ✓ stredoškolské s maturitou (vyššie sekundárne);
 - ✓ pomaturitné kvalifikačné vzdelanie (druhá maturita, postsekundárne neterciárne).
- *vysoké alebo terciárne vzdelanie (ISCED 5-8)*: otec alebo matka dosiahli niektoré u uvedených stupňov vzdelania:
 - ✓ vyššie odborné vzdelanie (absolutorium);
 - ✓ vysokoškolské vzdelanie (bakalárske, magisterské, doktorské alebo ekvivalent);
 - ✓ získanie vedeckej hodnosti.

Významným ukazovateľom otvorenosti vzdelávacieho systému pre deti z rodín s nízkou alebo strednou vzdelanostnou úrovňou ich rodičov je percentuálny podiel študentov vysokých škôl z takéhoto prostredia. Podľa tohto ukazovateľa existujú medzi mnohými krajinami veľmi veľké rozdiely. Pri jeho vysokých hodnotách možno hovoriť o vysokej úrovni sociálnej inklúzie danej krajiny so vzdelanostnou politikou, charakteristickou záujmom a schopnosťou podporovať reálnu možnosť študovať na vysokej škole aj u detí, ktorých rodičia majú nižšie vzdelanie a ich životné podmienky môžu pôsobiť limitujúco pre dosiahnutie vysokého vzdelania. Na základe percentuálneho **podielu študentov s neterciárnou úrovňou vzdelania ich rodičov** môžeme krajiny rozdeliť do nasledujúcich kategórií:

- ✓ Malta, Taliansko, Rumunsko, Rakúsko, Nórsko a **Slovensko** (72 % až 60 %). Výnimočné postavenie má najmä Malta, kde nadpolovičná väčšina respondentov mala rodičov s maximálne nižším sekundárnym vzdelaním (54 %). V ostatných krajinách z tejto kategórie tvorili študenti s uvedeným vzdelaním rodičov maximálne 18 %.
- ✓ Srbsko, Chorvátsko, Poľsko, Írsko, Česká republika, Bosna a Hercegovina, Holandsko, Čierna Hora, Slovinsko, Maďarsko, Francúzsko a Švajčiarsko (55 % až 42 %). V tejto skupine malo Írsko najväčší podiel študentov, ktorých rodičia dosiahli maximálne nižšie sekundárne vzdelanie (približne 23 %);
- ✓ Švédsko, Litva, Lotyšsko, Ukrajina, Fínsko, Rusko, Estónsko, Nemecko, Arménsko, Dánsko a Gruzínsko (38 % až 26 %). V tejto skupine malo Švédsko najväčší podiel študentov, ktorých rodičia dosiahli maximálne nižšie sekundárne vzdelanie (10 %). Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 3.

Graf 3 – Podiel študentov s najvyšším dosiahnutým vzdelaním rodičov (%)

Odhýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Na základe porovnania zastúpenia otcov študentov s nízkym, stredným a vysokým stupňom vzdelania v prieskumnej vzorke a podielov uvedených vzdelanostných kategórií v mužskej populácii vekovej kohorty 40 – 59 rokov možno krajiny zoradiť podľa stupňa sociálnej inklúzie systémov vzdelávania na vysokých školách do troch základných skupín: (zdroj: *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015*):

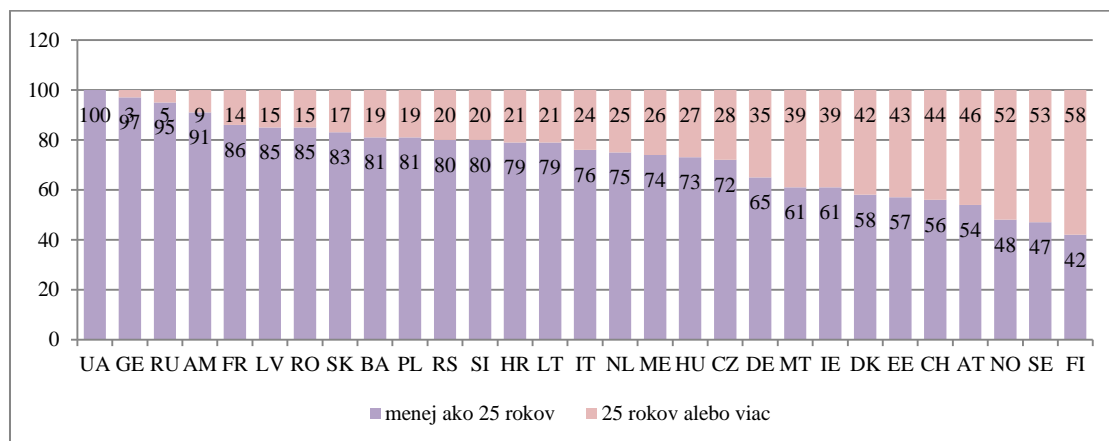
- ✓ **študenti s nízkym vzdelanostným základom otcov (maximálne základné vzdelanie) boli nadmerne zastúpení.** Do tejto skupiny patrí Arménsko, Lotyšsko, Litva, Estónsko, Írsko a v menšej miere aj Fínsko a Malta. Všetky tieto krajiny sú takisto charakteristické nadmerným zastúpením otcov s terciárnym vzdelaním, študenti so stredným vzdelaním otcov (vyšším sekundárnym alebo postsekundárnym neterciárnym, ISCED 3-4) boli zastúpení v neúmerne malej miere.
- ✓ **študenti s nízkym vzdelanostným základom otcov boli zastúpení v neúmerne malej miere.** Vo väčšine krajín, študenti s uvedeným vzdelaním otcov boli oveľa viac neúmerne málo zastúpení ako študenti so stredným vzdelaním otcov. Slovinsko, Rumunsko, Poľsko, Nemecko, Chorvátsko, Rusko, Maďarsko a **Slovensko** majú výnimočne malý podiel tejto skupiny študentov v porovnaní s príslušnou mužskou populáciou. Súčasne sú tieto krajiny charakteristické silným zastúpením študentov s terciárnym vzdelaním otcov.
- ✓ **zastúpenie vzdelanostných kategórií otcov študentov je vzhľadom k príslušnej mužskej populácii relatívne reprezentatívne.** Do tejto skupiny patrí Nórsko, Švajčiarsko, Rakúsko a Holandsko. Aj v týchto krajinách okrem Nórska boli nadmerne zastúpení študenti s terciárnym vzdelaním otcov, ostatné vzdelanostné skupiny boli relatívne dobre reprezentované.

2.3. Sociálno-demografická charakteristika študentov vysokých škôl

Ako je zrejmé z grafu 4, **vo väčšine krajín zapojených do projektu mala viac ako polovica študentov menej ako 25 rokov veku.** Tento podiel však dosiahol výrazne odlišné hodnoty, od 54 % v Rakúsku po 100 % na Ukrajine. **Na Slovensku malo takýto vek 83 % respondentov.** V troch krajinách však boli viac zastúpení študenti vo veku 25 rokov alebo viac (Nórsko, Švédsko a Fínsko). Uvedené výsledky naznačujú, že kým v niektorých krajinách je odklad štúdia na vysokej škole skôr výnimkou, v iných krajinách je takýto jav celkom bežný. Z výsledkov grafu 1, str. 15 vyplýva, že väčšina európskej

populácie študentov má záujem vzdelávať sa bez dlhšieho prerušenia vzdelávacej dráhy, avšak niektorí z nich sa uchádzajú o štúdium z rôznych príčin (aj) po viac ako dvoch rokoch. Dôvodom môže byť neúspech pri prijímacom konaní, nedostatočné finančné zabezpečenie, prípadne iné osobné alebo rodinné dôvody. Pri medzinárodnom porovnaní treba vziať do úvahy aj národnú kultúru a tradície, ktoré spolupôsobia s ostatnými faktormi. Kým v krajinách južnej Európy zostáva väčšina mladých ľudí bývať aj po ukončení štúdia na strednej škole s rodičmi, v severských krajinách sú vnímaní ako samostatní dospelí ľudia, ktorí vo väčšine prípadov začínajú bývať osobitne a preberajú plnú zodpovednosť za svoj život (graf 29, str. č. 37).

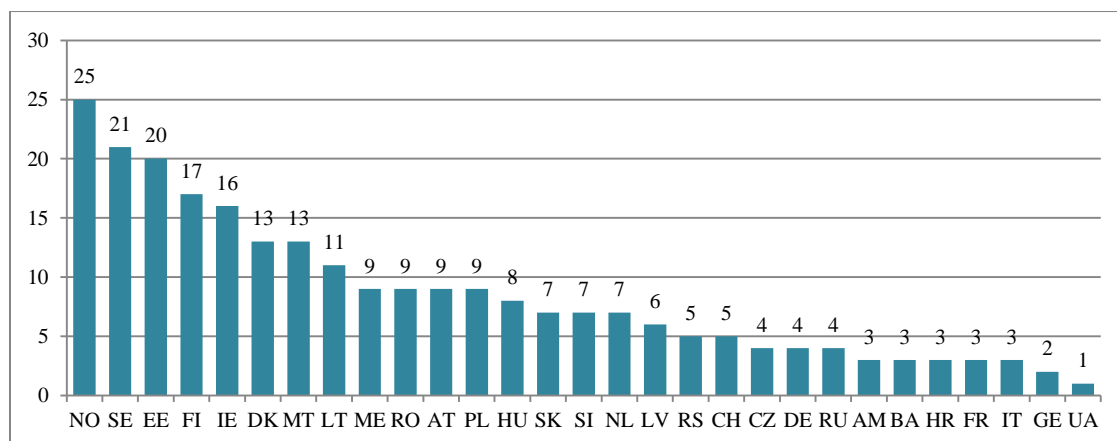
Graf 4 – Veková štruktúra prieskumného súboru (%)

Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

V každej krajine bola väčšina študentov bezdetná. To je celkom prirodzené, pretože viac ako polovica respondentov väčšiny krajín mala menej ako 25 rokov veku (graf 4, str. 18) a takisto väčšina začala študovať na vysokej škole po maximálne 24 mesiacoch od získania prvej kvalifikácie (graf 1, str. 15). U študentov pokračujúcich v štúdiu na vysokej škole po absolvovaní stredoškolského vzdelávania s najviac dvojročným odkladom je materstvo, resp. otcovstvo zväčša výnimkou. **Podiel študentov majúci deti** prekročil 20 % len v dvoch krajinách - v Nórsku a Švédsku (25 % a 21 %; príslušne), **na Slovensku to bolo 7 % respondentov** (graf 5). Obe uvedené severské krajiny mali v medzinárodnom porovnaní vysoké percento študentov, ktorí začali študovať na VŠ po viac ako 24 mesiacoch od dosiahnutia prvej kvalifikácie (bližšie pozri graf 1, str. č. 15), čo môže súvisieť aj s vyšším podielom študentov, ktorí už majú dieťa.

Graf 5 – Študenti s deťmi (%)

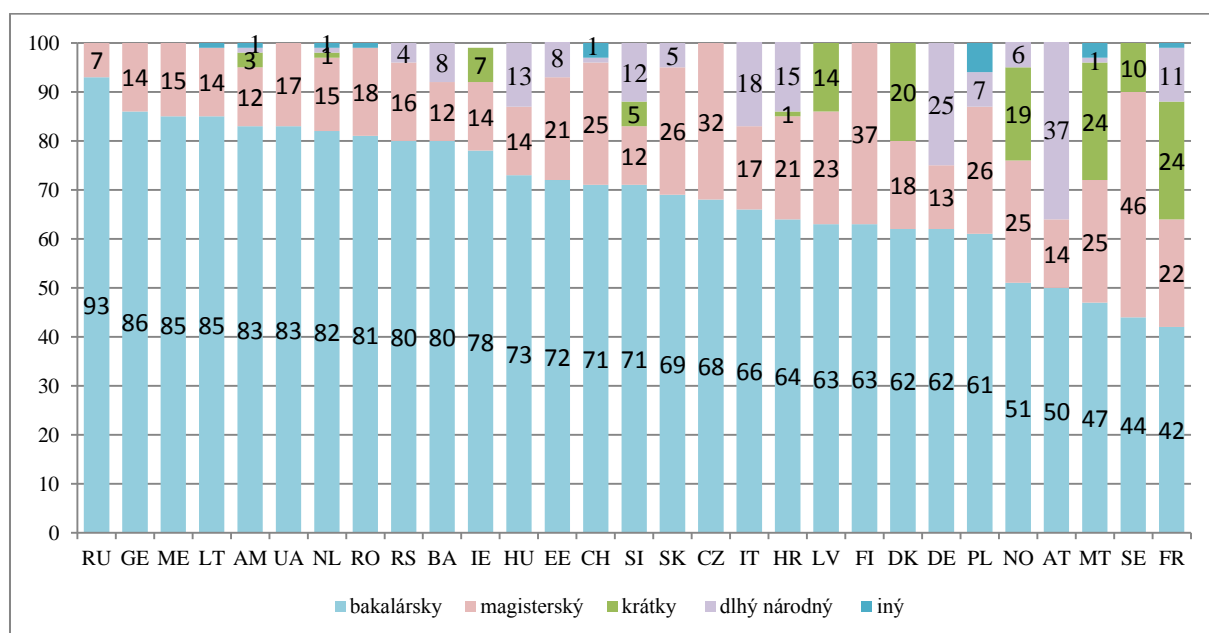

Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

2.4. Študenti vysokých škôl podľa študijného programu a formy štúdia

Vo väčšine krajín vrátane Slovenska tvorili najväčšiu skupinu prieskumného súboru študenti bakalárskeho stupňa štúdia, výnimkou bolo len Švédsko, kde bol podiel študentov bakalárskeho a magisterského štúdia takmer rovnaký, o 2 percentuálne body v prospech druhej uvedenej skupiny (46 %). Z medzinárodného hľadiska boli najmä Rakúsko a potom Nemecko a Taliansko charakteristické relatívne vysokým zastúpením študentov dlhých národných študijných programov tzv. *long national degree*, ISCED 7 (37 %, 25 % a 18 %; príslušne). Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 6.

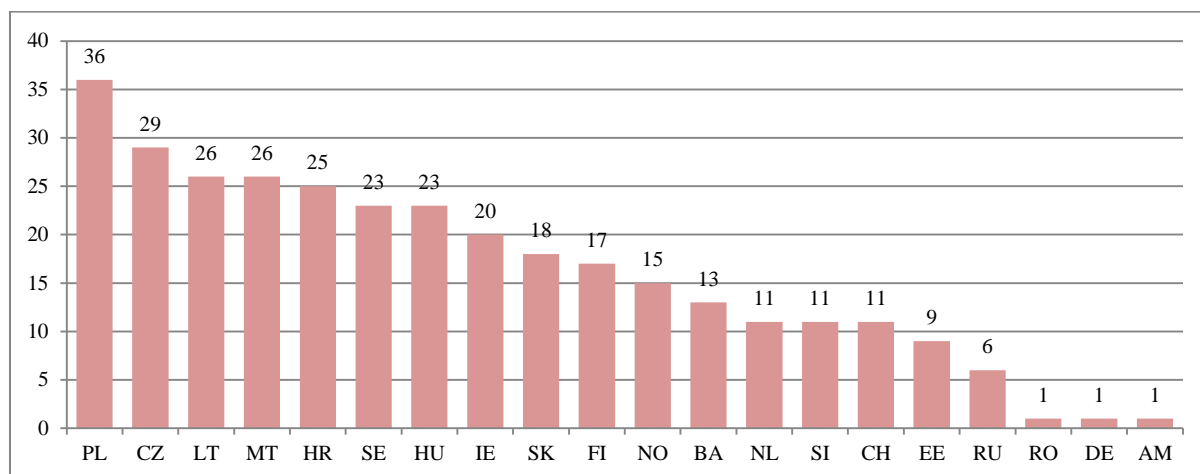
Graf 6 – Študijný program študentov (%)

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: DE, FI. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Študenti externého štúdia boli najviac zastúpení v Poľsku, potom v Českej republike, Litve, na Malte a v Chorvátsku (36 %, 29 %, 26 %, 26 % a 25 %; príslušne). Na druhej strane v Rumunsku, Nemecku a Arménsku tvorili nepatrný podiel (v každom štáte rovnako 1 %). **Na Slovensku predstavovali približne pätinu študentov (18 %)**. Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 7.

Graf 7 – Študenti externého štúdia podľa formálneho statusu (%)

Neposkytnuté údaje: FR, ME, RS, UA. Poznámka: V AT, FI, GE status externého študenta neexistuje. V DK, IT, LV národné prieskumné vzorky sú zložené iba zo študentov denného štúdia. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: DK, FI, IT, LV. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

2.5. Práca popri štúdiu a časový rozsah pre štúdium a platenú prácu

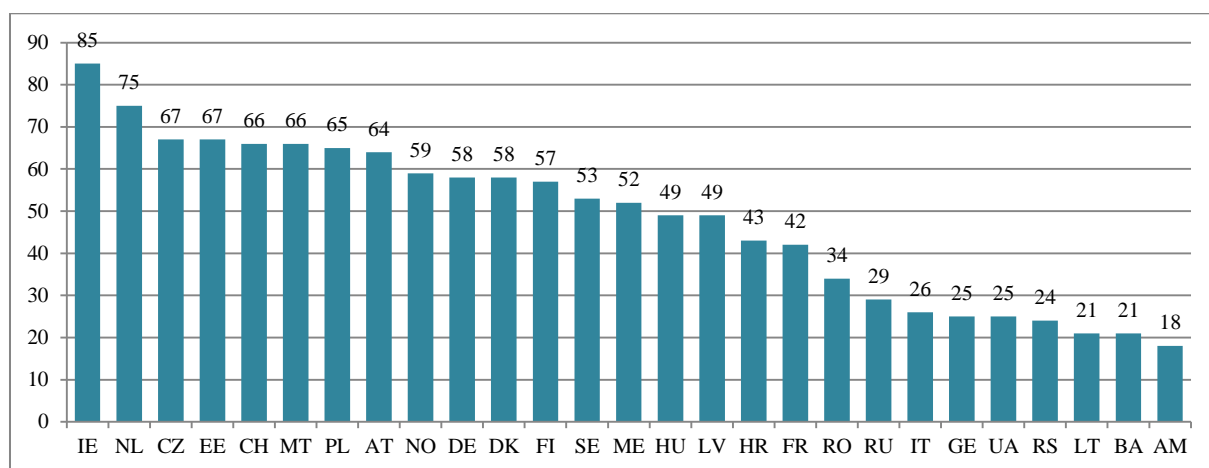
Práca popri štúdiu je významný fenomén, prítomný vo väčšej alebo menšej miere u celej študentskej populácie Európy. Zahŕňa v sebe viacero pozitívnych faktorov, ktorými sú získanie financií, tak potrebných pre nevyhnutné životné a študijné potreby, prípadne aktivity voľného času, ale aj získanie niekedy veľmi cenných pracovných skúseností, prípadne profesijný rast čo je tiež veľmi užitočné a žiaduce.

Výskyt pravidelnej práce u študentov súvisí s mnohými faktormi, medzi ktoré patrí forma štúdia, študijný odbor, ročník štúdia, sociálno-ekonomická situácia študentov, spôsob ich bývania, pracovné príležitosti, odvíjajúce sa od celkovej hospodárskej a ekonomickej situácie v krajine.

Z hľadiska podielu študentov pracujúcich počas semestra sme zamerali pozornosť na tých, ktorí nebývali počas semestra u rodičov, pretože vo väčšine krajín zapojených do projektu bývala väčšina študentov uvedeným spôsobom. Medzi jednotlivými krajinami možno pozorovať z uvedeného hľadiska veľké rozdiely. Rozdelili sme ich do troch kategórií:

- ✓ krajiny s veľkým podielom pracujúcich študentov (viac ako 60 %). Patrí sem Írsko, Holandsko, Česká republika, Estónsko, Švajčiarsko, Malta, Poľsko a Rakúsko.
- ✓ krajiny so stredne veľkým podielom pracujúcich študentov (40 % až 60 %). Patrí sem Nórsko, Nemecko, Dánsko, Fínsko, Švédsko, Čierna Hora, Maďarsko, Lotyšsko, Chorvátsko a Francúzsko.
- ✓ krajiny s malým podielom pracujúcich študentov (menej ako 40 %). Patrí sem Rumunsko, Rusko, Taliansko, Gruzínsko, Ukrajina, Srbsko, Litva, Bosna a Hercegovina a Arménsko. Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 8.

Graf 8 – Študenti pracujúci počas semestra, nebývajúci u rodičov (%)

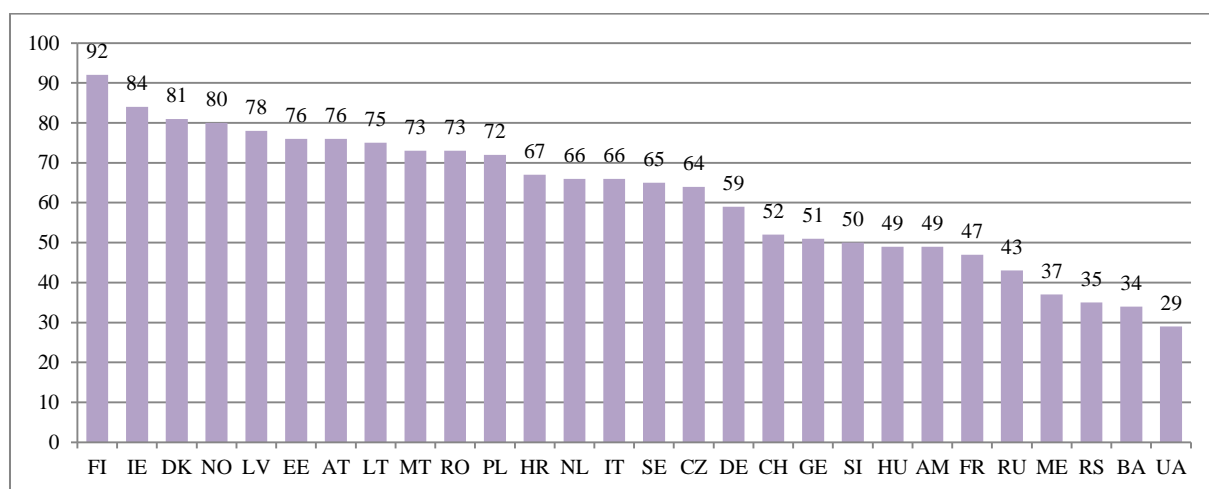

Neposkytnuté údaje: SL, SK. Poznámka: Uvedený podiel zahŕňa všetkých pracujúcich študentov bez ohľadu na to, či pracujú príležitostne alebo pravidelne. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: DE, FR, LT. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

V medzinárodnom porovnaní existujú veľké rozdiely v tom, **pre aké percento pracujúcich študentov je financovanie živobytia úplnou alebo prevažujúcou motiváciou pracovať**. Existujú krajiny, kde takúto odpoveď uviedlo aspoň 75 % pracujúcich študentov: Fínsko, Írsko, Dánsko, Nórsko, Lotyšsko, Estónsko, Rakúsko a Litva. Možno teda konštatovať, že v týchto krajinách je pre väčšinu pracujúcich študentov získanie vlastného zárobku mimoriadne dôležité. Z uvedených krajín má osobitné postavenie Írsko, ktoré je z medzinárodného hľadiska charakteristické najväčším podielom pracujúcich študentov nebývajúcich počas semestra u rodičov (85 %; graf 8, str. č. 21) a zároveň veľmi vysokým podielom študentov, pre ktorých je financovanie živobytia úplnou alebo prevažujúcou motiváciou popri štúdiu pracovať (84 %). Na druhej strane existujú krajiny, kde úplnú alebo prevažujúcu motiváciu pracovať kvôli zabezpečeniu živobytia z vlastného zárobku uviedlo len relatívne malé percento pracujúcich študentov (menej ako 40 %): Čierna Hora, Srbsko, Bosna a Hercegovina a Ukrajina. Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 9.

Graf 9 – Študenti, pre ktorých je financovanie živobytia úplnou alebo prevažujúcou motiváciou pracovať (%)

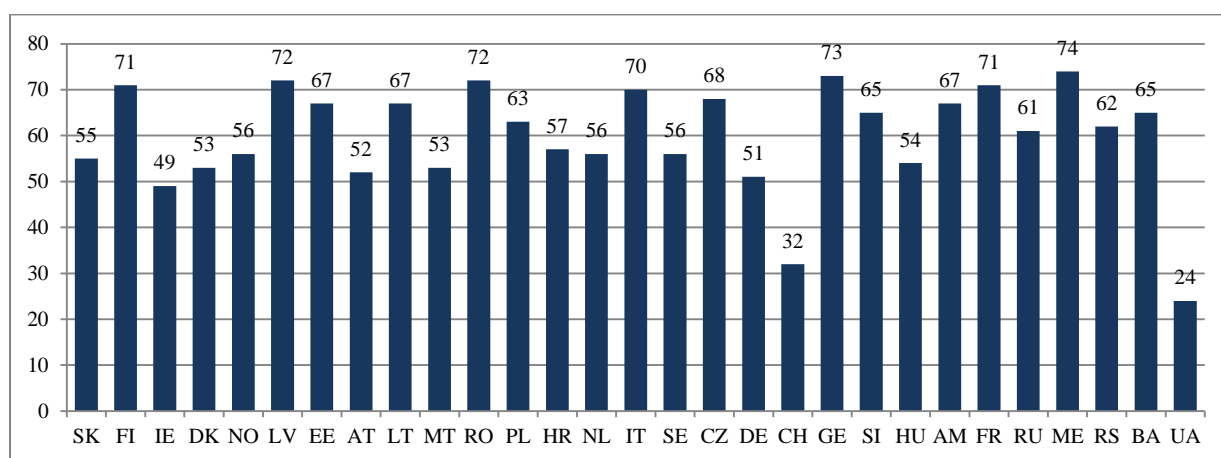

Neposkytnuté údaje: SK. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Aj v hodnotení dôležitosti pracovať kvôli získaniu skúseností na trhu práce sme medzi krajinami zistili veľké percentuálne rozdiely. Existujú krajiny, v ktorých pre aspoň 70 % pracujúcich študentov je uvedený faktor úplnou alebo prevažujúcou motiváciou pracovať: Fínsko, Lotyšsko, Rumunsko, Taliansko, Gruzínsko, Francúzsko a Čierna Hora. Najmä prvé tri uvedené krajiny mali takisto veľký podiel pracujúcich študentov, pre ktorých bolo aj financovanie živobytia úplnou alebo prevažujúcou motiváciou pracovať (92 %, 78 % a 73 %; príslušne, pozri graf 9, str. č. 22), teda u prevažnej časti pracujúcich študentov týchto krajín oba tieto faktory pôsobili silno motivujúco. Na druhej strane existujú krajiny, v ktorých takúto odpoveď zvolila len menej ako tretina pracujúcich študentov. Sú to Švajčiarsko a Ukrajina, dve mimoriadne odlišné krajiny z hľadiska politickej aj ekonomickej situácie a tiež životnej úrovne (32 % a 24 %; príslušne). **Spomedzi slovenských študentov je získanie skúseností na trhu práce (veľmi) silný motivačný faktor pre 55 % pracujúcich študentov.** Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 10.

Graf 10 – Študenti, pre ktorých je získanie skúseností na trhu práce úplnou alebo prevažujúcou motiváciou pracovať (%)

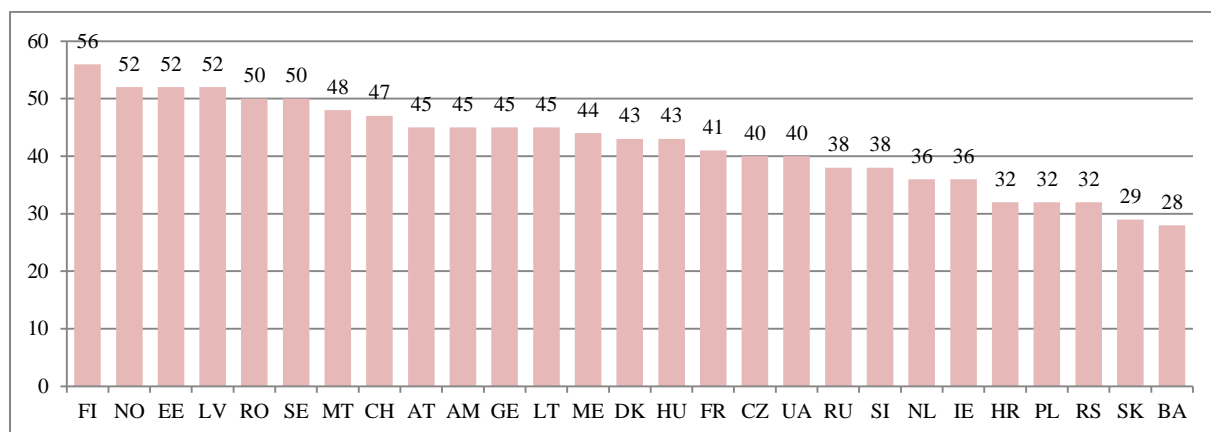
Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Fínsko, Nórsko, Estónsko, Lotyšsko, Rumunsko a Švédsko mali najväčší **podiel pracujúcich študentov**, ktorí uviedlo, že **obsah ich študijného programu a práca (veľmi) úzko súvisia** (56 % až 50 %). Keďže väčšina študentov týchto krajín³ študuje v dennej forme štúdia (viac ako 75 %, pozri graf 7, str. č. 20), možno pozitívne zhodnotiť, že aspoň polovica ich pracujúcich študentov má prácu (veľmi) blízku ich študijnému programu. Na druhej strane v Chorvátsku, Poľsku, Srbsku, na **Slovensku** a v Bosne a Hercegovine **títo študenti tvorili menej ako tretinu** (graf 11). Možno predpokladať, že študenti týchto krajín pracujú najmä ako brigádnici a majú manuálnu prácu.

³ Do uvedeného hodnotenia sme nezaradili Lotyšsko, pretože do prieskumnej vzorky tejto krajiny boli zaradení iba študenti denného štúdia. Nemáme teda k dispozícii podiel ich študentov v externej forme.

Graf 11 – Podiel pracujúcich študentov, ktorí zhodnotili, že obsah ich študijného programu a práca súvisia (veľmi) úzko (%)

Neposkytnuté údaje: DE, IT. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

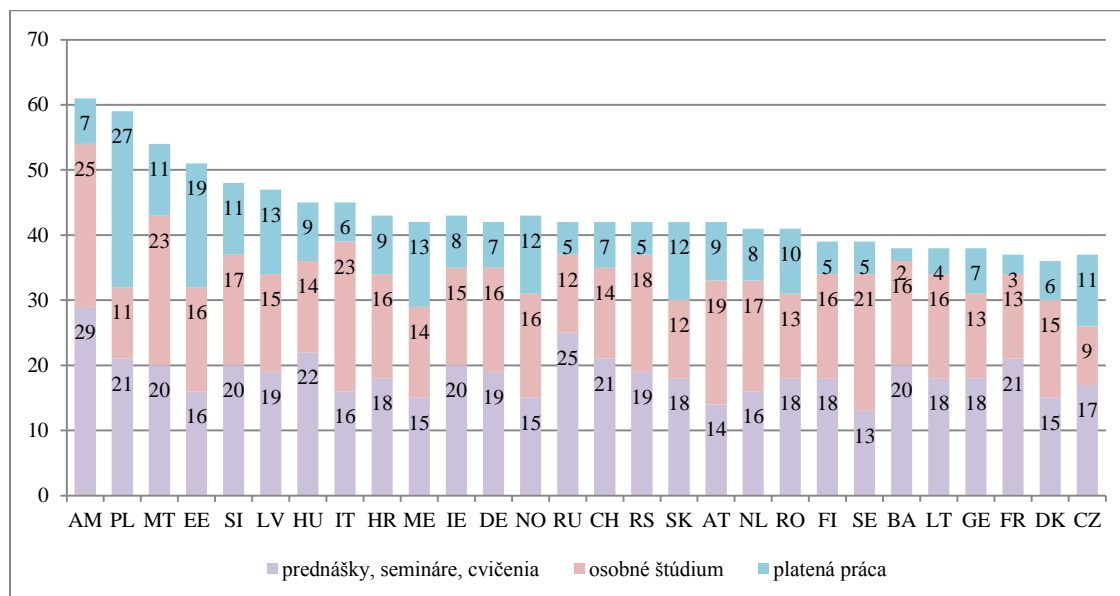
Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Z hľadiska času **sme skúmali počet hodín venovaný študijným a pracovným aktivitám počas jedného bežného týždňa semestra**, selektujúc študentov podľa spôsobu bývania počas semestra.

Študenti bývajúci u rodičov

Z medzinárodného hľadiska má osobitné postavenie Arménsko, kde študenti strávili na prednáškach, seminároch a cvičeniach, ale aj osobným štúdiom najviac hodín týždenne - spolu 54. Podľa týchto výsledkov študenti tejto krajiny bývajúci u rodičov vynikajú usilovnosťou v študijných aktivitách s výrazným rozdielom. Druhým jedinečným zistením je veľmi veľký počet hodín venovaných platenej práci u študentov Poľska (27), v ostatných krajinách sme zistili hodnotu 19 hodín alebo menej. **Slovenskí študenti strávili študijnými aktivitami spolu 30 hodín týždenne, platenou prácou 12 hodín** (graf 12).

Graf 12 – Čas strávený štúdiom a platenou prácou (hod/týž.) – študenti bývajúci počas semestra u rodičov/príbuzných

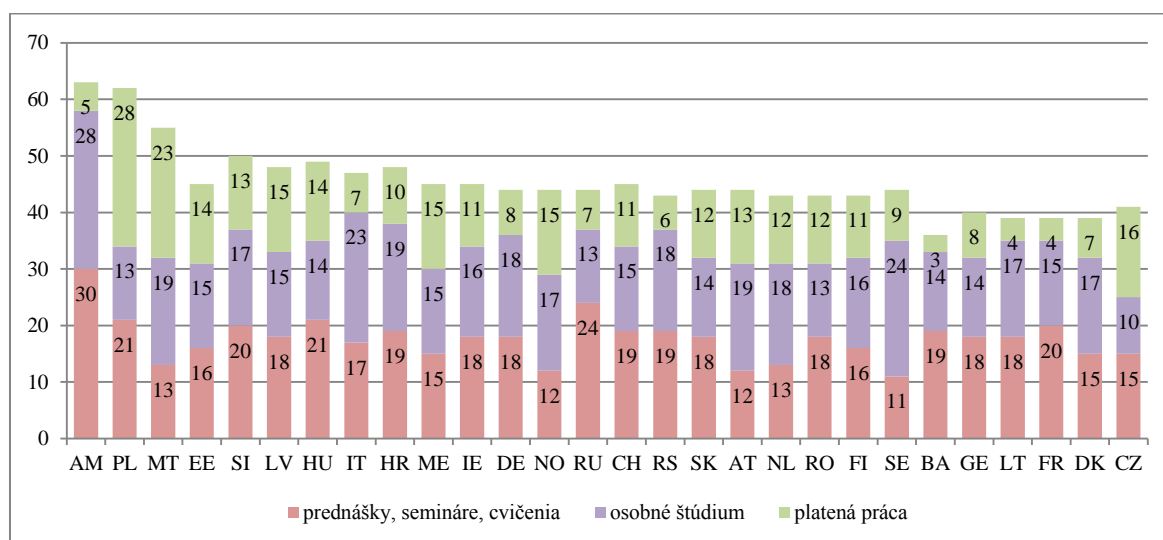
Neposkytnuté údaje: UA. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Študenti nebyvajúci u rodičov

Z hľadiska množstva času venovaného študijným aktivitám opäť vynikajú študenti Arménska, ktorí trávili na prednáškach, seminároch, cvičeniach a osobným štúdiom spolu 58 hodín týždenne. U ostatných štátoch to bolo maximálne 40 hodín, v Českej republike a Nórsku len menej ako 30 hodín, čo je z medzinárodného hľadiska najmenej. Študenti v Poľsku strávili platenou prácou až 28 hodín, čo je z medzinárodného hľadiska veľmi veľa, avšak aj u študentov na Malte to bolo veľa, celkom 23 hodín. **Slovenskí študenti strávili študijnými aktivitami 32 hodín a platenej práci 12 hodín týždenne.** Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 13.

Graf 13 – Čas strávený štúdiom a platenou prácou (hod./týž.) – študenti nebyvajúci počas semestra u rodičov/príbuzných

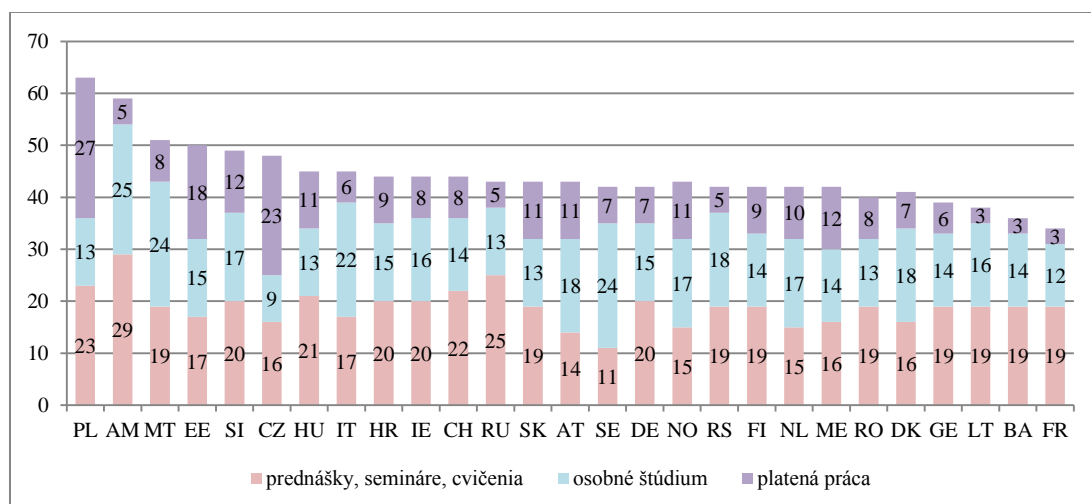
Neposkytnuté údaje: UA. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Študenti bakalárskeho a magisterského stupňa štúdia

Aj keď zoberieme do úvahy delenie podľa stupňa vysokoškolského štúdia, z hľadiska času venovaného študijným aktivitám opäť vynikalo Arménsko v rámci bakalárskeho aj magisterského štúdia: v rámci prvého stupňa strávili týmito aktivitami až 54 hodín týždenne, u študentov druhého stupňa 50 hodín. U študentov bakalárskeho štúdia čas venovaný štúdiu s výnimkou zmienenej Arménska a tiež Malty neprekročil 40 hodín, iba v prípade Českej republiky nedosiahol ani 30 hodín. Najviac pracovali študenti Poľska a potom Českej republiky, v prípade oboch tento čas prekročil 20 hodín týždenne. **Slováci prvého stupňa štúdia venovali štúdiu 32 hodín a platenej práci 11 hodín. U študentov magisterského štúdia badať pokles hodín venovaných študijným aktivitám a nárast počtu hodín venovaných práci.** Čas strávený študijnými aktivitami s výnimkou Arménska neprekročil u žiadnej krajiny 40 hodín týždenne, u ruských študentov uvedený ukazovateľ dosiahol len 21 hodín. **Slovenskí študenti druhého stupňa štúdia strávili na prednáškach, seminároch a cvičeniach 26 hodín, platenou prácou 15 hodín týždenne.** Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 14 a grafe 15.

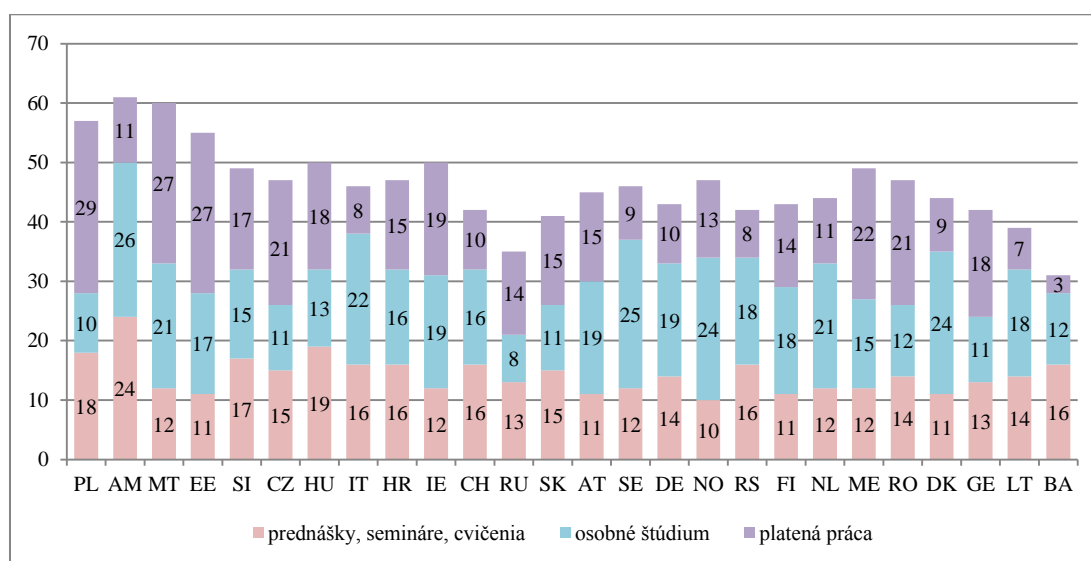
Graf 14 – Čas strávený štúdiom a platenou prácou (hod./týž.) – študenti bakalárskeho štúdia

Neposkytnuté údaje: LV, UA. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Graf 15 – Čas strávený štúdiom a platenou prácou (hod./týž.) – študenti magisterského štúdia

Neposkytnuté údaje: LV, UA. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

2.6. Finančná situácia študentov

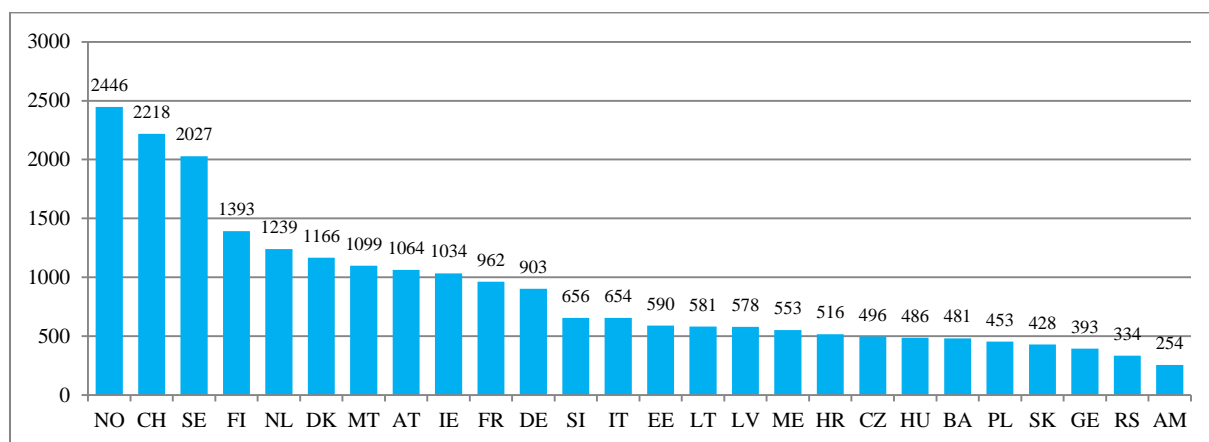
Rozhodujúcim indikátorom sociálnych a ekonomických podmienok života študentov je ich finančná situácia. Kvôli získaniu celistvého obrazu sme skúmali výšku ich celkovej disponibilnej sumy aj výdavkov. Keďže spôsob bývania je faktorom, ktorý výrazným spôsobom ovplyvňuje finančnú náročnosť života študentov, osobitne sme brali do úvahy **študentov, bývajúcich u rodičov / iných príbuzných** a osobitne **študentov, nebývajúcich počas semestra u rodičov / iných príbuzných**. **Výsledky sa týkajú časového obdobia jeden mesiac.**

2.6.1. Finančné zabezpečenie študentov

Zdrojmi finančného zabezpečenia študentov sme sa zaoberali z hľadiska týchto štyroch kategórií: **financie od rodičov/partnera, príspevok z verejných zdrojov** (vo forme študentského grantu, štipendia alebo pôžičky), **príspevok zo súkromných zdrojov** (študentský grant, pôžička), **príjem z vlastnej súčasnej alebo predchádzajúcej práce a ostatné zdroje** (verejné alebo súkromné, napr. detské prídavky, dôchodok). **V tejto kapitole hlbšie analyzujeme výsledky za študentov nebývajúcich počas semestra u rodičov / iných príbuzných**, pretože väčšina študentskej populácie jednotlivých krajín zapojených do projektu býva takýmto spôsobom. Výsledky za študentov bývajúcich v spoločnej domácnosti s rodičmi/inými príbuznými uvádzame v tabuľkovej prílohe, str. č. 57.

Celková disponibilná suma včítane ich výdavkov priamo financovaných inou osobou u študentov nebývajúcich u rodičov / iných príbuzných sa v medzinárodnom porovnaní veľmi výrazne líšila. Výška tohto ukazovateľa je ovplyvnená veľkým počtom rôznych faktorov, najmä hospodárskymi a ekonomickými parametrami danej krajiny, systémom verejnej finančnej podpory študentov a sociálno-ekonomickou situáciou študentov a ich rodičov. **Priemerná hodnota celkovej disponibilnej sumy za všetky krajiny bola 885 €.** Najvyšší príjem (viac ako 2 000 €) sme zaznamenali u troch prosperujúcich krajín Európy: Nórska, Švajčiarska a Švédska. Pre ostatné krajiny je charakteristický výrazne nižší príjem tejto skupiny študentov, najslabšie finančné zabezpečenie mali študenti Gruzínska, Srbska a Arménska (menej ako 400 €; graf 16). Teda nórski študenti mali približne 9,6-násobne vyšší príjem ako arménski študenti, výrazne ovplyvňujúcim faktorom ich finančnej situácie však sú ceny tovarov a služieb danej krajiny. **Slovenskí študenti disponovali sumou 428 €,** čo je približne polovica priemernej hodnoty celkovej disponibilnej sumy za všetky krajiny zúčastnené na projekte a znamená v medzinárodnom porovnaní malú hodnotu.

Graf 16 – Celková disponibilná suma študentov nebývajúcich u rodičov/iných príbuzných včítane nákladov priamo financovaných inou osobou (aritmetický priemer, €)

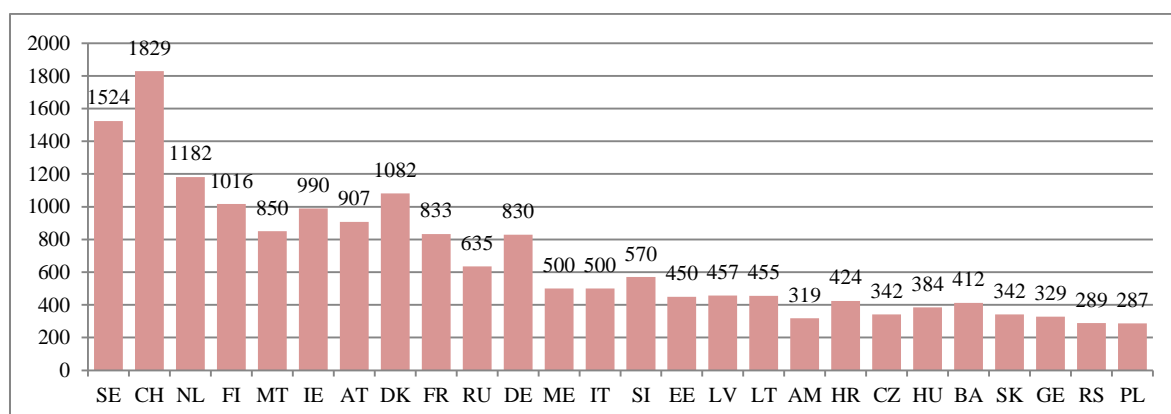
Neposkytnuté údaje: RO, RU, UA. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, DK, GE.

Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Keďže aritmetický priemer je ukazovateľ veľmi citlivý na maximálne a minimálne hodnoty, pri finančných parametroch je spoľahlivejší **medián, stredná hodnota zistených číselných údajov** (graf 17).

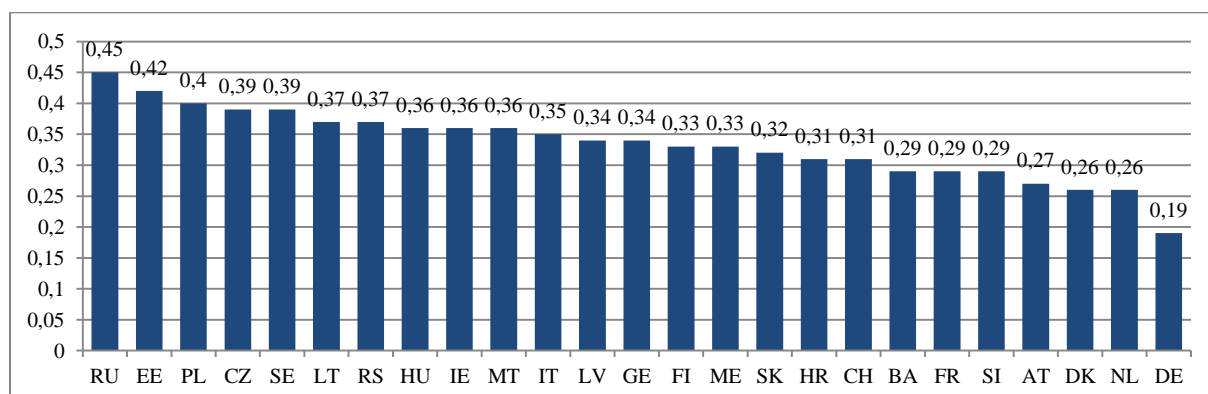
Graf 17 – Celková disponibilná suma študentov nebyvajúcich u rodičov/iných príbuzných, včítane nákupov priamo financovaných inou osobou (medián, €)

Neposkytnuté údaje: NO, RO, UA. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: GE, NL. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Meranie ekvivalencie rozloženia bohatstva a dôchodkov v jednotlivých územných celkoch, najčastejšie štátoch, charakterizuje Gini koeficient. Tento ukazovateľ môže nadobudnúť hodnotu 0 až 1. Nula znamená dokonalú rovnosť príjmov, teda všetci majú rovnaký príjem a 1 znamená dokonalú nerovnosť, kde jedna osoba má celý príjem a ostatní ľudia nemajú žiadny⁴. Ako je zrejme z grafu 18, Rusko, Estónsko a Poľsko majú vysokú hodnotu Gini koeficientu (aspoň 0,4). Podľa týchto výsledkov existujú veľké rozdiely v rozdelení celkovej disponibilnej sumy u študentskej populácie. Na druhej strane sme zistili priaznivý výsledok distribúcie uvedeného ukazovateľa v Bosne a Hercegovine, vo Francúzsku, Slovinsku, Rakúsku, Dánsku, Holandsku a najlepší výsledok zo všetkých zúčastnených krajín bol v Nemecku. Uvedené krajiny dosiahli hodnotu Gini koeficienta nižšiu ako 0,3. **Slovensko malo bližšie ku krajinám s priaznivým výsledkom, uvedený ukazovateľ dosiahol hodnotu 0,32.**

Graf 18 – Gini koeficient z celkovej disponibilnej sumy študentov nebyvajúcich u rodičov/iných príbuzných včítane nákupov priamo financovaných inou osobou

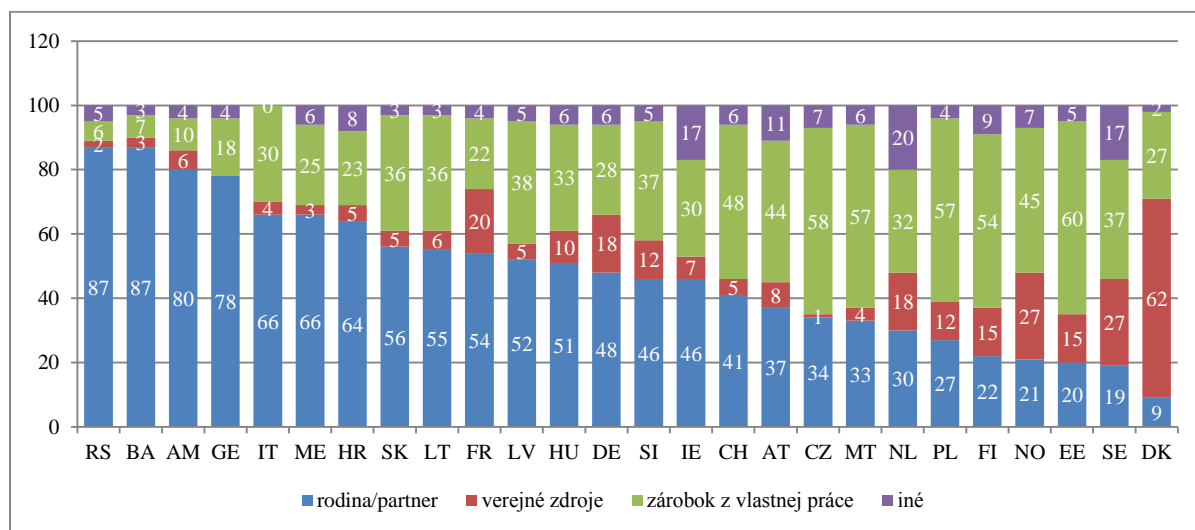
Neposkytnuté údaje: AM, NO, RO, UA. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: GE, NL. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Percentuálne zloženie celkového príjmu študentov podľa jednotlivých zdrojov je uvedené v grafe 19. **Vo viac ako polovici krajín predstavoval príspevok od rodiny/partnera najväčšiu čiastku celkovej disponibilnej sumy študentov.** Takýto výsledok sme zistili v Srbsku, Bosne a Hercegovine, Arménsku, Gruzínsku, Taliansku, Čiernej Hore, Chorvátsku, **na Slovensku**, v Litve, Francúzsku, Lotyšsku,

⁴ Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Giniho_koeficient

Maďarsku, Nemecku, Slovinsku a Írsku. Príspevok z uvedeného zdroja predstavoval 46 % až 87 % z celkovej disponibilnej sumy, u slovenských študentov tento príspevok tvoril 56 % z ich financií. Vo všetkých týchto krajinách bol podiel príspevku od rodiny/partnera veľmi výrazne, prípadne výraznejšie väčší ako finančný podiel z ostatných zdrojov, možno ho hodnotiť ako dominantný. Jedinou krajinou s takmer rovnakým podielom dvoch najsilnejších zložiek príjmu bolo Holandsko, išlo o zárobok z vlastnej práce a príspevok od rodiny / partnera (32 % a 30 %; príslušne). Ďalšiu skupinu tvoria štáty, kde najväčšiu časť disponibilnej sumy študentov tvorí zárobok z vlastnej práce. Ide o Švajčiarsko, Rakúsko, Českú republiku, Maltu, Poľsko, Fínsko, Nórsko, Estónsko a Švédsko. Uvedený zdroj financií predstavoval 37 % až 60 % z ich celkového príjmu. Výnimočné postavenie malo Dánsko, kde výrazne dominantnú zložku ich celkovej disponibilnej sumy tvoril príspevok z verejných zdrojov (62 %).

Graf 19 – Kompozícia celkovej mesačnej disponibilnej sumy vrátane nákupov priamo financovaných inou osobou u študentov nebyvajúcich u rodičov/iných príbuzných (%)

Neposkytnuté údaje: RO, RU, UA. Nedostatočný počet respondentov: verejné zdroje: GE. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, DK, GE. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

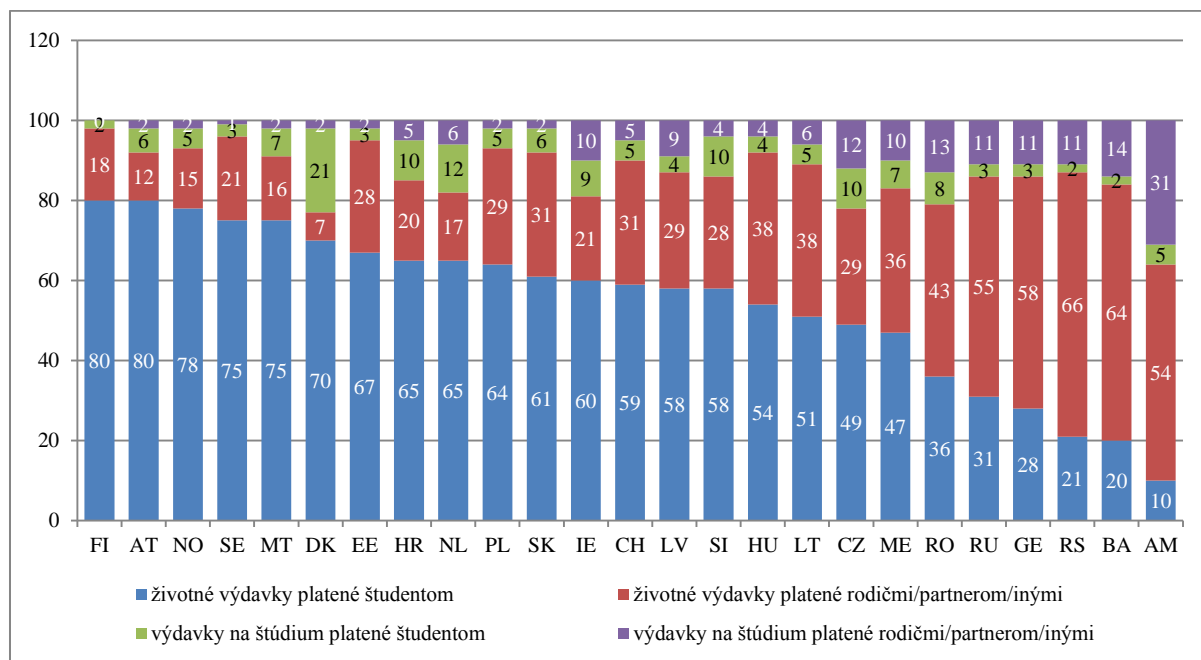
2.6.2. Výdavky študentov

Z hľadiska výdavkov študentov sme skúmali výšku a kompozíciu **životných nákladov** a **výdavkov spojených so štúdiom**. Prvá uvedená kategória zahŕňala: celkové výdavky na ubytovanie (nájomné/hypotéka, voda, plyn, elektrina apod.), stravu, cestovné, komunikačné prostriedky (telefonovanie, internet), poplatky za zdravotnícke služby a lieky, starostlivosť o deti, splácanie dlhov (okrem hypotéky), aktivity voľného času, iné platby (odevy, hygienické potreby, cigarety, poistenie, starostlivosť o zvieratá atď.). Druhá uvedená kategória zahŕňala: zápisné do ročníka, školné, poplatky za skúšky a administratívne poplatky; príspevky študentským organizáciám a spolkom; študijný materiál (knihy, fotokópie, DVD, odborné exkurzie atď.) a iné pravidelné poplatky (napr. súkromné vzdelávanie).

Z hľadiska **kompozície životných a študijných výdavkov** podľa toho, či boli uhrádzané priamo študentom alebo niekým iným, je zrejmé, že v kategórii **nebyvajúcich počas semestra u rodičov tvorili vo väčšine krajín vrátane Slovenska najväčšiu časť životné výdavky platené študentom** (47 % až 80 %). Patria sem všetky životné výdavky, ktoré platia študenti osobne, nezávisle od toho, či tie

financie zarobili vlastnou prácou alebo ich majú z iného zdroja. Existujú však aj krajiny, kde najväčšiu časť tvoria životné výdavky platené priamo rodičmi/partnerom/inými (43 % až 66 %). Do tejto kategórie patrí Rumunsko, Rusko, Gruzínsko, Srbsko, Bosna a Hercegovina a Arménsko, teda krajiny s neľahkou hospodárskou a ekonomickou situáciou. Študijné výdavky tvoria vo väčšine krajín malú čiastku, iba v Dánsku, Českej republike, Rumunsku a Arménsku táto čiastka tvorí viac ako 20 % z celkových výdavkov študentov. Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 20.

Graf 20 – Kompozícia životných a študijných výdavkov podľa platu u študentov nebývajúcich u rodičov / iných príbuzných (%)

Neposkytnuté údaje: DE, IT, UA; výdavky na štúdium: FR.

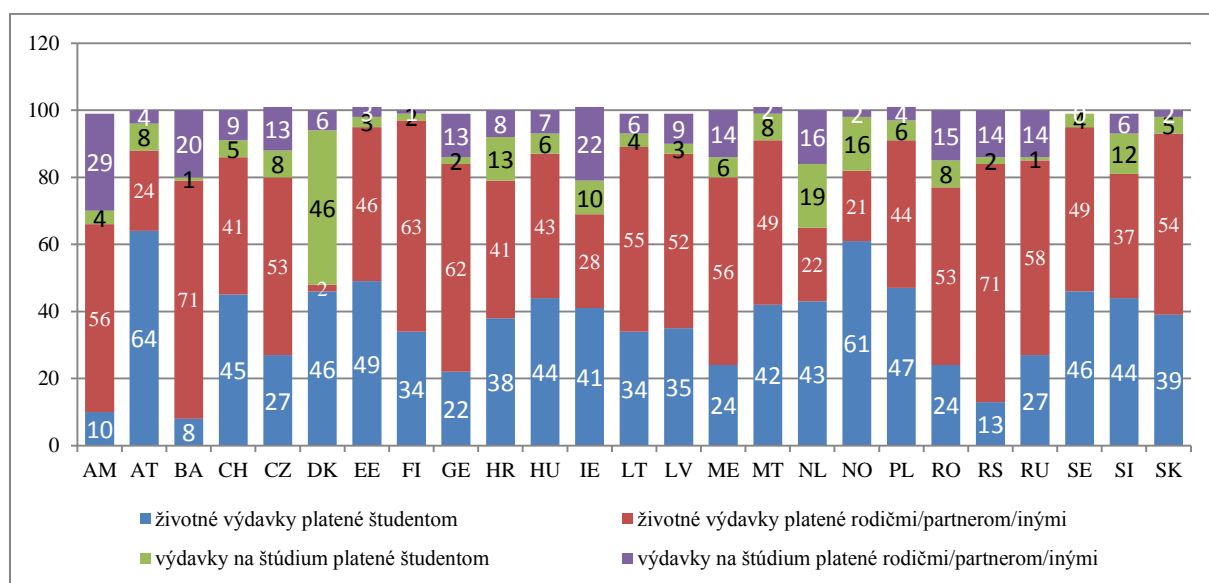
Odhýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: FR.

Odhýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Kompozícia životných a študijných výdavkov študentov podľa toho, či boli uhrádzané nimi osobne alebo inou osobou, je u študentov bývajúcich počas semestra u rodičov/iných príbuzných kvantifikovaná oveľa ťažšie, pretože u výdavkov uhrádzaných inou osobou ide zväčša o veľmi orientačné údaje. Napriek tomu ich pre získanie celistvej predstavy o študentskej populácii uvádzame. Približne polovica krajín je charakteristická tým, že jednoznačne najväčšiu časť ich výdavkov predstavovali životné výdavky financované priamo rodičmi / partnerom / inými, čo je celkom prirodzené, keďže títo študenti bývajú v spoločnej domácnosti s rodičmi/inými príbuznými. Do tejto kategórie patrí aj Slovensko. Ďalšiu skupinu tvoria krajiny s dvoma (približne) rovnako dominantnými typmi výdavkov. Vo väčšine z nich ide o oba typy životných výdavkov, teda platených študentom aj priamo rodičmi/partnerom/inými (Švajčiarsko, Estónsko, Chorvátsko, Maďarsko, Poľsko, Švédsko). Existujú však aj krajiny, kde najväčšiu časť výdavkov študentov tvoria výdavky platené nimi osobne, nezávisle od zdroja týchto financií (Rakúsko, Írsko, Holandsko, Nórsko, Slovinsko). Výsledky sú uvedené v grafe 21.

Graf 21 – Kompozícia životných a študijných výdavkov podľa platu u študentov bývajúcich u rodičov/iných príbuzných (%)

Neposkytnuté údaje: DE, IT, UA; výdavky na štúdium: FR.

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: FR.

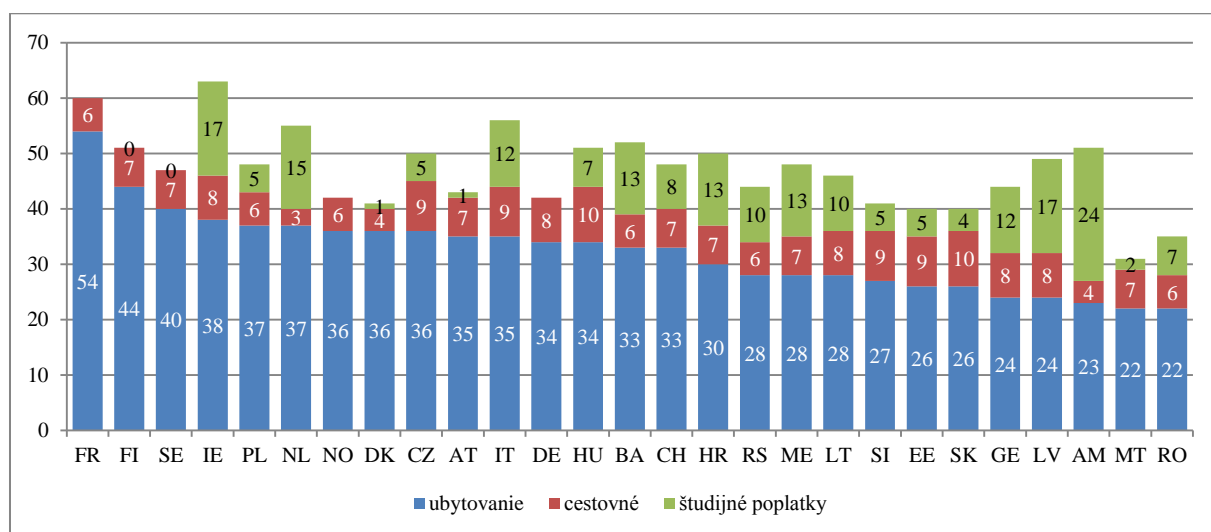
Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015

Skúmali sme, akú časť z celkových výdavkov študentov tvoria tri kľúčové položky: **ubytovanie, cestovné a poplatky za štúdium**. V prípade študentov bakalárskeho štúdia, vo všetkých krajinách s výnimkou Arménska tvorili **poplatky za ubytovanie** najväčšiu časťku z uvedených troch položiek, tento ukazovateľ **však nadobudol hodnoty vo veľmi širokej škále (22 % až 54 %)**. Uvedená horná hranica sa týka študentov vo Francúzsku, hodnotíme ju ako mimoriadne vysokú časťku⁵. Ďalšie krajiny s veľkým podielom poplatkov za ubytovanie boli najmä Fínsko a Švédsko (44 % a 40 %; príslušne). Na druhej strane existujú krajiny s relatívne nízkym podielom tohto ukazovateľa (menej ako 25 %). Do tejto skupiny patrí najmä Gruzínsko, Lotyšsko, Arménsko, Malta a Rumunsko. **U slovenských študentov tvorili poplatky za ubytovanie 26 % z ich celkových výdavkov. Cestovné predstavovalo podiel v rozmedzí 3 % až 10 %, tento ukazovateľ sa teda nevyznačuje veľkou variabilitou. U slovenských študentov tento ukazovateľ tvoril 10 % z celkových výdavkov.** V prípade **poplatkov za štúdium** existujú krajiny, kde predstavujú časťku menšiu ako 3 % z celkových výdavkov, prípadne takéto poplatky nie sú zavedené. Do tejto kategórie patrí Fínsko, Švédsko, Dánsko, Rakúsko a Malta. Tento ukazovateľ tvoril najväčší podiel v Arménsku, potom v Írsku, Lotyšsku a Holandsku (24 %, 17 %, 17 % a 15 %; príslušne). **U Slovákov tieto poplatky predstavovali 4 % z ich celkových výdavkov.** Podrobnejšie výsledky sú zobrazené v grafe 22.

⁵ Výsledky za Francúzsko nie sú úplné, keďže chýbajú údaje za kategóriu *poplatky za štúdium*. Preto majú menšiu výpovednú hodnotu ako výsledky za krajiny, ktoré poskytli úplné údaje.

Graf 22 – Profil kľúčových výdavkov študentov bakalárskeho štúdia nebývajúcich u rodičov/iných príbuzných (%)

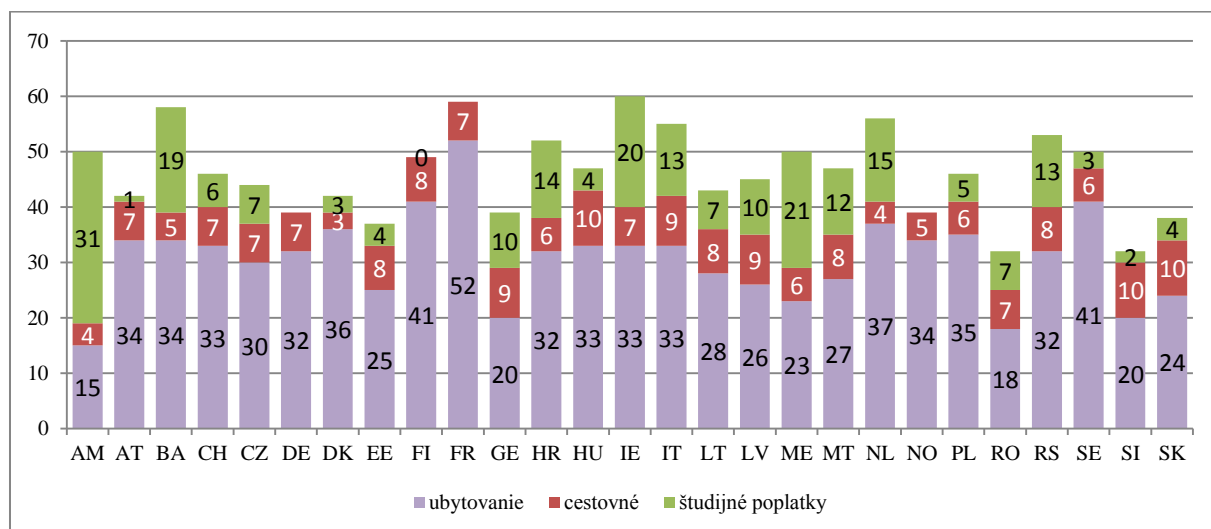

Neposkytnuté údaje: RU, UA; poplatky za štúdium: DE, FR, NO. Poznámka: V rámci výdavkov sú zahrnuté platby platené študentmi a výdavky priamo financované rodičmi/partnerom/inými.

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: DE, FR, IT, NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

V prípade študentov **magisterského štúdia** sme v kľúčových výdavkoch zväčša zaznamenali len menšie zmeny (do 10 %), spoločné pre participujúce krajiny. Na jednej strane išlo o **mierne zníženie podielu výdavkov na ubytovanie, zväčša kompenzované miernym zvýšením podielu výdavkov na študijné poplatky**. V prípade Slovenska sme zaznamenali len veľmi malé zníženie podielu výdavkov na ubytovanie, ostatné kľúčové výdavky zostali nezmenené (graf 23).

Graf 23 – Profil kľúčových výdavkov študentov magisterského štúdia nebývajúcich u rodičov/iných príbuzných (%)

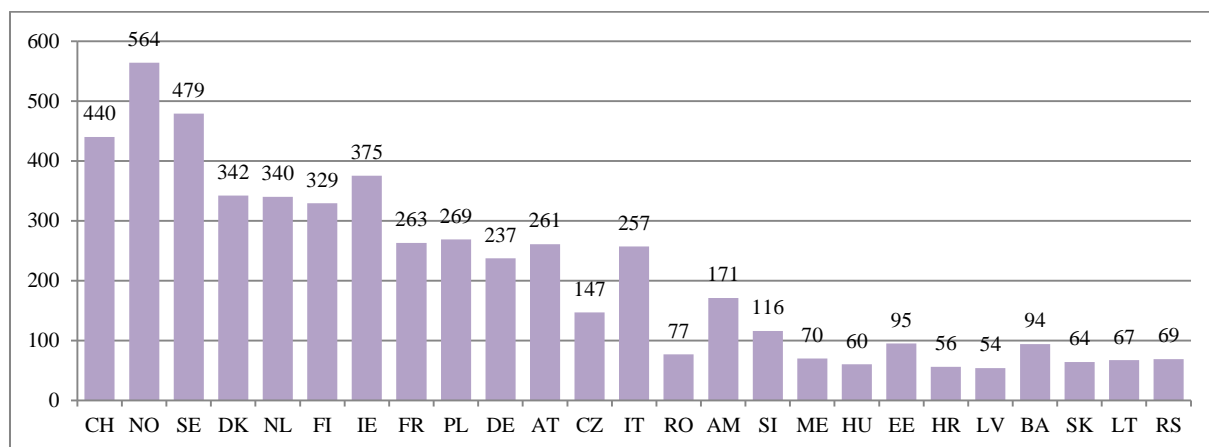
Neposkytnuté údaje: RU, UA; poplatky za štúdium: DE, FR, NO. Poznámka: V rámci výdavkov sú zahrnuté výdavky platené študentmi osobne aj tie, ktoré sú priamo financované rodičmi/partnerom/inými.

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: DE, FR, IT, NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Celkový výdavok za ubytovanie v študentskom internáte bol najvyšší v Nórsku, potom vo Švédsku a Švajčiarsku (564 €, 479 € a 440 €; príslušne). Na druhej strane v Chorvátsku a Lotyšsku tento poplatok neprekročil 60 € (56 € a 54 €; príslušne). Z týchto výsledkov je zrejmé, že aj tento ukazovateľ

dosiahol z medzinárodného hľadiska veľmi veľkú variabilitu. **Slovenskí študenti platili za ubytovanie na internáte 64 €.** Výsledky sú uvedené v grafe 24.

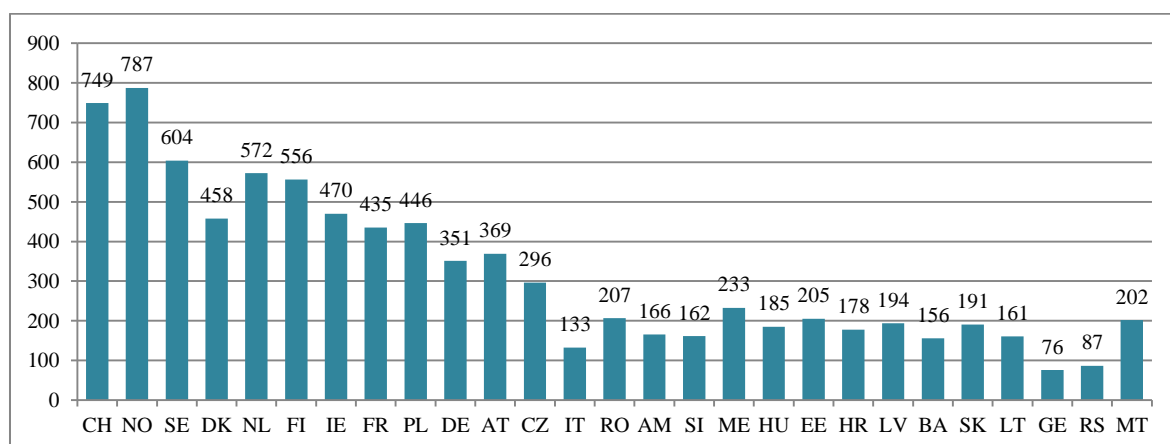
Graf 24 – Celkový poplatok za ubytovanie u študentov bývajúcich v študentskom internáte (€)

Neposkytnuté údaje: RU, UA, GE. Nedostatočný počet respondentov: MT. Poznámka: V Gruzínsku študentské internáty neexistujú. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: IT. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Porovnaním výsledkov z grafu 24 a grafov 25 a 26 je zrejmé, že **bývanie s partnerom a / alebo deťmi⁶** je finančne najnáročnejšie, čo možno zdôvodniť tým, že väčšina párov a najmä rodín si zabezpečuje väčší byt/dom a takéto domácnosti majú v porovnaní s jednotlivcami tiež vyššiu spotrebu energií. Študenti v Nórsku a Švajčiarsku platili za takýto spôsob bývania viac ako 700 € (787 € a 749 €; príslušne), na druhej strane v Gruzínsku a Srbsku bol tento poplatok nižší ako 100 € (76 € a 87 €; príslušne), teda aj pri tomto spôsobe bývania možno opäť sledovať mimoriadne vysokú variabilitu. **Na Slovensku platili študenti 191 €.** Vysoké poplatky za bývanie sú charakteristické najmä pre prosperujúce krajiny západnej a severnej Európy, avšak aj ich platy sú niekoľkonásobne vyššie ako platy vo východnej alebo južnej časti kontinentu.

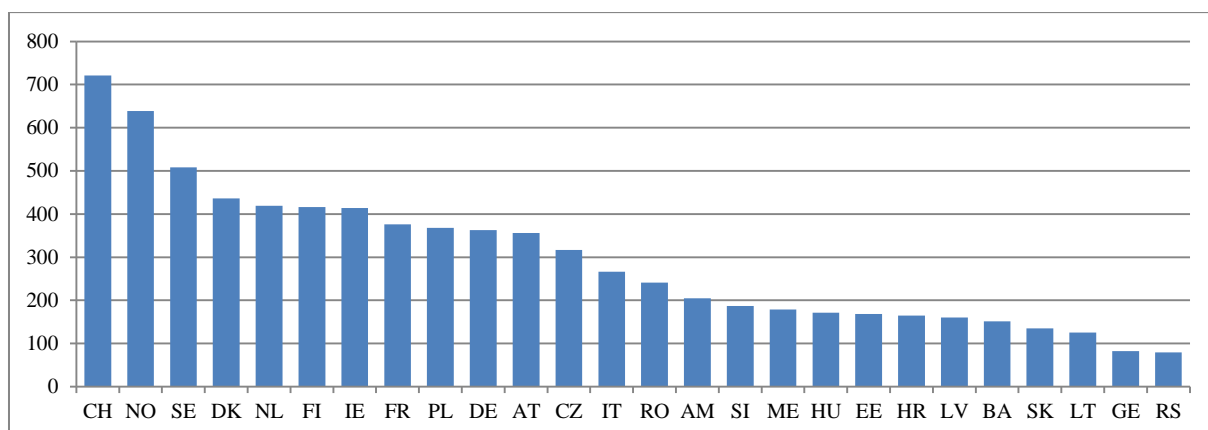
Graf 25 – Celkový poplatok za ubytovanie u študentov bývajúcich s partnerom a/alebo deťmi (€)

Neposkytnuté údaje: RU, UA. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: IT. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

⁶ Študenti bývajúci s partnerom a/alebo deťmi a zároveň s rodičmi/inými príbuznými boli zahrnutí do kategórie bývajúcich s rodičmi/inými príbuznými, teda nie sú zahrnutí v tejto stati.

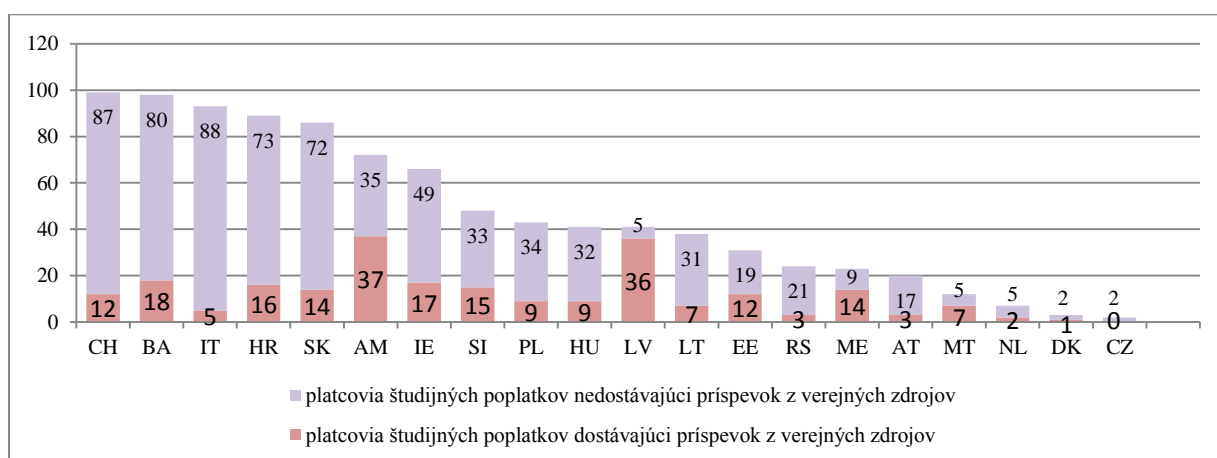
Graf 26 – Celkový poplatok za ubytovanie u študentov, ktorí bývali sami (€)

Neposkytnuté údaje: RU, UA. Nedostatočný počet respondentov: MT. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: IT. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

V medzinárodnom porovnaní **existujú u študentov bakalárskeho štúdia diametrálne rozdiely v povinnosti platiť poplatky za štúdium aj v poberaní príspevkov verejnej pomoci u týchto platcov.** Do kategórie poplatkov za štúdium boli zahrnuté zápisné do ročníka, školné, poplatky za skúšky a administratívne poplatky. **Uvedené poplatky sú podľa výsledkov prieskumu najviac rozšírené vo Švajčiarsku, Bosne a Hercegovine, Taliansku, Chorvátsku a na Slovensku.** Vo všetkých týchto krajinách ich uviedlo viac ako 80 % respondentov bakalárskeho štúdia (99 %, 98 %, 93 %, 89 % a 86 %; príslušne). Na druhej strane existujú krajiny, kde poplatky za štúdium platila menej ako pätina študentov. Takýto výsledok dosiahla Malta, Holandsko, Dánsko a Česká republika (12 %, 7 %, 3 % a 2 %; príslušne). Skúmajúc mieru poskytovania finančnej pomoci z verejných zdrojov pre študentov platiacich uvedené poplatky, **vo väčšine krajín prevládali platcovia nedostávajúci takúto pomoc. Do tejto kategórie patrí aj Slovensko** (pozri graf 27). Iba v Arménsku a na Malte bol pomer dostávajúcich a nedostávajúcich verejnú pomoc takmer rovnaký (37 % : 35 % a 7 % : 5 %; príslušne), v dvoch krajinách podiel dostávajúcich verejnú finančnú pomoc veľmi výrazne alebo výraznejšie prevyšoval podiel nedostávajúcich túto pomoc (Lotyšsko a Čierna Hora; 36 % : 5 % a 14 % : 9 %; príslušne).

Graf 27 – Študenti bakalárskeho štúdia podľa povinnosti platiť poplatky za štúdium a dostávania verejnej finančnej pomoci, nezávisle na spôsobe bývania počas semestra (%)

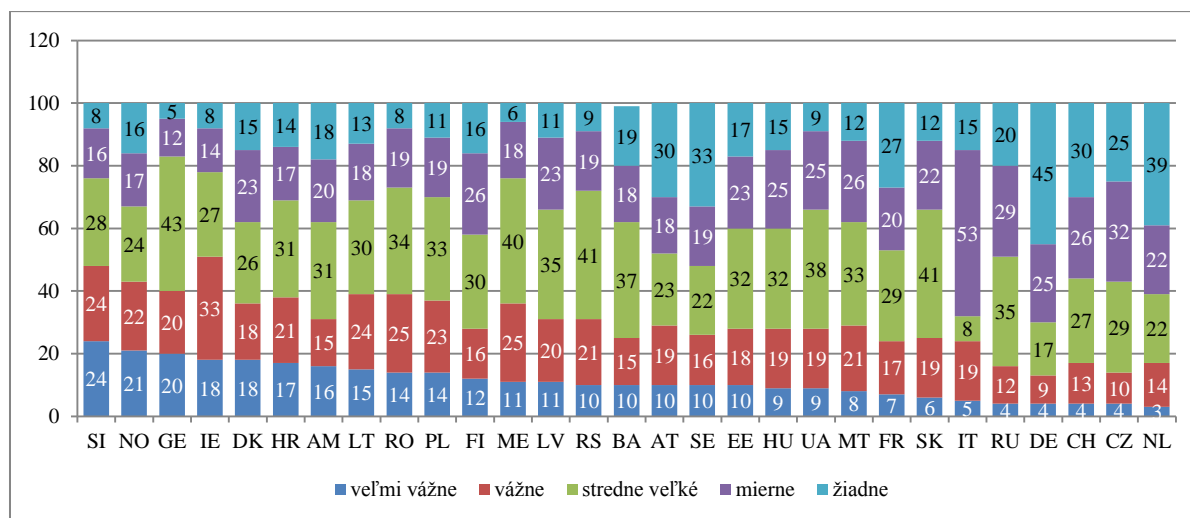
Neposkytnuté údaje: DE, FR, GE, NO, RO, RU, UA. Nedostatočný počet respondentov: SE.

Poznámka: Vo Fínsku nie sú zavedené žiadne poplatky za štúdium, v grafe tento štát nie je uvedený.

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: IT, NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Odhladiac od kvantitatívnych ukazovateľov celkovej disponibilnej sumy a výdavkov študentov sme skúmali, aká je rovnováha medzi ich príjmami a materiálными potrebami, teda **do akej miery pociťujú finančné problémy**. Tie zhodnotili ako (veľmi) vážne najmä študenti Írska, Slovinska, Nórska a Gruzínska (51 %, 48 %, 43 % a 40 %; príslušne). Na druhej strane v Rusku, Nemecku, Švajčiarsku, Českej republike a Holandsku takto zhodnotila svoju finančnú situáciu menej ako pätina respondentov (16 %, 13 %, 17 %, 14 % a 17 %; príslušne). To možno doplniť tým, že najmä študenti z Nemecka, Holandska a Talianska podľa ich vlastného hodnotenia nemajú žiadne, prípadne majú mierne finančné problémy (70 %, 61 % a 68 %; príslušne). **Vo väčšine krajín tvorili najväčšiu skupinu respondenti majúci stredne veľké problémy v uvedenej oblasti. Do tejto skupiny patrí aj Slovensko.** Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 28.

Graf 28 – Miera finančných problémov študentov (%)

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: DE, NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

2.7. Bývanie študentov a spôsob ich dopravy z domu na fakultu

Z hľadiska bývania sme rozlišovali niekoľko základných typov: **bývanie s rodičmi / inými príbuznými, s partnerom a/alebo deťmi, s inou osobou/s inými osobami, sám/sama**. Ak študent/ka býval/a s partnerkou / partnerom a zároveň s rodičmi/inými príbuznými, takúto situáciu sme zaradili do kategórie bývanie s rodičmi/inými príbuznými.

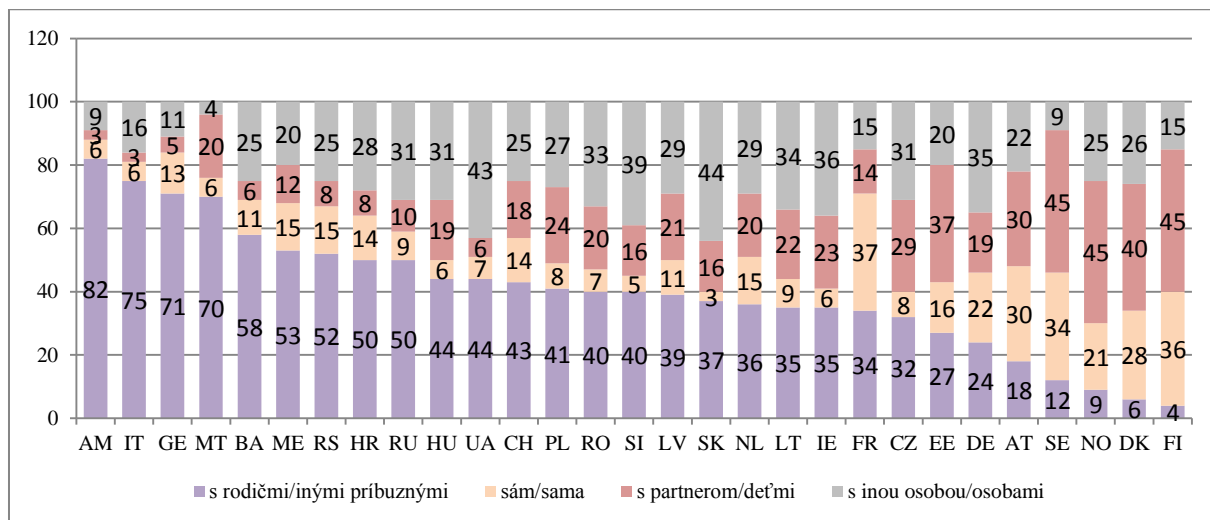
Podľa toho, ktorý typ bývania bol medzi študentmi dominantný, sme krajiny rozdelili do niekoľkých kategórií:

- ✓ bývanie u rodičov (Arménsko, Taliansko, Gruzínsko, Malta, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Srbsko, Chorvátsko, Rusko, Maďarsko, Chorvátsko, Poľsko, Rumunsko, Lotyšsko, Holandsko);
- ✓ kategórie bývanie s rodičmi/inými príbuznými a s inou osobou/inými osobami ako partner a/alebo dieťa/deti boli (približne) rovnako zastúpené (Ukrajina, Slovinsko, Litva, Írsko, Česká republika);
- ✓ kategórie bývanie u rodičov a sám/sama boli približne rovnako zastúpené (Francúzsko);
- ✓ bývanie s partnerom alebo deťmi (Estónsko, Švédsko Nórsko, Dánsko, Fínsko);
- ✓ kategórie bývanie s partnerom a / alebo deťmi a sám/sama boli približne rovnako zastúpené (Rakúsko);

- ✓ bývanie s inou osobou/inými osobami ako rodičia, partner a / alebo dieťa / deti (**Slovensko**, Nemecko).

Výsledky sú zobrazené v grafe 29.

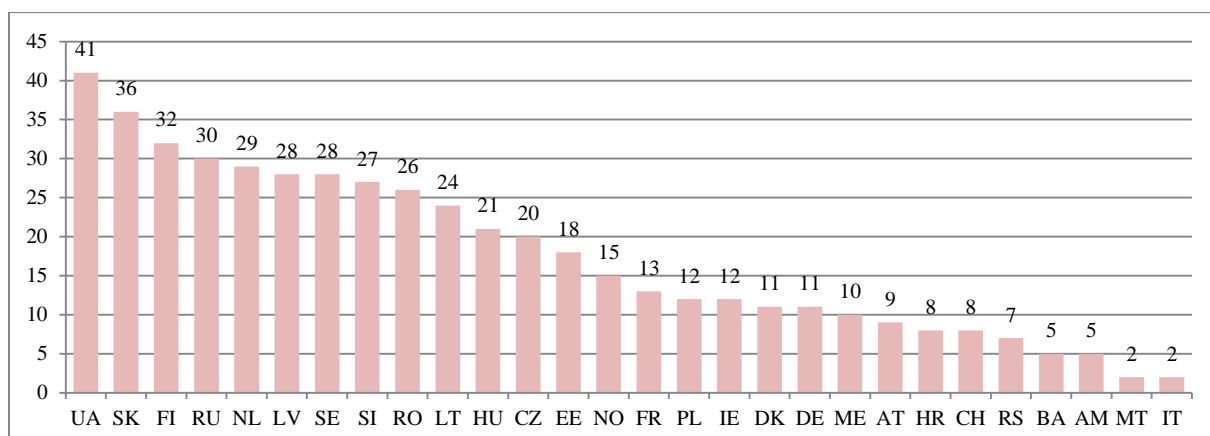
Graf 29 – Typ bývania študentov (%)

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Bývanie v študentskom internáte je jedna z viacerých foriem bývania, vhodná najmä pre slobodných študentov. Podmienky pridelovania lôžok sa môžu medzi krajinami líšiť, hlavným limitujúcim faktorom je pravdepodobne počet žiadateľov o takúto formu ubytovania a počet lôžok na internátoch. Jednotlivé krajiny sa v podiele bývajúcich na internáte veľmi výrazne líšia. **Táto forma ubytovania je najbežnejšia** na Ukrajine, potom **na Slovensku** a vo Fínsku (viac ako 30 % respondentov). Naopak na Malte a v Taliansku ubytovanie na internáte uviedlo menej ako 5 % študentov (graf 30).

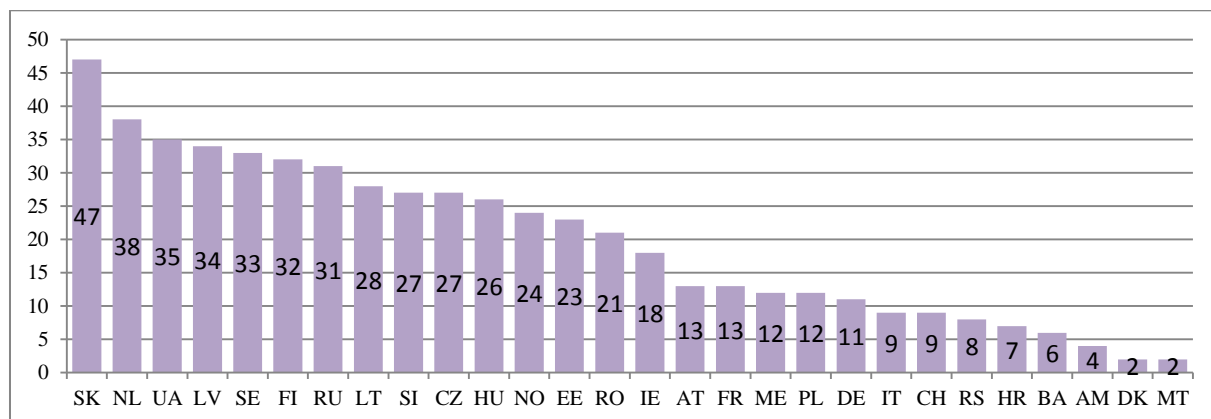
Graf 30 – Študenti bývajúci v študentskom internáte (%)

Poznámka: V Gruzínsku študentské internáty neexistujú, preto nie je v grafe za túto krajinu uvedený žiadny údaj. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Skúmali sme, **aká časť študentov bývajúcich v študentskom internáte je závislá od finančnej pomoci od rodiny / partnera**. Podľa stanovených pravidiel projektu EUROSTUDENT, závislosť na istom type príjmu je podmienená tým, že poskytovaná suma z daného zdroja predstavuje viac ako polovicu celkovej disponibilnej sumy študenta včítane nákupov priamo financovaných inou osobou. Jednoznačne **najväčší podiel takýchto študentov sme zistili práve medzi slovenskými študentmi**, kde dané kritérium spĺňa takmer polovica (**47 %**). V ostatných krajinách tento podiel neprekročil 40 % (graf 31). Na druhej strane najmenšie percento študentov s danou charakteristikou sme zistili v Arménsku, Dánsku a na Malte. V týchto krajinách predstavoval podiel študentov závislých od finančnej pomoci od rodiny / partnera menej ako 5 %.

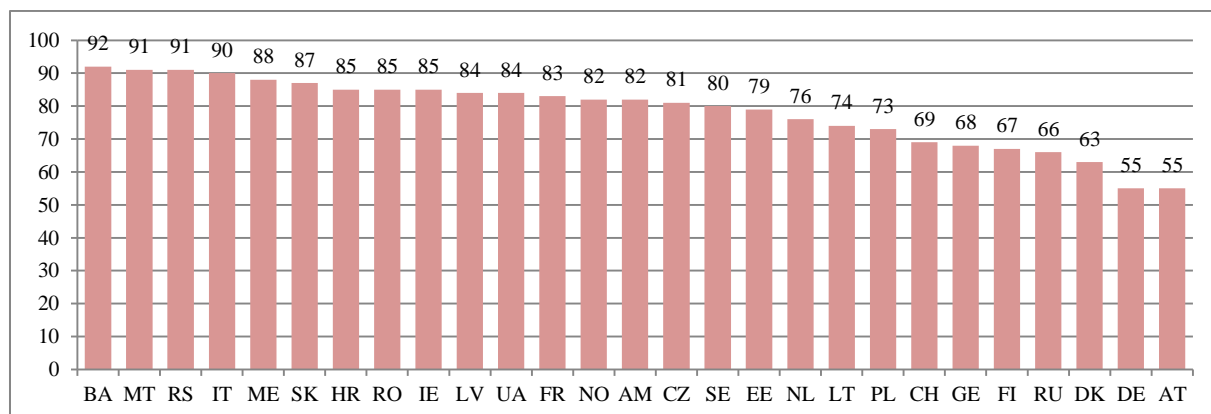
Graf 31 – Študenti bývajúci v študentskom internáte, závislí od finančnej pomoci od rodiny/partnera (%)

Poznámka: V Gruzínsku študentské internáty neexistujú, preto nie je v grafe za túto krajinu uvedený žiadny údaj. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Takisto sme skúmali, nakoľko sú študenti spokojní so svojim bývaním. **Spomedzi bývajúcich s rodičmi/inými príbuznými viac ako polovica z každej krajiny uviedla, že sú (veľmi) spokojní, avšak podiel týchto študentov dosiahol hodnotu vo veľmi veľkom rozpätí (55 % až 92 %)**, takže medzi niektorými krajinami sú v tomto hodnotení veľké rozdiely. Najviac spokojných sme zistili v Bosne a Hercegovine, na Malte, v Srbsku a Taliansku, kde takúto odpoveď uviedlo aspoň 90 % študentov. Na druhej strane u nemeckých a rakúskych študentov bolo (veľmi) spokojných s bývaním s rodičmi / inými príbuznými len 55 %. **Zo slovenských študentov takúto odpoveď uviedli deväť z desiatich (87 %)**, čo je veľmi pozitívny výsledok (graf 32).

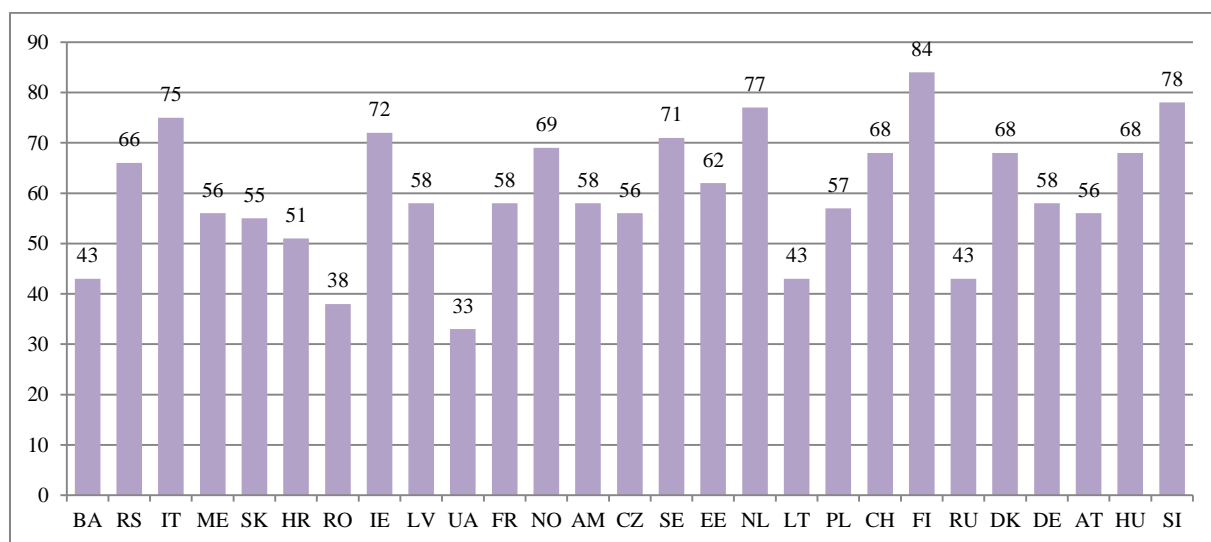
Graf 32 – (Veľmi) spokojní študenti s bývaním s rodičmi/inými príbuznými (%)

Neposkytnuté údaje: HU, SI. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

S bývaním v študentskom internáte boli spokojní najmä študenti Fínska, potom Slovinska, Holandska a Talianska. Vo všetkých týchto krajinách aspoň tri štvrtiny študentov uviedlo, že sú s bývaním (veľmi) spokojní (84 %, 78 %, 77 % a 75 %; príslušne). Na druhej strane takéto hodnotenie zvolilo menej ako 40 % rumunských a ukrajinských študentov (38 % a 33 %; príslušne). **Zo slovenských študentov bolo (veľmi) spokojných 55 % študentov** (graf 33). Aj keď ide o subjektívne hodnotenie, možno predpokladať, že tieto výsledky naznačujú veľké rozdiely v úrovni študentských internátov v rôznych krajinách Európy.

Graf 33 – (Veľmi) spokojní študenti s bývaním v študentskom internáte (%)

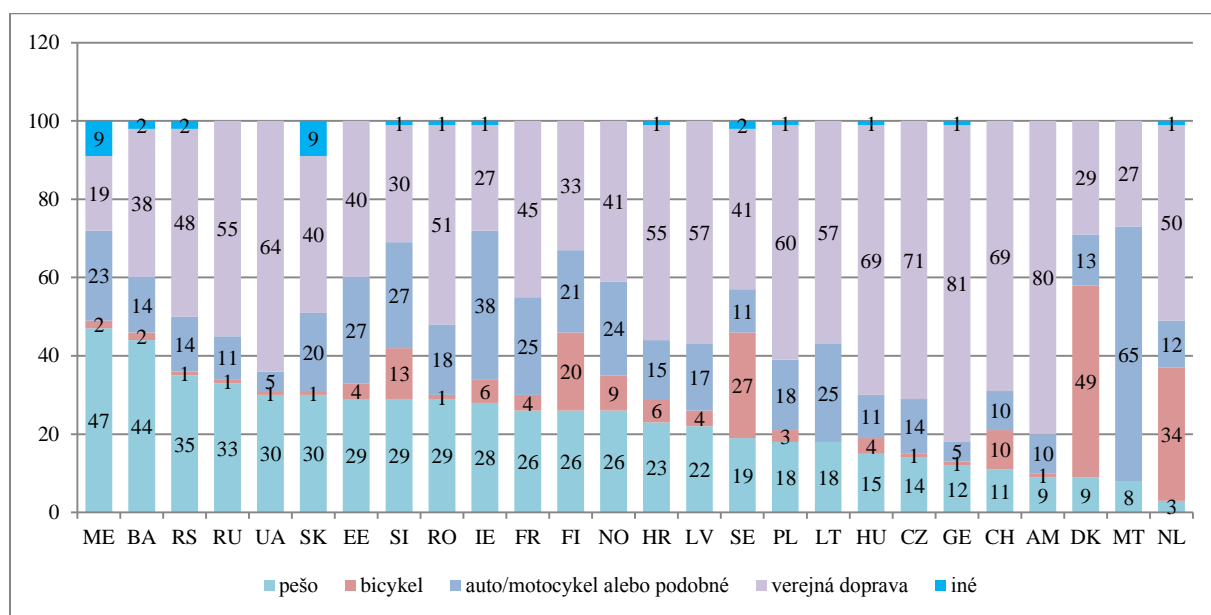

Poznámka: V Gruzínsku študentské internáty neexistujú, preto nie je v grafe za túto krajinu uvedený žiadny údaj.

Veľmi málo respondentov: MT. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Z hľadiska **transportu z domu na fakultu** sme zistili, že **v 20 z 26 krajín najväčšia skupina študentov najčastejšie používala verejnú dopravu. Do tejto kategórie patrí aj Slovensko**, kde uvedený spôsob dopravy uviedli štyria z desiatich (**40 %**). V Slovinsku dosiahli okrem verejnej dopravy veľmi podobné percentuálne hodnoty ešte ďalšie dva typy transportu: pešo a autom/motocyklom (30 %, 29 % a 27 %; príslušne). V Čiernej Hore a Bosne a Hercegovine najväčšia skupina študentov chodila na fakultu pešo (47 % a 44 %; príslušne), v Dánsku takmer polovica bicyklom (49 %) a v Írsku a najmä na Malte autom / motocyklom (38 % a 65 %; príslušne). Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 34.

Graf 34 – Najčastejší spôsob dopravy študentov z domu na fakultu/ jej pracovisko (%)

Neposkytnuté údaje: AT, DE, IT; iné: CH. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

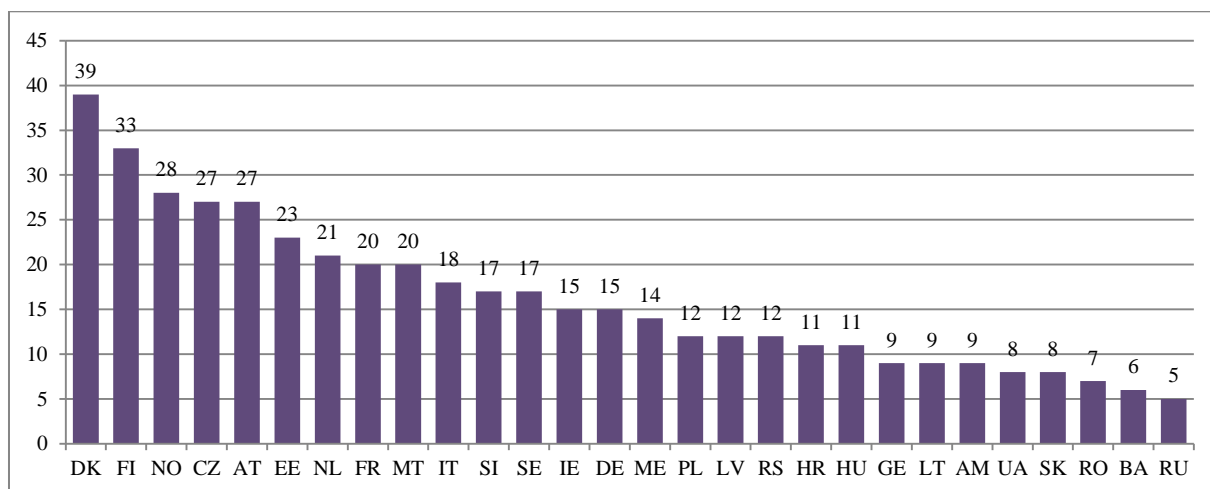
2.8. Medzinárodná mobilita

Organizovanie vzdelávacích aktivít do zahraničia pre študentov za účelom posilnenia medzinárodnej mobility je jednou z dimenzií vzdelávania na vysokých školách, najmä vo vyspelých krajinách. Za účelom zistenia aktuálnej situácie týkajúcej sa medzinárodnej mobility v jednotlivých krajinách sa v rámci projektu skúmalo absolvovanie jednotlivých druhov vzdelávacích aktivít a uznávanie získaných kreditov v domovskej vysokej škole, organizačné zastrešenie, financovanie takýchto pobytov a pociťovanie prekážok v súvislosti s realizáciou študijného pobytu v zahraničí.

2.8.1. Absolvovanie študijnej aktivity v zahraničí

V medzinárodnom porovnaní existujú veľké rozdiely v podiele študentov, ktorí **absolvovali nejakú študijnú aktivitu v zahraničí (5 % až 39 %)**. Vyplýva to najmä z rôznej histórie a ekonomicko-hospodárskej situácie jednotlivých štátov. Študijné aktivity v zahraničí sú realizované v najväčšej miere v dvoch severných krajinách – v Dánsku a Fínsku, kde podiel študentov absolvujúcich takúto aktivitu tvoril viac ako 30 % (39 % a 33 %; príslušne). Na druhej strane v Rumunsku, Bosne a Hercegovine a Rusku bol uvedený podiel menší ako 8 % (7 %, 6 % a 5 %; príslušne). **Študijnú aktivitu v zahraničí absolvovalo 8 % slovenských študentov**, teda v medzinárodnom porovnaní je to výsledok veľmi blízky dolnej hranici. Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 35.

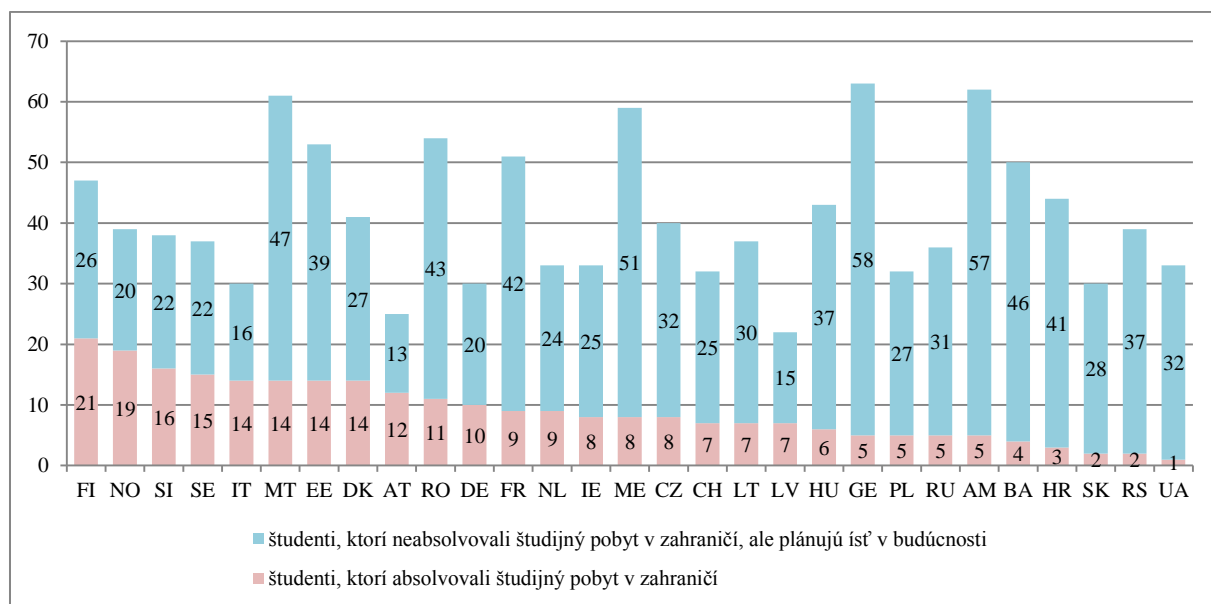
Graf 35 – Študenti, ktorí absolvovali nejakú študijnú aktivitu v zahraničí (%)

Neposkytnuté údaje: CH; iné: CH. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, CH, FI, FR. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

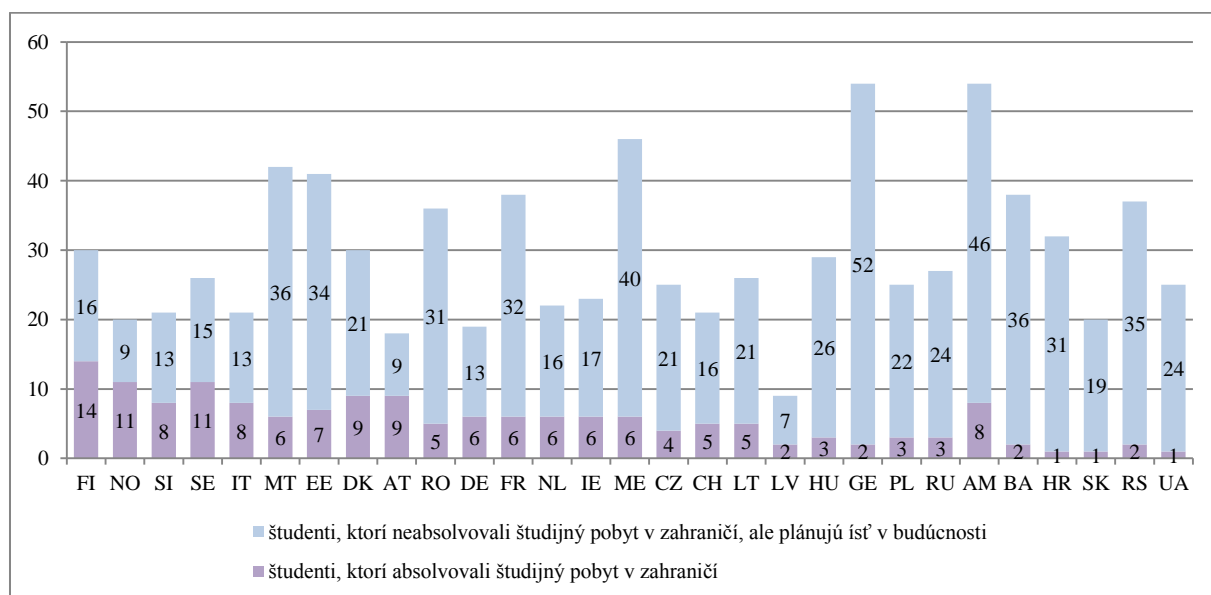
Významnou aktivitou z hľadiska intenzity a úrovne akademického vzdelávania a tiež času trvania je **účasť na študijnom pobyte na vysokej škole v zahraničí po dobu aspoň jedného semestra**. Tento fenomén sme skúmali z hľadiska vzdelania rodičov študentov. V takmer všetkých krajinách **takýto pobyt absolvovali vo väčšej miere študenti s terciárnym vzdelaním rodičov** (graf 36 a graf 37). Možno to zdôvodniť všeobecne väčším akcentom na vzdelanie, finančnými možnosťami, celkovým rozhľadom a informovanosťou takýchto rodín. Na študijnom pobyte v zahraničí sa zúčastnili v najväčšej miere študenti s terciárnym vzdelaním rodičov dvoch severských štátov - Fínska a Nórska (21 % a 19 %; príslušne). V prípade študentov s neterciárnym vzdelaním rodičov, uvedenú aktivitu absolvovali najmä študenti Fínska, Nórska a Švédska (14 %, 11 % a 11 %; príslušne). **Berúc do úvahy výsledky za všetky študijné aktivity v zahraničí aj študijné pobyty osobitne, severské krajiny majú najlepšiu medzinárodnú mobilitu zo všetkých krajín zúčastnených na projekte**. Na druhej strane **Slovensko, Srbsko a Ukrajina sú krajiny s najslabšou medzinárodnou mobilitou študentov z hľadiska absolvovania študijného pobytu, na ktorom sa zúčastnilo menej ako 3 % študentov z oboch kategórií podľa vzdelania rodičov**. Takúto aktivitu plánujú v budúcnosti absolvovať najmä gruzínski a arménski študenti z oboch kategórií podľa vzdelania rodičov. Tento podiel však mnohonásobne prevyšuje podiel študentov z týchto štátov, ktorí sa na pobyte už zúčastnili a je teda otázne, koľkým z nich sa to naozaj podarí.

Graf 36 – Študenti s terciárnym vzdelaním rodičov, ktorí absolvovali študijný pobyt v zahraničí/plánujú absolvovať v budúcnosti (%)

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, CH, FI, FR. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

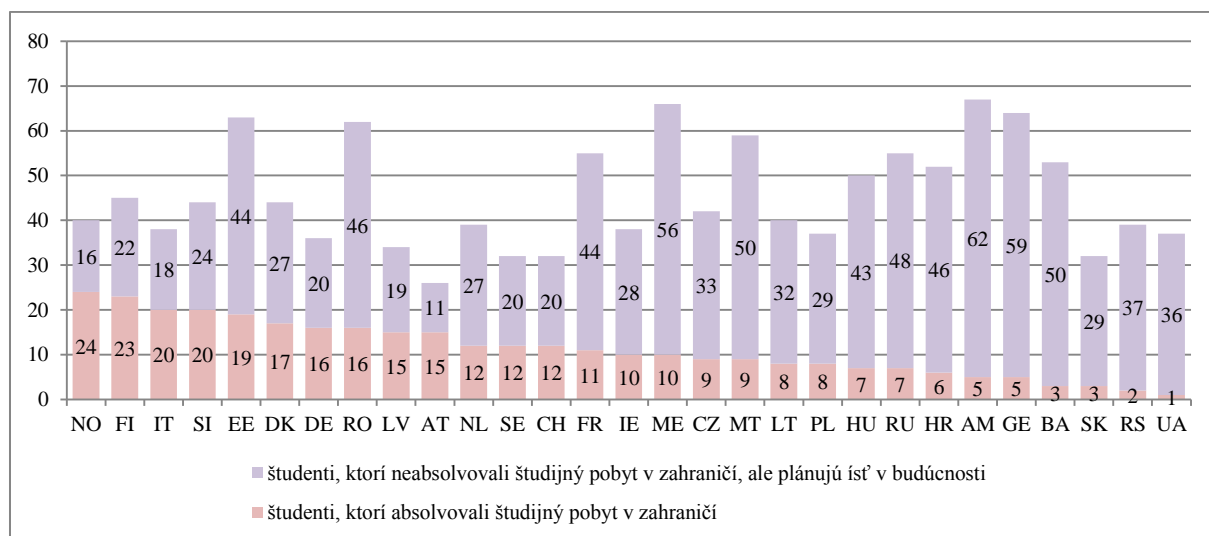
Graf 37 – Študenti s neterciárnym vzdelaním rodičov, ktorí absolvovali študijný pobyt v zahraničí / plánujú ísť v budúcnosti (%)

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, CH, FI, FR. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

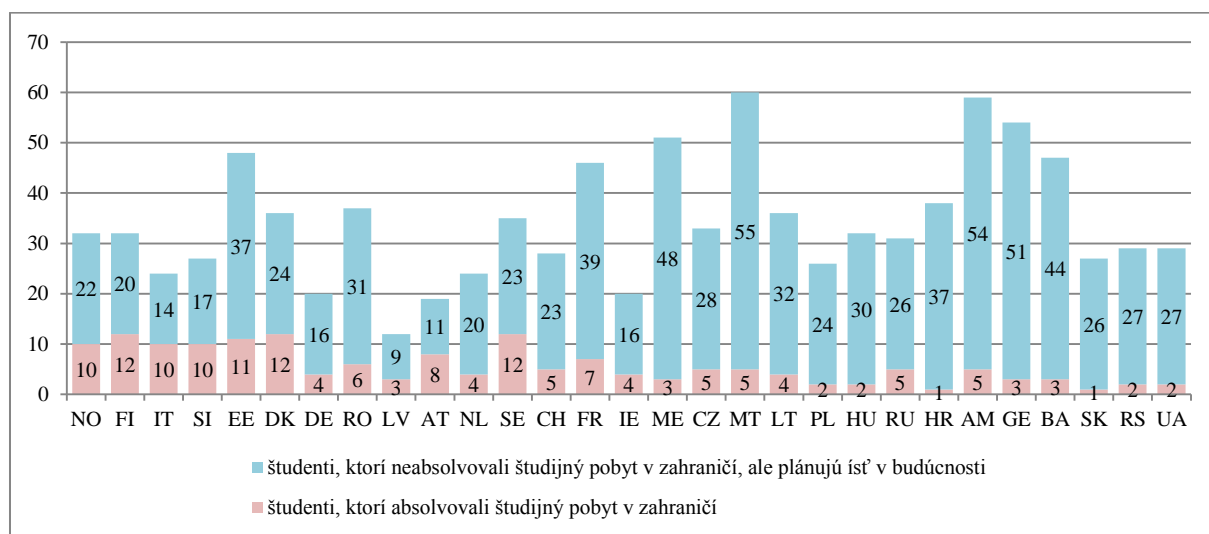
Z hľadiska študijného zamerania sme skúmali účasť na študijnom pobyte v zahraničí v troch širších študijných odboroch. Vo viac ako polovici krajín ho absolvovali v najväčšej miere študenti humanitných vied a umenia (graf 38). Študenti pedagogických a technických študijných odborov sa zúčastnili na uvedenej aktivite zväčša v menšej miere (graf 39 a graf 40).

Graf 38 – Študenti humanitných vied alebo umenia, ktorí absolvovali študijný pobyt v zahraničí / plánujú ísť v budúcnosti (%)

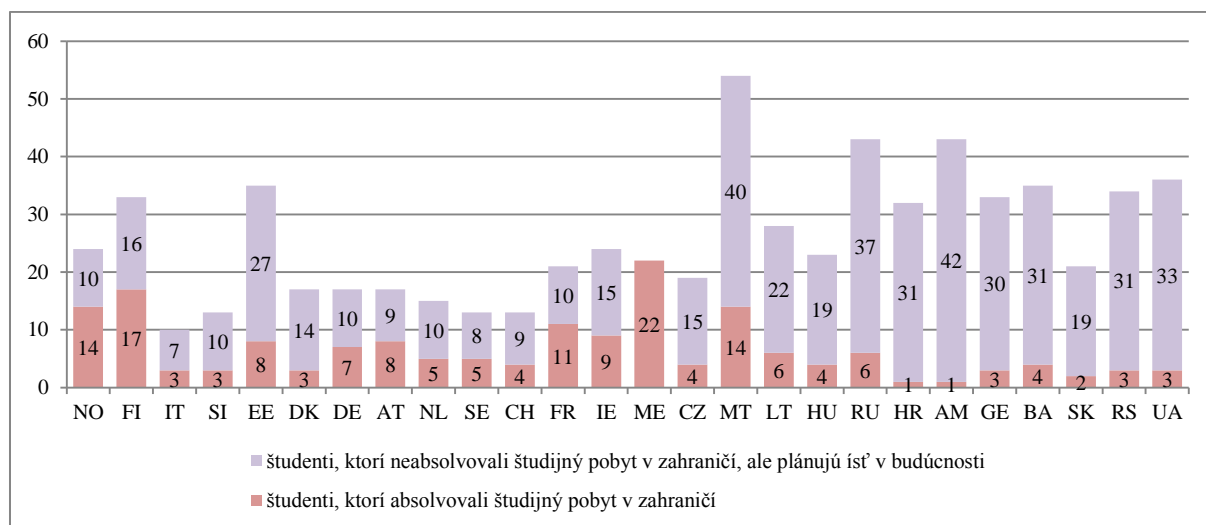
Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, CH, FI, FR. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Graf 39 – Študenti technických študijných odborov, ktorí absolvovali študijný pobyt v zahraničí / plánujú ísť v budúcnosti (%)

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, CH, FI, FR. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Graf 40 – Študenti pedagogických študijných odborov, ktorí absolvovali študijný pobyt v zahraničí / plánujú ísť v budúcnosti (%)

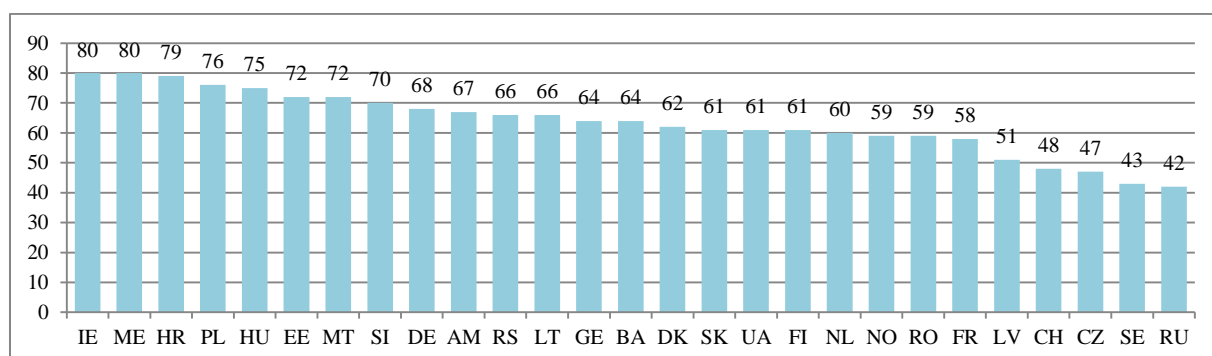
Neposkytnuté údaje: PL. Veľmi málo respondentov: LV, RO; študenti, ktorí neabsolvovali študijný pobyt v zahraničí, ale plánujú ísť v budúcnosti: ME. Odechýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, CH, FI, FR. Odechýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

2.8.2. Vplyv potenciálnych negatívnych javov na plánovanie študijnej aktivity v zahraničí

Študenti, ktorí zatiaľ neboli na študijnom pobyte na VŠ v zahraničí a neplánujú ísť ani v budúcnosti, mali uviesť, do akej miery hodnotia prípadné negatívne javy ako prekážky v súvislosti s realizáciou takejto aktivity.

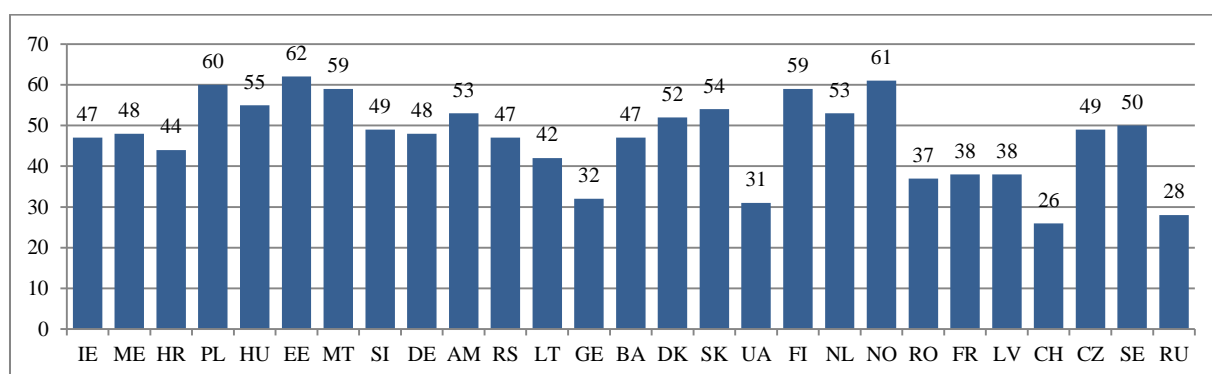
Vo väčšine krajín vrátane Slovenska vnímali študenti ako najväčší problém predpokladanú zväčšenú finančnú záťaž. Tento aspekt hodnotila ako **(celkom) veľký problém** viac ako polovica študentov väčšiny krajín, najmä v Írsku, Čiernej Hore, Chorvátsku, Poľsku a Maďarsku (80 % až 75 %). **Takúto odpoveď zvolilo 61 % slovenských študentov.** Na druhej strane takéhoto problému sa obávala menej ako polovica študentov Švajčiarska, Českej republiky, Švédska a Ruska (48 % až 42 %). **Odlúčenie od partnera, detí a priateľov vnímali ako celkom (veľký) problém** najmä študenti Estónska, Nórska, Poľska, Malty a Fínska (62 % až 59 %), na druhej strane len menej ako tretina Gruzíncov, Ukrajincov, Švajčiarov a Rusov (26 % až 32 %; príslušne), **zo Slovákov takúto odpoveď uviedla približne polovica (54 %).** **Obavy z nedostatočného ovládania cudzieho jazyka** vyjadrili najmä maďarskí, gruzínski a poľskí študenti (58 % až 51 %), **zo Slovákov to bolo 38 %.** **Prípadné problémy s uznaním výsledkov štúdia dosiahnutých v zahraničí vnímali ako celkom (veľký) problém** najmä Chorváti a Slovinci (45 % a 39 %; príslušne), **v prípade slovenských študentov takúto odpoveď uviedla menej ako tretina (29 %).** **Nedostatok informácií poskytovaných od alma mater vnímali ako celkom (veľký) problém** najmä chorvátski a maďarskí študenti (43 % a 40 %; príslušne), **zo Slovákov takúto odpoveď uviedla pätina (20 %).** Výsledky sú uvedené v grafe 41 až v grafe 45.

Graf 41 – Predpokladané zväčšenie finančnej záťaže vnímané ako (celkom) veľký problém v súvislosti s realizáciou študijného pobytu na VŠ v zahraničí (%)

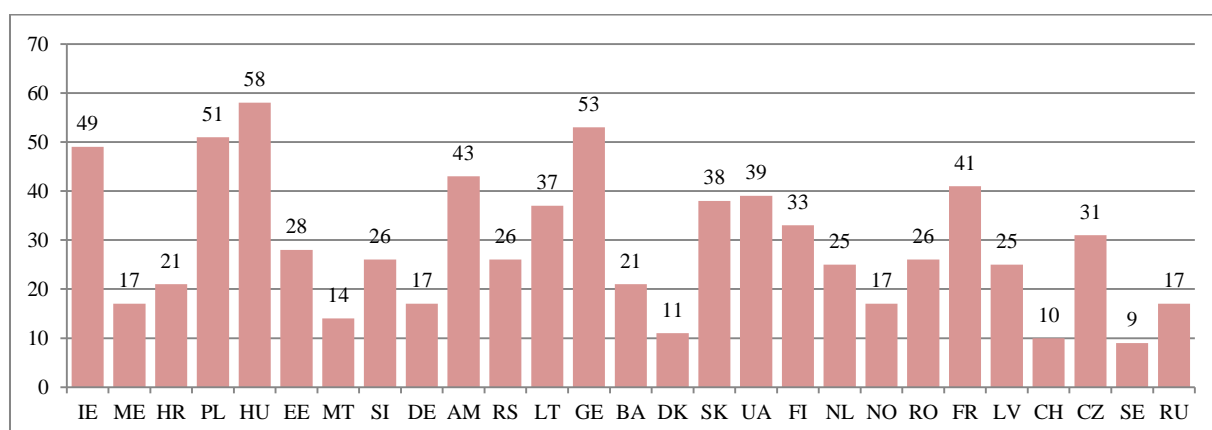
Neposkytnuté údaje: AT, IT. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: CH, DE, DK, FR, RU. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Graf 42 – Odlúčenie od partnera, detí, priateľov vnímané ako (celkom) veľký problém v súvislosti s realizáciou študijného pobytu na VŠ v zahraničí (%)

Neposkytnuté údaje: AT, IT. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: CH, DE, DK, FR, RU. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Graf 43 – Nedostatočné ovládanie cudzieho jazyka vnímané ako (celkom) veľký problém v súvislosti s realizáciou študijného pobytu na VŠ v zahraničí (%)

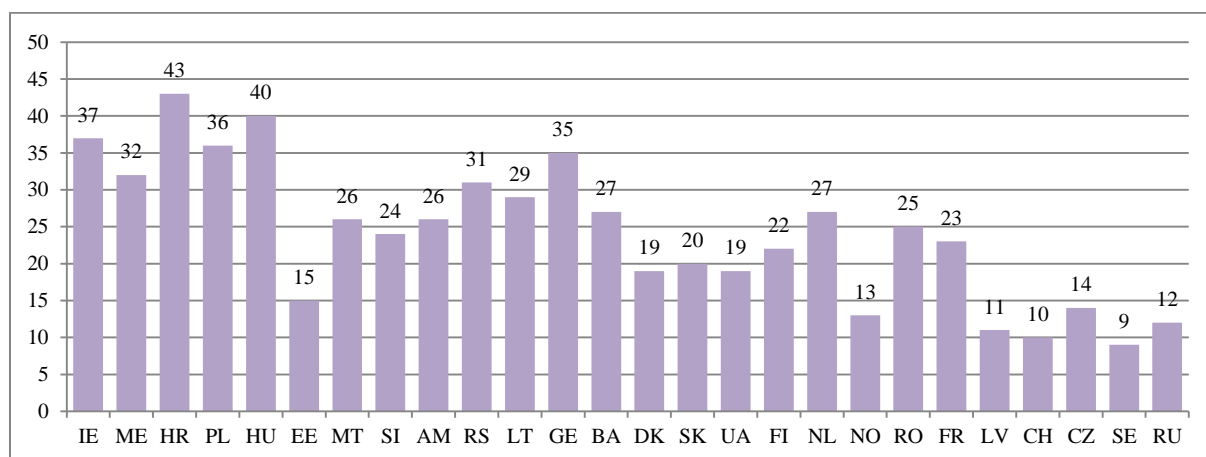
Neposkytnuté údaje: AT, IT. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: CH, DE, DK, FR, RU. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Graf 44 – Predpokladané problémy s uznaním výsledkov štúdia dosiahnutých v zahraničí vnímané ako (celkom) veľký problém v súvislosti s realizáciou študijného pobytu na VŠ v zahraničí (%)

Neposkytnuté údaje: AT, IT. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: CH, DE, DK, FR, RU. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Graf 45 – Nedostatok informácií poskytovaný od alma mater vnímaný ako (celkom) veľký problém v súvislosti s realizáciou študijného pobytu na VŠ v zahraničí (%)

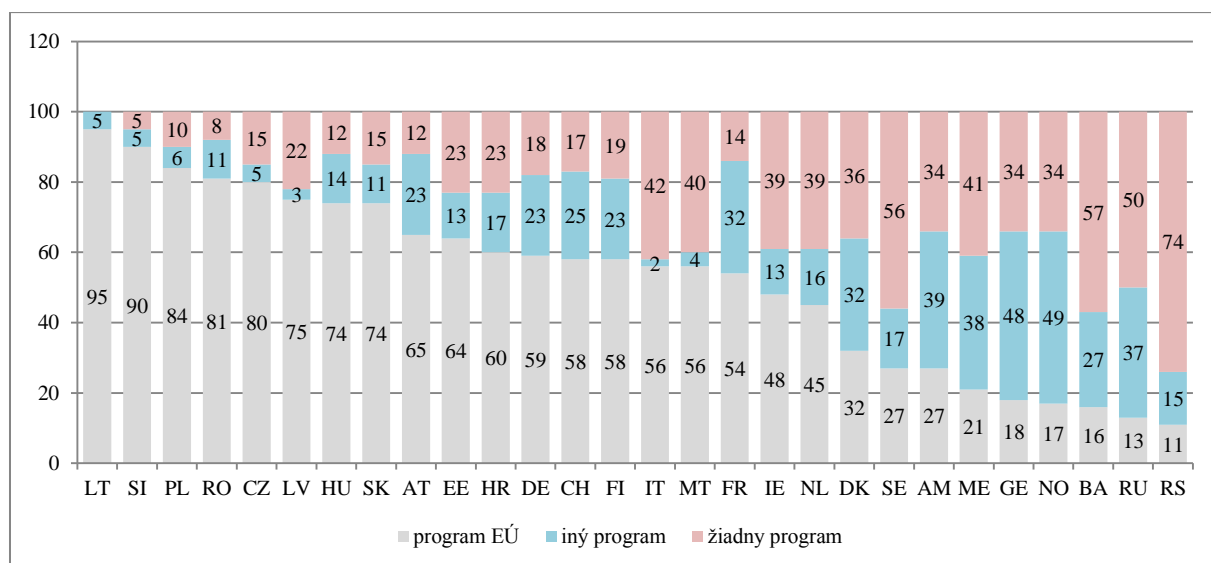

Neposkytnuté údaje: AT, IT, DE. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: CH, DE, DK, FR, RU. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

2.8.3. Organizačné zastrešenie (posledného) študijného pobytu v zahraničí

Vo viac ako polovici krajín tvorili najväčšiu skupinu študentské pobyty v zahraničí organizované mobilitným programom Európskej únie (45 % až 95 %), do tejto kategórie patrí aj Slovensko (74 %). Najväčší podiel takto organizovaných pobytov sme zistili v Litve a potom v Slovinsku (95 % a 90 %; príslušne), naopak najnižší v Rusku a Srbsku (13 % a 11 %; príslušne). Aj v percentuálnom podiele študentov, ktorí študijný pobyt v zahraničí absolvovali bez programového organizačného zastrešenia, sa krajiny veľmi výrazne líšili. Na jednej strane v Litve nebol žiadny respondent, ktorý by sa zúčastnil na pobyte bez programového zastrešenia, v Srbsku takýto študenti tvorili až 74 %. Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 46.

Graf 46 – Organizačné zastrešenie (posledného) študijného pobytu v zahraničí (%)

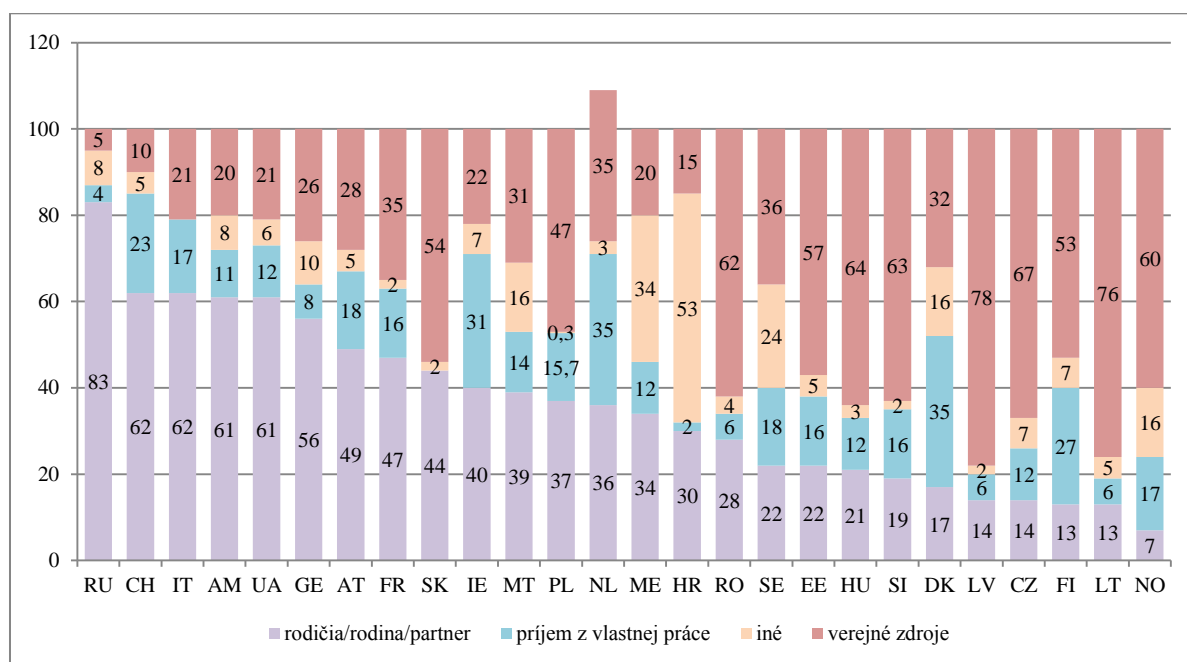
Veľmi málo respondentov: UA. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: DE, FR. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

2.8.4. Financovanie študijného pobytu na vysokej škole v zahraničí

Študijný pobyt v zahraničí môže byť financovaný z rôznych zdrojov, pričom jednotlivé zdroje môžu vytvárať rôzny podiel na celkovej disponibilnej sume študentov. My sme skúmali, ktorý zdroj financií bol v ich prípade primárny:

- ✓ financie od rodičov / rodiny / partnera – do tejto kategórie patrí Rusko, Švajčiarsko, Taliansko, Arménsko, Ukrajina, Gruzínsko, Rakúsko, Francúzsko, Írsko a Malta. Uvedený zdroj financií tvoril 39 % až 83 % z celkovej disponibilnej sumy študentov (graf 47).
- ✓ financie z verejných zdrojov – **Slovensko**, Poľsko, Rumunsko, Švédsko, Estónsko, Maďarsko, Slovinsko, Lotyšsko, Česká republika, Fínsko, Litva a Nórsko. Uvedený zdroj financií tvoril 36 % až 78 % z celkovej disponibilnej sumy študentov.
- ✓ financie od rodičov/rodiny/partnera, príjem z vlastnej práce a verejné zdroje v približne rovnakom pomere – Holandsko.
- ✓ financie od rodičov / rodiny / partnera a iný finančný zdroj ako uvedené v rovnakom pomere – Čierna Hora
- ✓ iný finančný zdroj ako uvedené – Chorvátsko.
- ✓ príjem z vlastnej práce a financie z verejných zdrojov v približne rovnakom pomere – Dánsko.

Graf 47 – Primárny zdroj financií (posledného) študijného pobytu v zahraničí (%)

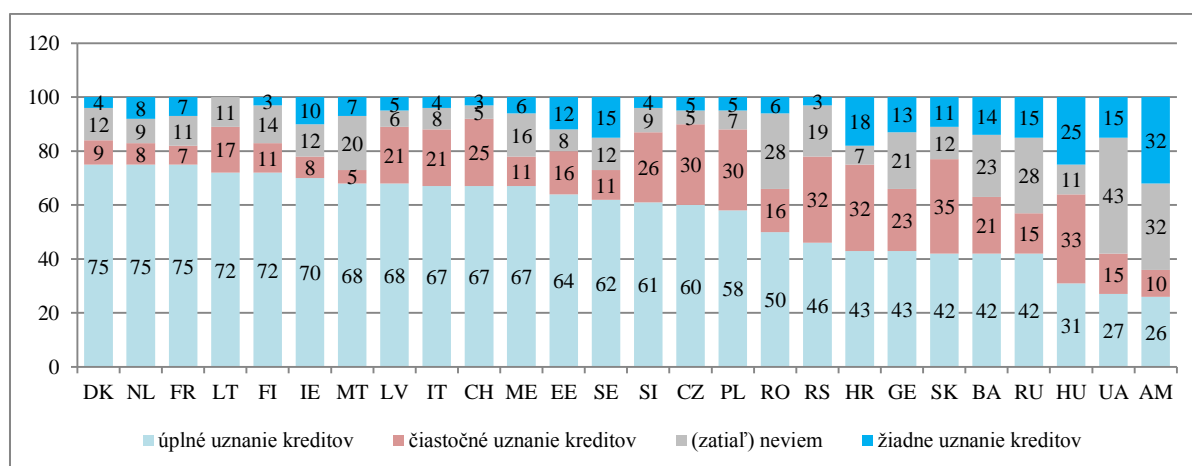

Poznámka: Viaceré zdroje príjmov boli agregované podľa nasledujúceho: príjem z vlastnej práce = príjem z vlastnej platenej práce pred odchodom na študijný pobyt + príjem z práce počas štúdia v zahraničí; verejné zdroje = študentský grant alebo pôžička z hostiteľskej krajiny + pravidelné štipendium / pôžička zo Slovenska + osobitný študentský grant / pôžička na štúdium v zahraničí zo Slovenska + študentský grant z Európskej únie; iné = finančné zdroje zo súkromných alebo nevládných organizácií + iný zdroj. Neposkytnuté údaje: DE, RS. Veľmi málo respondentov: BA. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, CH, FR, IT, NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

2.8.5. Uznanie kreditov získaných počas (posledného) študijného pobytu v zahraničí

Úplné uznanie kreditov dosiahnutých počas študijného pobytu v zahraničí sme zaznamenali najmä v Dánsku, Holandsku, Francúzsku, Litve, Fínsku a Írsku. V týchto krajinách boli kredity úplne uznané aspoň 70 % študentov. V kontraste s tým v Maďarsku, na Ukrajine a v Arménsku kredity plne akceptovali len menej ako tretine študentov, na Slovensku tento podiel dosiahol 42 % (graf 48). Čiastočné uznanie kreditov sme zistili najmä na Slovensku, Maďarsku, Srbsku a Chorvátsku (32 % až 35 %). V Arménsku a Maďarsku neboli kredity uznané vôbec aspoň štvrtine študentov (32 % a 25 %; príslušne).

Graf 48 – Stupeň uznania kreditov dosiahnutých počas (posledného) študijného pobytu v zahraničí (%)

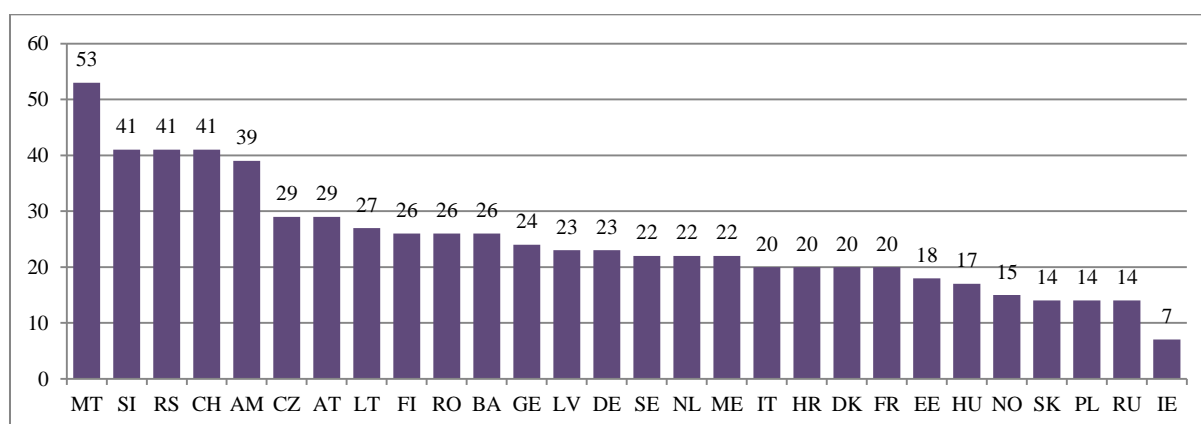

Poznámka: Okrem štyroch uvedených variantov odpovede bola piata možnosť *nezískal/a som žiadne kredity za moje štúdium*. Tento variant odpovede bol zo súboru vylúčený a zostávajúce štyri boli prepočítané na 100 %. Neposkytnuté údaje: AT, DE, NO. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

2.8.6. Ovládanie cudzích jazykov

Podľa výsledkov prieskumu mali najlepšiu jazykovú kompetenciu študenti Malty, s väčším rozdielom študenti Slovinska, Srbska, Švajčiarska a Arménska, z ktorých viac ako tretina **ovládala aspoň dva cudzie jazyky (veľmi) dobre** (53 %, 41 %, 41 %, 41 % a 39 %; príslušne). Na druhej strane Íri disponovali najslabšou jazykovou kompetenciou – dva alebo viac cudzích jazykov ovládala na uvedenej úrovni menej ako desatina (7 %). Ak by sme podľa uvedeného kritéria rozdelili všetky krajiny na dve polovice, **Slovensko** sa nachádzalo v skupine so slabšou jazykovou vybavenosťou – **dva alebo viac cudzích jazykov ovládalo (veľmi) dobre 14 % študentov**, čo nie je uspokojivý výsledok (graf 49). Ide však o subjektívne hodnotenie samotných študentov, nevychádza z jednotného testovania ovládania jazykov, takže tieto výsledky treba brať s istou opatrnosťou.

Graf 49 – Študenti s (veľmi) dobrou jazykovou kompetenciou v najmenej dvoch cudzích jazykoch podľa vlastného hodnotenia (%)

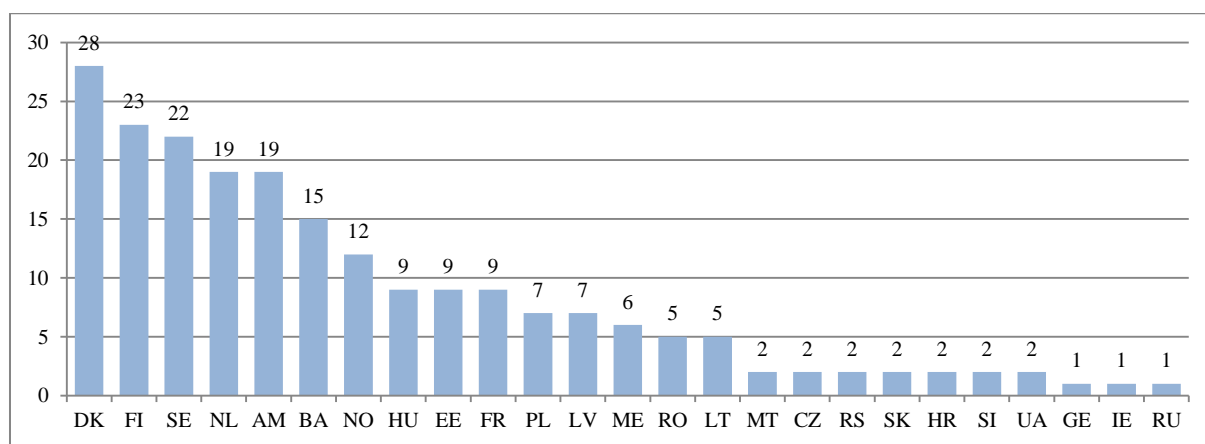

Poznámka: Definícia cudzieho jazyka nezahŕňa materinské jazyky, ktoré sú oficiálnymi jazykmi v danej krajine. Oficiálny jazyk v danej krajine je počítaný ako cudzí jazyk, iba ak nie je materinským jazykom študenta. Neposkytnuté údaje: UA. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

2.8.7. Štátne študijné programy vyučované v cudzom jazyku

Z hľadiska medzinárodného rozmeru štátnych študijných programov sme skúmali, aký podiel z nich je vyučovaný prevažne v cudzom jazyku. Opäť sme zistili veľké rozdiely medzi krajinami, zapojenými do projektu. Najväčší podiel respondentov **študujúcich štátny program v cudzom jazyku** sme zistili v troch severských krajinách – v Dánsku a potom vo Fínsku a Švédsku, kde títo študenti tvorili viac ako pätinu prieskumnej vzorky (28 %, 23 % a 22 %; príslušne). Na druhej strane vo veľa krajinách bol podiel respondentov vzdelávajúcich sa v štátnom programe v cudzom jazyku minimálny. Medzi tieto krajiny patrí aj **Slovensko s dvojpercentným podielom** študentov s uvedenou charakteristikou. Podrobnejšie výsledky sú uvedené v grafe 50.

Graf 50 – Štátne študijné programy vyučované v cudzom jazyku (%)

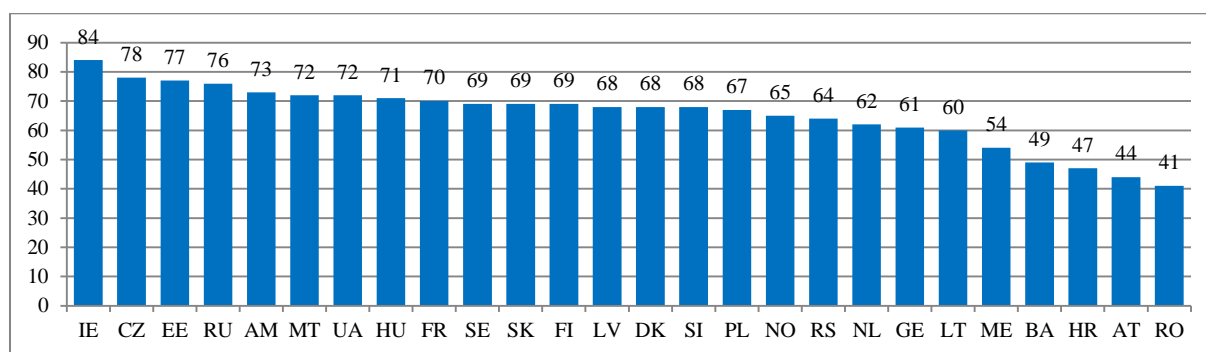
Neposkytnuté údaje: AT, CH, DE, IT. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: IE. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

2.9. Zhodnotenie jednotlivých aspektov štúdia a študijné plány do budúcnosti

Študenti mali zhodnotiť viaceré aspekty vzdelávania na VŠ, v tejto kapitole sa budeme zaoberať kvalitou výučby, organizovaním štúdia a rozvrhom hodín, prístupom administratívnych a riadiacich zložiek vysokej školy k študentom, podmienkami/zázemím pre štúdium (knižnice, počítače, budovy, učebne). Študenti mali v rámci odpovede päťbodovú škálu s možnosťami od *veľmi spokojný/á* po *vôbec nie spokojný/á*. Do uvedeného hodnotenia sme agregovali odpovede *veľmi spokojný/á* a *spokojný/á*. Toto hodnotenie je subjektívne, nie je založené na žiadnom empirickom testovaní, preto výsledky treba brať s istou opatrnosťou.

S kvalitou výučby boli najviac spokojní študenti Írska, potom Českej republiky, Estónska a Ruska. V uvedených krajinách vyjadrilo s uvedeným aspektom (veľkú) spokojnosť viac ako tri štvrtiny študentov (84 % až 76 %; graf 51). V kontraste s tým najmenej spokojní s kvalitou výučby boli študenti Bosny a Hercegoviny, Chorvátska, Rakúska a Rumunska, kde (veľkú) spokojnosť vyjadrila len menej ako polovica (49 % až 41 %). **Zo slovenských študentov boli s uvedeným aspektom (veľmi) spokojní siedmi z desiatich (69 %).**

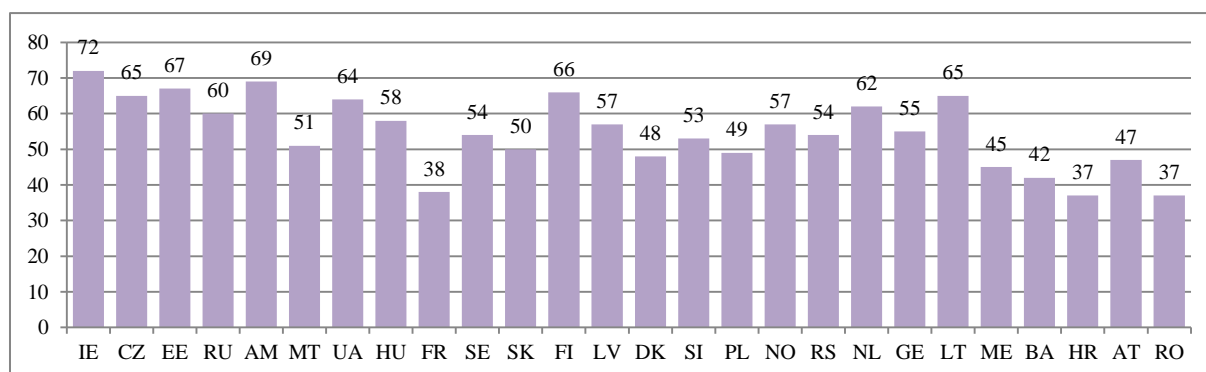
Graf 51 – Podiel študentov (veľmi) spokojných s kvalitou výučby v rámci ich študovaného programu (%)

Neposkytnuté údaje: CH, DE, IT. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, BA, FI. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

S organizovaním štúdia a rozvrhom hodín boli najviac spokojní študenti Írska, Arménska a Estónska. V týchto krajinách uviedli s uvedeným aspektom (veľkú) spokojnosť aspoň dve tretiny študentov (72 % až 67 %; graf 52). Na druhej strane najmenej spokojní boli študenti Francúzska, Bosny a Hercegoviny, Chorvátska a Rumunska, kde (veľkú) spokojnosť vyjadrili len štyria z desiatich (42 % až 37 %). **Zo slovenských študentov bola s uvedeným aspektom (veľmi) spokojná polovica (50 %).**

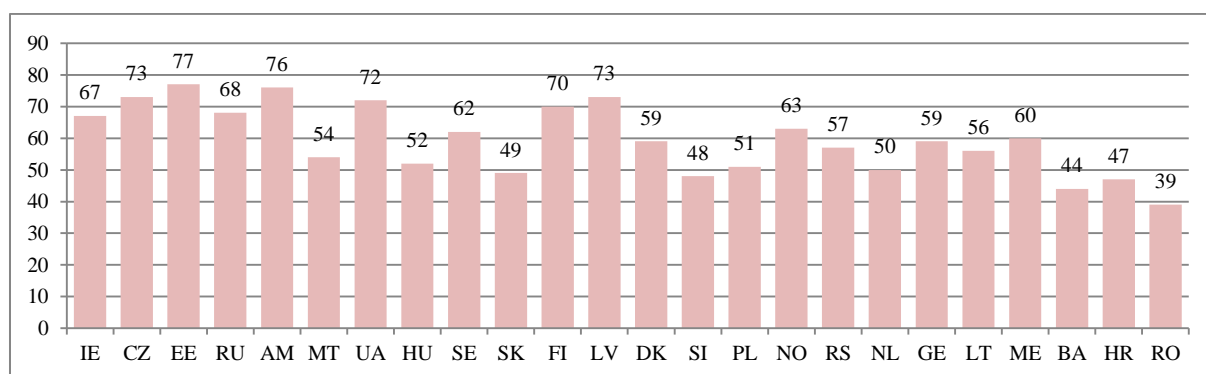
Graf 52 – Podiel študentov (veľmi) spokojných s organizovaním štúdia a rozvrhom hodín v rámci ich študovaného programu (%)

Neposkytnuté údaje: CH, DE, IT. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, BA, FI. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

S prístupom administratívnych a riadiacich zložiek vysokej školy k študentom boli spokojní najmä respondenti Estónska, Arménska, Lotyšska, Českej republiky a Ukrajiny. Z týchto krajín vyjadrilo (veľkú) spokojnosť s uvedeným aspektom viac ako 70 % študentov (graf 53). Najmenej spokojní boli respondenti z Rumunska a Bosny a Hercegoviny. Z týchto krajín uviedli (veľkú) spokojnosť len štyria z desiatich (39 % a 44 %; príslušne). **Zo slovenských študentov bola s uvedeným aspektom (veľmi) spokojná približne polovica (49 %).**

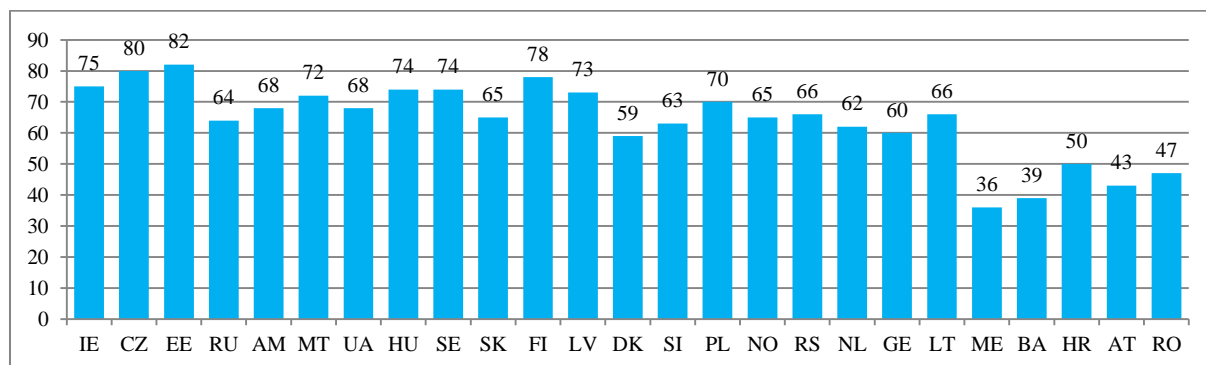
Graf 53 – Podiel študentov (veľmi) spokojných s prístupom administratívnych a riadiacich zložiek vysokej školy k študentom (%)

Neposkytnuté údaje: CH, DE, IT, AT, FR. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, BA, FI. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

S podmienkami/zázemím pre štúdium (knihnice, počítače, budovy, učebne) boli najviac spokojní študenti Estónska, Českej republiky a Fínska. Z týchto krajín vyjadrilo (veľkú) spokojnosť osem z desiatich študentov (graf 54). Celkovo najmenšiu spokojnosť s uvedeným aspektom uviedli študenti Čiernej Hory a Bosny a Hercegoviny, kde (veľmi) spokojných bolo len menej ako 40 % študentov (36 % a 39 %; príslušne). **Zo slovenských študentov vyjadrilo (veľkú) spokojnosť 65 % študentov.**

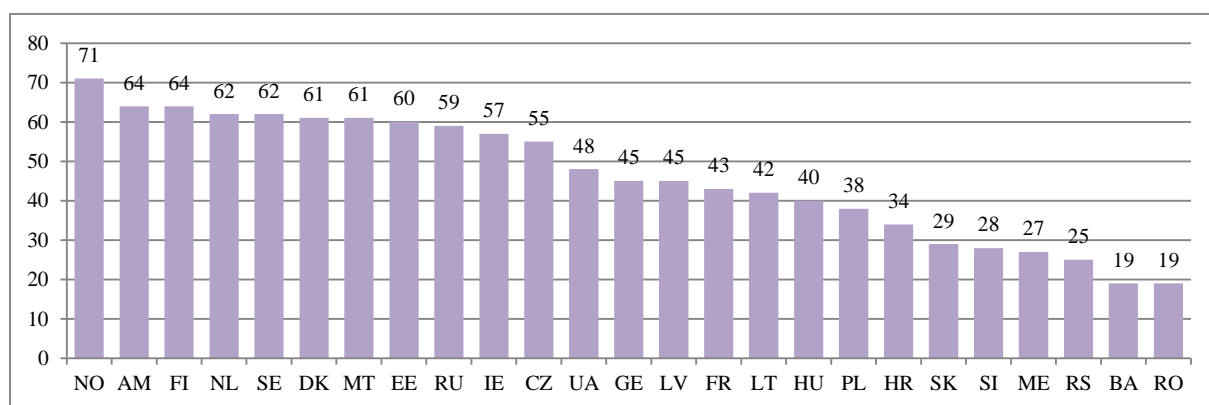
Graf 54 – Podiel študentov (veľmi) spokojných s podmienkami/zázemím pre štúdium (knihnice, počítače, budovy, učebne) (%)

Neposkytnuté údaje: CH, DE, IT, FR. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, BA, FI. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Študentov sme sa takisto pýtali, **ako hodnotia svoje šance z hľadiska uplatnenia na trhu práce. Na národnom trhu práce** videli svoje šance ako (veľmi) dobré najmä študenti Nórska, potom Arménska a Fínska (71 %, 64 % a 64 %; príslušne). V kontraste s tým takto odpovedala menej ako pätina študentov Bosny a Hercegoviny a Rumunska (pre obidve krajiny zhodne 19 %). **Zo Slovákov zhodnotili svoje šance ako (veľmi) dobré približne traja z desiatich, v tejto otázke teda prevláda skôr pesimistický postoj (29 %, graf 55).**

Graf 55 – Podiel študentov bakalárskeho štúdia hodnotiacich svoje šance na národnom trhu práce ako (veľmi) dobré (%)

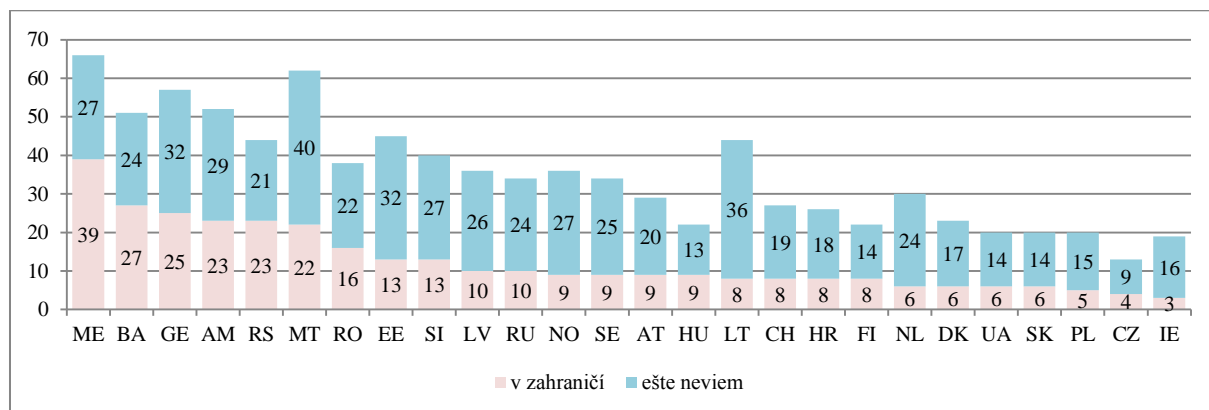
Neposkytnuté údaje: AT, CH, DE, IT.

Poznámka: Študenti hodnotili svoje šance uplatnenia na trhu práce na päťbodovej škále, od možnosti *veľmi dobre* po *veľmi zle*. Jednou z možností bola odpoveď *neviem posúdiť*. Pre tento graf boli odpovede *veľmi dobre* a *dobre* agregované.

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: FR, MT, RU. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Jedna z otázok bola zameraná na zisťovanie postoja študentov k možnosti štúdia v zahraničí. Zo študentov bakalárskeho štúdia, ktorí **plánujú pokračovať v magisterskom programe, chcú tento plán realizovať v zahraničí** najmä študenti Čiernej Hory a potom Bosny a Hercegoviny a Gruzínska. Z týchto štátov takýto plán uviedla aspoň štvrtina študentov uvedenej skupiny (39 %, 27 % a 25 %; príslušne). Na druhej strane ambíciu študovať magisterský program v zahraničí vyjadrilo najviac 5 % študentov Poľska, Českej republiky a Írska (5 %, 4 % a 3 %; príslušne). **Zo Slovákov takto uvažuje 6 % študentov bakalárskeho štúdia, čo je veľmi málo** (graf 56).

Graf 56 – Študenti bakalárskeho štúdia, ktorí plánujú pokračovať v magisterskom programe v zahraničí (%)

Neposkytnuté údaje: DE, FR, IT. Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: FI, IE. Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT. Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT V 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

3. Zhrnutie hlavných výsledkov

- **Vo väčšine krajín existujú alternatívne prístupové cesty k vysokoškolskému vzdelávaniu tzn. úspešné ukončenie vyššieho sekundárneho vzdelania nie je nevyhnutnou podmienkou pre reálnu možnosť štúdia na vysokej škole.** Z toho profitujú väčšinou najmä študenti, ktorých rodičia nedosiahli terciárne vzdelanie alebo ktorí začali študovať na VŠ po viac ako 24 mesiacoch od ukončenia štúdia v rámci kontinuálneho vzdelávania pred začiatkom štúdia na VŠ alebo starší študenti.
- **V 12 krajinách viac ako polovica študentov mala rodičov bez terciárneho vzdelania.** V Taliansku a Malte bol tento podiel veľmi vysoký (viac ako 70 %), **na Slovensku dosiahol 60 %.** V 17 krajinách dosiahla viac ako polovica rodičov študentov terciárne vzdelanie.
- **Priemerný vek študentov dosahoval hodnotu v rozmedzí medzi 20 a 29 rokov veku.** Arménsko, Gruzínsko, Rusko a Ukrajina mali celkovo najmladších študentov, na druhej strane Fínsko, Nórsko a Švédsko mali výnimočne vysoký podiel študentov vo veku 25 rokov alebo viac. **Priemerný vek slovenských študentov bol 24 rokov.**
- **Podiel študentov s deťmi bol v rôznych krajinách odlišný.** Najvyšší podiel študentov s deťmi bol zaznamenaný v Estónsku, Nórsku a Švédsku, kde najmenej 20 % študentov malo aspoň jedno dieťa. Takmer 80 % krajín bolo charakteristických tým, že väčšina detí študentov mala menej ako 6 rokov. **Na Slovensku malo aspoň jedno dieťa 7 % študentov.**
- **V takmer všetkých krajinách viac ako polovicu respondentov tvorili ženy.** Iba v Nemecku a Írsku predstavovali menej ako 50 % prieskumnej vzorky (48 % a 49 %; príslušne). Najväčšie percento tvorili v Rusku a Nórsku (65 % a 61 %; príslušne). V troch štvrtinách krajín tvorili väčšiu časť spomedzi študentov bez terciárneho vzdelania rodičov, výnimočne vysoké percento predstavovali v humanitných študijných odboroch v protiklade k technickým odborom. Gender a študijné zameranie súviseli vo všetkých krajinách. **V slovenskej prieskumnej vzorke tvorili ženy 58 %.**
- V dvoch tretinách krajín podiel druhej generácie migrantov nepresiahol 10 % prieskumnej vzorky. Vo Švajčiarsku, Čiernej Hore, Nemecku, Estónsku a Chorvátsku ich podiel prevýšil 15 %. V prvej uvedenej krajine ich bolo najviac (23 %). Na druhej strane v Rumunsku, Maďarsku, Fínsku, Poľsku a Gruzínsku ich podiel neprekročil 2 % respondentov. **Na Slovensku tvorila druhá generácia migrantov 4 % prieskumnej vzorky.**
- **V troch štvrtinách krajín nie viac ako 5 % tvorili študenti so zdravotnými znevýhodneniami predstavujúcimi podľa ich hodnotenia (celkom) veľkú prekážku v štúdiu.** Najvyššie percento takýchto respondentov bolo v Holandsku (13 %). **Na Slovensku ich podiel tvoril 2 % z prieskumnej vzorky.** V približne polovici krajín boli najviac sa vyskytujúce chronické choroby, ktoré postihujú 3 % až 16 % respondentov.
- Z hľadiska (neváženého) priemeru približne 70 % študentov študovalo bakalársky študijný program, berúc do úvahy všetky krajiny participujúce na projekte. Jeden z piatich študentov bol zapísaný v magisterskom programe. **Približne sedem z desiatich študentov v SR študovalo bakalársky študijný program (69 %), jeden zo štyroch magisterský inžiniersky alebo doktorský program (26 %) a 5 % študentov študovalo program so spojeným prvým a druhým stupňom štúdia do jedného celku.**
- **Vo viac ako polovici krajín najmenej 80 % študentov malo status študenta denného štúdia.** Do tejto kategórie patrí aj Slovensko, uvedená skupina tvorila 82 % z prieskumnej vzorky.
- **Vo viac ako polovici krajín najmenej 40 % študentov nebývajúcich s rodičmi počas semestra takisto pracovalo.** Tento fenomén je rozšírenejší u študentov, ktorých rodičia nedosiahli terciárne vzdelanie, tiež u starších študentov. **V takmer dvoch tretinách krajín študenti pracovali väčšinou pre zlepšenie životného štandardu.** V približne tretine krajín

pracovala väčšina kvôli zabezpečeniu živobytia. Motivácia pracovať závisela od vzdelania ich rodičov a veku. Vo všetkých krajinách, študenti bez terciárneho vzdelania rodičov pracovali najmä kvôli zabezpečeniu živobytia. Vo väčšine krajín študenti s terciárnym vzdelaním rodičov pracovali častejšie kvôli získaniu skúseností. A prirodzene vo všetkých krajinách starší študenti (vo veku aspoň 30 rokov) častejšie pracovali kvôli získaniu živobytia.

- **Študenti nebývajúci u rodičov venovali študijným aktivitám a platenej práci viac času ako ich spolužiaci bývajúcí u rodičov. Vo väčšine krajín trávili uvedenými aktivitami viac ako 40 hodín týždenne.** Starší študenti strávili značne viac času platenou prácou v porovnaní so študentmi mladšími ako 22 rokov vo všetkých participujúcich krajinách. Študenti nemajúci platenú prácu počas semestra strávili študijnými aktivitami v priemere 38 hodín. Viac času stráveného platenou prácou je spojený s redukciou času na študijné aktivity a tiež celkovým nárastom celkového počtu hodín venovaných štúdiu a práci. **U slovenských študentov rozdelených podľa spôsobu bývania počas semestra boli zistené len veľmi malé rozdiely: bývajúcí u rodičov strávili študijnými aktivitami 30 hodín a platenou prácou 12 hodín. Študenti nebývajúci u rodičov venovali študijným aktivitám 32 hodín a platenej práci 12 hodín. Študenti bakalárskeho štúdia strávili študijnými aktivitami 32 hodín a platenou prácou 11 hodín. Študenti magisterského alebo inžinierskeho štúdia venovali študijným aktivitám 26 hodín a platenej práci 15 hodín.** Všetky uvedené výsledky sa týkajú jedného bežného týždňa semestra.
- **Hodnota celkovej priemernej mesačnej disponibilnej sumy študentov v hotovostnej aj bezhotovostnej forme, bola porovnaním všetkých krajín veľmi rozdielna. V Nórsku, Švédsku a Švajčiarsku mali študenti nebývajúci u rodičov viac ako 2000 € mesačne.** Na druhej strane študenti Arménska, Gruzínska a Srbska dostávali za rovnaký časový interval menej ako 400 €. Slovenskí študenti disponovali sumou 428 €.
- **Z hľadiska zloženia celkovej disponibilnej sumy študentov tvoril príspevok od rodičov / partnera približne polovicu, vlastný zárobok jednu tretinu, príspevok zo štátnych / verejných zdrojov jednu desatinu a zvyšok pochádzal z iných zdrojov.** Tieto výsledky sa týkajú všetkých študentov spolu. **U slovenských študentov nebývajúcich u rodičov tvoril príspevok od rodičov / partnera viac ako polovicu ich celkovej disponibilnej sumy v hotovostnej aj bezhotovostnej forme (56 %), zárobok z vlastnej práce viac ako tretinu (36 %), príspevok zo štátnych / verejných zdrojov a z iných zdrojov len veľmi malú časť (5 % a 3 %; príslušne). U študentov bývajúcich u rodičov tvoril príspevok od rodičov / partnera takisto viac ako polovicu ich celkovej disponibilnej sumy (56 %), zárobok z vlastnej práce viac ako tretinu (40 %), príspevok zo štátnych / verejných zdrojov a z iných zdrojov len veľmi malú časť (pre obidva typy zdrojov rovnaký podiel 2 %).**
- V medzinárodnom porovnaní, spomedzi študentov **nebývajúcich u rodičov mali k dispozícii najvyššiu sumu financií tí, ktorých príjem z vlastnej platenej práce tvoril aspoň polovicu ich celkového príjmu.** Druhý najvyšší celkový príjem mali študenti, ktorých príspevok od rodičov / partnera tvoril aspoň polovicu ich celkovej disponibilnej sumy. Najnižší príjem mali študenti, ktorých aspoň polovicu príjmu tvoril príspevok z verejných / štátnych zdrojov.
- Vo väčšine krajín študenti bývajúcí na internáte, v podnájme alebo vo vlastnom byte / dome, ktorých rodičia nedosiahli terciárne vzdelanie, dostávajú viac finančnej pomoci zo štátnych / verejných zdrojov ako študenti s terciárnym vzdelaním rodičov. Vo všeobecnosti, túto finančnú pomoc dostávalo 37 % študentov z prvej uvedenej skupiny a 33 % z druhej uvedenej skupiny.
- V medzinárodnom porovnaní, študenti **nebývajúci u rodičov dali 55 % z ich celkových výdavkov na životné potreby a 6 % na študijné potreby. Rodičia / partner(ka) / iní im financovali takmer tretinu z ich celkových výdavkov na životné potreby (32%) a 7 % z výdavkov na študijné potreby.**

- V medzinárodnom porovnaní, u študentov bakalárskeho štúdia nebývajúcich v spoločnej domácnosti s rodičmi, tvoril výdavok na ubytovanie tretinu z celkových výdavkov, poplatky fakulte / VŠ včítane školného a cestovné predstavovali takmer desatinu (9 % a 7 %; príslušne). V prípade uvedenej skupiny slovenských študentov tvoril výdavok na ubytovanie približne štvrtinu (26 %), cestovné 10 % a poplatky fakulte / VŠ predstavovali 4 % z celkových výdavkov.
- V 7 z 21 krajín platila väčšina študentov bakalárskeho študijného programu poplatky fakulte / VŠ. Ide o Švajčiarsko, Bosnu a Hercegovinu, Taliansko, Chorvátsko, Slovensko, Arménsko a Írsko. V ostatných krajinách boli platcovia uvedených poplatkov minoritnou skupinou.
- V 9 z 18 krajín platili študenti neuniverzitných inštitúcií v priemere vyššie poplatky fakulte / VŠ ako študenti univerzít. V Rakúsku, Slovinsku, Chorvátsku, Poľsku a Maďarsku bola výška týchto poplatkov v priemere najmenej dvakrát tak vysoká ako u študentov univerzít.
- V takmer všetkých krajinách väčšina študentov uviedla, že má nanajvýš stredne veľké finančné problémy. V Slovinsku, Nórsku, Gruzínsku, Írsku, Dánsku, Chorvátsku, Litve, Rumunsku, Poľsku a Čiernej Hore viac ako tretina študentov uviedla, že majú (veľmi) vážne finančné problémy. Zo slovenských študentov uviedla túto odpoveď jedna štvrtina.
- Vo väčšine krajín býva väčšina študentov mimo domácnosti rodičov. Bývanie u rodičov je špecificky rozšírené v Arménsku, Gruzínsku, Taliansku a na Malte. Spolužitie s partnerom a / alebo deťmi je prevažná forma bývania v Rakúsku, Estónsku a v severských krajinách. V Nemecku, Írsku a na Slovensku bývajú študenti najčastejšie s inou osobou / inými osobami (44 %). Vo Francúzsku býva väčšina študentov sama.
- Viac ako tri štvrtiny študentov bývajúcich v spoločnej domácnosti s rodičmi je (veľmi) spokojných so svojím ubytovaním (78 %). U študentov nebývajúcich u rodičov tvorí uvedená skupina 71 % a u bývajúcich na internáte 60 %. Na Slovensku je spomedzi študentov bývajúcich u rodičov (veľmi) spokojných s ubytovaním 87 %, medzi nebývajúcimi u rodičov je to 65 % a medzi bývajúcimi na internáte je to 55 %.
- Celkom 5 % až 39 % študentov absolvovalo študijný pobyt, odbornú prax, jazykový kurz alebo inú študijnú aktivitu v zahraničí, spomedzi slovenských študentov uvedený podiel tvoril 8 %. Študijný pobyt sa stáva najčastejšou študijnou skúsenosťou v zahraničí. Vychádzajúc z podielu študentov, ktorí plánujú vycestovať do zahraničia, ďalšie zvýšenie podielu absolvujúcich študijný pobyt je pravdepodobné najmä v Arménsku, Bosne a Hercegovine, Chorvátsku, Gruzínsku, Srbsku, na Slovensku a Ukrajine. Spomedzi slovenských študentov s terciárnym vzdelaním rodičov vyjadrila plán absolvovať študijný pobyt viac ako štvrtina (28 %), u študentov bez terciárneho vzdelania rodičov to bola takmer pätina (19 %).
- Medzinárodná mobilita študentov má sociálne selektívny charakter. Vo všetkých krajinách s výnimkou Arménska, Srbska a Ukrajiny bol podiel študentov absolvujúcich študijnú aktivitu v zahraničí vyšší medzi študentmi s terciárnym vzdelaním rodičov. Miera absolvovania študijného pobytu v zahraničí je rôzna z hľadiska študijného zamerania, najmä medzi študentmi pedagogických študijných odborov je značne nízka. Keďže Slovensko je charakteristické celkovo veľmi nízkou účasťou študentov na študijnom pobyte v zahraničí, aj medzi študentmi jednotlivých študijných zameraní sme zistili minimálne rozdiely. Uvedenú aktivitu absolvovalo najmenej študentov z technických študijných odborov (1 %), potom spomedzi študentov pedagogických študijných odborov (2 %) a najviac zo študentov humanitných vied a umenia (3 %).
- V súvislosti s realizáciou študijnej aktivity v zahraničí študenti videli najväčšiu prekážku vo zvýšenej finančnej záťaži a v odlúčení od partnera, detí a priateľov. To je hodnotením aj slovenských študentov, z ktorých takmer dve tretiny vnímali zvýšenú finančnú záťaž

ako (celkom) veľkú prekážku (61 %) a odlúčenie od najbližších zhodnotila uvedeným hodnotením viac ako polovica (54 %). Menej problémovo boli ohodnotené nedostatočné ovládanie cudzieho jazyka, problémy s uznaním výsledkov štúdia dosiahnutých v zahraničí a nedostatok informácií poskytovaných na domovskej vysokej škole.

- **Organizovanie študijného pobytu v zahraničí je z medzinárodného hľadiska veľmi rozdielne, všeobecne programy EÚ majú v tomto smere dominantnú úlohu.** Vo väčšine krajín bola uvedená študijná aktivita organizovaná pre viac ako polovicu študentov. **To platí aj pre Slovensko, kde takmer tri štvrtiny študijných pobytov bolo organizovaných prostredníctvom EÚ programov (74 %).**
- **Financie z verejných / štátnych zdrojov a príspevok od rodičov, rodiny alebo partnera sú primárnymi zdrojmi na financovanie študijného pobytu v zahraničí, ďalším zdrojom je zárobok z vlastnej práce. Dominantným zdrojom financií u viac ako polovice slovenských študentov boli verejné finančné zdroje (54 %), druhým najviac zastúpeným bol príspevok od rodičov, rodiny, partnera (44 %).**
- **V 19 z 26 krajín, viac ako 70 % študentom, ktorí získali kredity počas pobytu v zahraničí, boli úplne alebo čiastočne uznané po ich príchode do domovskej vysokej školy. To platí aj pre viac ako tri štvrtiny slovenských študentov (77 %).** V Arménsku, Rusku a na Ukrajine porovnateľne veľkému podielu študentov kredity (zatiaľ) uznané neboli.
- Podiel študentov s (veľmi) dobrou znalosťou najmenej dvoch cudzích jazykov je v medzinárodnom porovnaní výrazne odlišný. **Študenti s terciárnym vzdelaním rodičov zhodnotili svoje jazykové kompetencie ako lepšie v porovnaní s ich spolužiakmi bez terciárneho vzdelania rodičov. To platí aj pre slovenských študentov.** Vo väčšine európskych krajín, menej ako desatina študentov študuje program vyučovaný v cudzom jazyku. Podľa výsledkov prieskumu na Slovensku takto študujú 2 % študentov.
- Vo väčšine krajín sú študenti celkom spokojní s ich študijným programom. Spokojnosť bola zaznamenaná najmä vzhľadom na kvalitu výučby a študijné možnosti (knihnice, počítače, budova, učebne). Menej spokojní boli vzhľadom na organizovanie štúdia a rozvrh hodín a tiež s prístupom administratívnych a riadiacich zložiek vysokej školy k študentom. Pri hodnotení spokojnosti sme vychádzali s podielu študentov, ktorí vyjadrili (veľkú) spokojnosť s danými aspektmi výučby. **Slovenskí študenti vyjadrili najväčšiu spokojnosť s kvalitou výučby, s veľmi malým rozdielom so študijnými možnosťami, takmer rovnako boli hodnotené organizovanie štúdia, rozvrh hodín a prístup administratívnych, riadiacich zložiek vysokej školy k študentom (69 %, 65 %, 50 % a 49 %; príslušne).**
- Z hľadiska hodnotenia možností uplatnenia na trhu práce sú študenti väčšiny krajín dôverčivejší vzhľadom na ich vyhliadky na národnom trhu práce ako na medzinárodnom trhu práce. Dánsko, Írsko, Fínsko a Malta majú celkovo optimistických študentov **z pohľadu ich hodnotenia možností uplatnenia na národnej aj medzinárodnej úrovni. Študenti z Bosny a Hercegoviny, Čiernej Hory, Rumunska a Slovenska sú naopak v tejto otázke pesimistickí.** Uvedené hodnotenie sa podstatne líši podľa študijného zamerania: študenti humanitných vied a umenia sú celkovo pesimistickí z hľadiska národného trhu práce. Naopak študenti technických, prírodovedných a zdravotníckych študijných odborov boli vyjadrili optimizmus vo väčšine krajín.
- Podiel študentov **plánujúcich pokračovať v štúdiu po ukončení študovaného programu nadobudol hodnotu od 35 % vo Švédsku do 75 % na Ukrajine. Na Slovensku vyjadrila plán pokračovať v štúdiu viac ako polovica študentov (55 %).** Títo študenti väčšinou zamýšľajú tak urobiť do roka po absolvovaní študovaného programu. Sú však krajiny, kde väčší podiel študentov plánuje vrátiť sa k vysokoškolskému vzdelávaniu po prerušení s trvaním viac ako jeden rok: Bosna a Hercegovina, Estónsko, Írsko, Fínsko, Litva, Malta, Čierna Hora, Nórsko a Švédsko. Vzdelávacie aspirácie sú ovplyvnené aj vzdelaním

rodičov: vo všetkých krajinách bol podiel študentov s plánom pokračovať v štúdiu vyšší medzi študentmi s terciárnym vzdelaním rodičov ako medzi študentmi, ktorých rodičia toto vzdelanie nedosiahli.

- Podiel študentov bakalárskeho štúdia plánujúcich absolvovať magisterské štúdium v zahraničí dosiahol v medzinárodnom porovnaní hodnoty v rozmedzí viac ako 20 % v Arménsku, Bosne a Hercegovine, Gruzínsku, Malte, Čiernej Hore a Srbsku po menej ako 5 % v Českej republike a Írsku. Na Slovensku tento podiel dosiahol 6 %. Aj tento aspekt má sociálne selektívny charakter: vo väčšine krajín bol podiel študentov bakalárskeho štúdia plánujúcich absolvovať magisterské štúdium v zahraničí vyšší medzi študentmi s terciárnym vzdelaním rodičov ako medzi študentmi bez uvedeného vzdelania rodičov.

4. Odporúčania

Na základe výsledkov projektu EUROSTUDENT V v Slovenskej republike navrhujeme nasledujúce opatrenia:

- Zvýšiť pozornosť potrebám zdravotne postihnutých študentov vysokých škôl
- Podpora projektov zameraných na vytvorenie priaznivých podmienok pre zvýšenie medzinárodnej mobility slovenských študentov a snaha o čo najvyššiu elimináciu sociálne selektívnej dostupnosti týchto mobilít
- Zvýšiť podporu možností nadobudnutia praktických zručností súvisiacich s obsahom študovaného odboru už počas štúdia na vysokej škole
- Podpora projektov zameraných na zvýšenie uplatniteľnosti a zamestnateľnosti absolventov vysokých škôl na trhu práce
- Podpora zvýšenia jazykovej vybavenosti študentov vysokých škôl

5. Prílohy

5.1. Zloženie prieskumného súboru za Slovensko

Tabuľka 1 – Zloženie súboru respondentov denného štúdia podľa sídla fakulty/jej pracoviska, názvu vysokej školy a fakulty

Sídlo	Názov vysokej školy	Fakulta	Počet respondentov
Bratislava	Ekonomická univerzita (EU)	Fakulta hospodárskej informatiky EU	63
		Fakulta podnikového manažmentu EU	26
		Národohospodárska fakulta EU	59
		Obchodná fakulta EU	70
	Slovenská technická univerzita (STU)	Fakulta elektrotechniky a informatiky STU	62
		Fakulta chemickej a potravinárskej technológie STU	88
		Stavebná fakulta STU	33
	Univerzita Komenského (UK)	Evanjelická bohoslovecká fakulta UK	88
		Filozofická fakulta UK	126
Lekárska fakulta UK		60	
Trnava	Slovenská technická univerzita (STU)	Materiálovotechnologická fakulta STU	106
	Univerzita sv. Cyrila a Metoda (UCM)	Fakulta masmediálnej komunikácie UCM	2
		Fakulta prírodných vied UCM	41
Nitra	Slovenská poľnohospodárska univerzita (SPU)	Fakulta biotechnológie a potravinárstva SPU	24
		Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva SPU	69
	Univerzita Konštantína Filozofa (UKF)	Fakulta prírodných vied UKF	44
		Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva UKF	172
		Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF	58
Filozofická fakulta UKF	1		
Komárno	Univerzita Jána Selyeho (UJS)	Ekonomická fakulta UJS	46
Púchov	Trenčianska univerzita A. Dubčeka (TnUAD)	Fakulta priemyselných technológií TnUAD	1
Trenčín		Fakulta sociálno-ekonomických vzťahov TnUAD	122
		Katedra politológie TnUAD	29
Žilina	Žilinská univerzita (ŽU)	Fakulta humanitných vied ŽU	113
		Fakulta riadenia a informatiky ŽU	39
		Fakulta špeciálneho inžinierstva ŽU	59
		Stavebná fakulta ŽU	76
		Strojnícka fakulta ŽU	58
Martin	Univerzita Komenského (UK)	Jesseniova lekárska fakulta UK	67
Ružomberok	Katolícka univerzita (KU)	Filozofická fakulta KU	45
		Pedagogická fakulta KU	3
Banská Bystrica	Univerzita Mateja Bela (UMB)	Ekonomická fakulta UMB	137
		Fakulta prírodných vied UMB	6
		Pedagogická fakulta UMB	75
Prešov	Prešovská univerzita (PU)	Fakulta humanitných a prírodných vied PU	44
		Fakulta zdravotníctva PU	41
		Filozofická fakulta PU	138
	Technická univerzita (TUKE)	Fakulta výrobných technológií TUKE	37

Tabuľka 1 pokračovanie – Zloženie súboru respondentov denného štúdia podľa sídla fakulty/jej pracoviska, názvu vysokej školy a fakulty

Sídlo	Názov vysokej školy	Fakulta	Počet respondentov
Košice	Ekonomická univerzita (EU)	Podnikovohospodárska fakulta EU	63
		Fakulta elektrotechniky a informatiky TUKE	72
	Technická univerzita (TUKE)	Fakulta umení TUKE	98
		Letecká fakulta TUKE	71
		Stavebná fakulta TUKE	69
		Filozofická fakulta UPJŠ	72
	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika (UPJŠ)	Právnická fakulta UPJŠ	71
		Prírodovedecká fakulta UPJŠ	145
		Ústav telesnej výchovy a športu UPJŠ	1
		Fakulta veterinárskeho lekárstva UVL (fiktívna)	14
Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie (UVL)			
Michalovce	Ekonomická univerzita (EU)	Podnikovohospodárska fakulta EU	1
Spolu			3051

Tabuľka 2 – Zloženie súboru respondentov externého štúdia podľa sídla fakulty/jej pracoviska, názvu vysokej školy a fakulty

Sídlo	Názov vysokej školy	Fakulta	Počet respondentov
Bratislava	Ekonomická univerzita (EU)	Národohospodárska fakulta EU	51
	Univerzita Komenského (UK)	Evanjelická bohoslovecká fakulta UK	12
Trnava	Univerzita sv. Cyrila a Metoda (UCM)	Fakulta masmediálnej komunikácie UCM	23
Nitra	Slovenská poľnohospodárska univerzita (SPU)	Fakulta biotechnológie a potravinárstva SPU	15
		Fakulta ekonomiky a manažmentu SPU	45
		Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva SPU	15
	Univerzita Konštantína Filozofa (UKF)	Fakulta prírodných vied UKF	6
Komárno	Univerzita Jána Selyeho (UJS)	Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva UKF	45
		Ekonomická fakulta UJS	22
Púchov	Trenčianska univerzita A. Dubčeka (TnUAD)	Fakulta sociálno-ekonomických vzťahov TnUAD	26
Žilina	Žilinská univerzita (ŽU)	Fakulta humanitných vied ŽU	1
		Fakulta špeciálneho inžinierstva ŽU	2
		Stavebná fakulta ŽU	4
Ružomberok	Katolícka univerzita (KU)	Fakulta zdravotníctva KU	85
		Pedagogická fakulta KU	55
Poprad	Katolícka univerzita (KU)	Pedagogická fakulta KU	12
Banská Bystrica	Univerzita Mateja Bela (UMB)	Ekonomická fakulta UMB	29
		Fakulta prírodných vied UMB	41
		Právnická fakulta UMB	49
Prešov	Technická univerzita (TUKE)	Fakulta výrobných technológií TUKE	9
Košice	Ekonomická univerzita (EU)	Podnikovohospodárska fakulta EU	3
	Technická univerzita (TUKE)	Fakulta elektrotechniky a informatiky TUKE	1
		Letecká fakulta TUKE	26
	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika (UPJŠ)	Filozofická fakulta UPJŠ	103
Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie (UVL)	Fakulta veterinárskeho lekárstva UVL (fiktívna)	1	
Michalovce	Ekonomická univerzita (EU)	Podnikovohospodárska fakulta EU	3
Spolu			683

5.2. Doplnkové výsledky prieskumu

Tabuľka 3 – Kompozícia celkovej disponibilnej sumy študentov včítane nákupov priamo financovaných inou osobou (aritmetický priemer), bývajúci u rodičov/iných príbuzných (€)

Krajina	Rodina/partner	Verejné zdroje	Zárobok z vlastnej práce	Iné	Spolu
AM	147	11	39	18	214
AT	354	48	265	56	723
BA	345	14	17	15	391
CH	792	45	584	85	1505
CZ	88	0	171	26	285
DE	379	71	217	35	702
DK	38	415	404	10	866
EE	89	77	237	22	425
FI	499	106	289	6	900
FR	228	117	149	11	505
GE	287	0	48	8	343
HR	269	16	94	26	404
HU	181	46	88	18	333
IE	431	58	198	67	754
LT	334	25	171	12	542
LV	376	22	163	19	581
ME	402	16	117	19	555
MT	252	91	251	18	612
NL	203	127	241	162	733
NO	312	472	607	76	1467
PL	53	44	234	11	341
RS	275	3	18	16	312
SE	350	370	347	505	1572
SI	256	57	203	27	542
SK	300	11	211	13	534

Neposkytnuté údaje: IT, RO, RU, UA.

Odchýlka od EUROSTUDENT pravidiel pre prieskum: AT, DK, GE.

Odchýlka od EUROSTUDENT štandardnej cieľovej skupiny: DE, GE, IT.

Zdroj: Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENTV 2012-2015. Synopsis of Indicators, 2015.

Názov: **Sociálne a ekonomické podmienky života študentov vysokých škôl
v Európe s dôrazom na výsledky za Slovenskú republiku
(EUROSTUDENT V 2012-2015)
komparatívna analýza**

Vypracovalo: Oddelenie VŠ, Odbor metodiky a tvorby informácií, CVTI SR
Zodpovedný riešiteľ: RNDr. Mária Fuseková
Spoluriešiteľ: Mgr. František Blanár
Formát: A4
Rok: 2015

Materiál neprešiel jazykovou pravou.